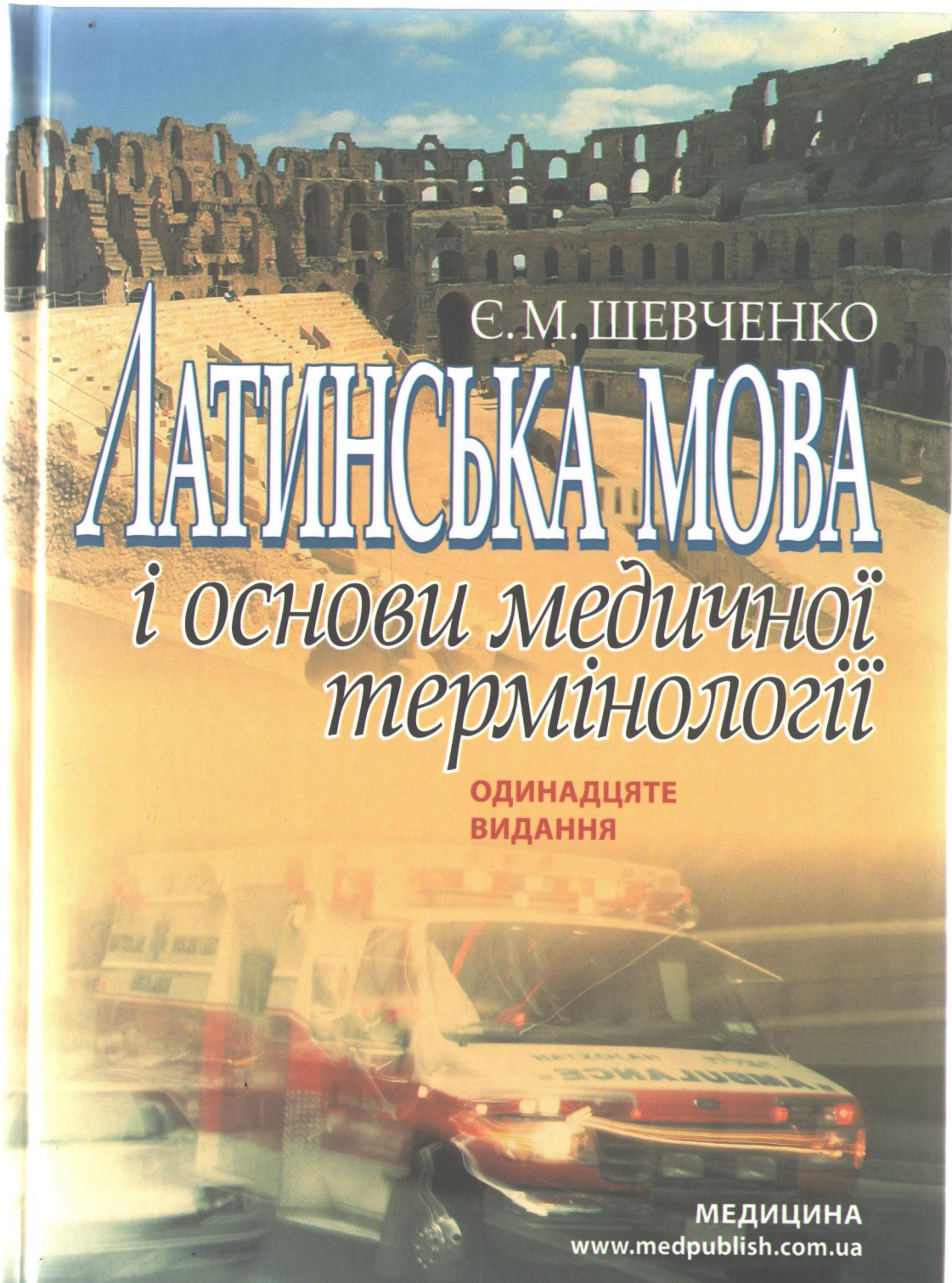

Є.М. ШЕВЧЕНКО

ЛАТИНСЬКА МОВА

*і основи медичної
термінології*

ОДИНАДЦЯТЕ
ВИДАННЯ

МЕДИЦИНА

www.medpublish.com.ua

УДК 811.124
ББК 81.2 Латин. — 922
ШЗ7

*Допущено Міністерством охорони здоров'я України
як навчальний посібник для студентів медичних (фармацевтичних)
закладів фахової передвищої освіти*

Автор навчального видання *Є.М. Шевченко*

Навчальний посібник складається з нормативного курсу латинської мови для медичних закладів фахової передвищої освіти і додаткових матеріалів, що містять зразки контрольних робіт, списки латинських назв захворювань тощо. Наприкінці книги подано латинсько-український та українсько-латинський алфавітні словники. Термінологічна спрямованість посібника допоможе студентам упевнено користуватися медичною термінологією.

Доповнено тестовими завданнями.

Для студентів медичних (фармацевтичних) закладів фахової передвищої освіти.

Рецензенти:

С.Я. Шарипкін, д-р філол. наук;

Л.М. Ключова, старший викладач;

Л.Г. Шевченко-Савчинська, канд. філол. наук, ст. викладач кафедри латинської мови Українського медичного ліцею Національного медичного університету імені О.О. Богомольця;

Л.Ц. Чайка, заступник директора по роботі з іноземними студентами Київського міського медичного коледжу;

Т.С. Юрків, викладач-методист Київського міського медичного коледжу;

Л.А. Шустер, викладач вищої категорії, викладач-методист Луцького базового фахового медичного коледжу

© Є.М. Шевченко, 2006, 2021

© ВСВ "Медицина", оформлення, 2021

ISBN 978-617-505-846-6

ЗМІСТ

Передмова	8
Вступ	9

ФОНЕТИКА..... 14

§ 1. Латинський алфавіт	14
§ 2. Класифікація звуків	15
§ 3. Правила читання голосних букв (Litteral vocales)	15
§ 4. Дифтонги.	16
§ 5. Приголосні (consonantes).....	17
§ 6. Вправи	17
§ 7. Лексичний мінімум	18
§ 8. Вимова деяких приголосних.	19
§ 9. Вправи	21
§ 10. Буквосполучення приголосних з голосними.....	22
§ 11. Буквосполучення приголосних з h	22
§ 12. Лексичний мінімум	23
§ 13. Вправи	24
§ 14. Наголос (Accentus).....	24
§ 15. Лексичний мінімум	26
§ 16. Вправи	26
§ 17. Контрольні запитання.....	27

МОРФОЛОГІЯ..... 28

§ 18. Дієслово (Verbum). Загальні відомості	28
§ 19. Вправа	30
§ 20. Наказовий спосіб (Modus imperativus)	30
§ 21. Вправи	31
§ 22. Теперішній час дійсного способу активного і пасивного стану (Praesens indicatīvi actīvi et passīvi)	31
§ 23. Зразки відмінювання дієслів у третій особі однини і множини в Praesens indicatīvi actīvi et passīvi.....	32

§ 24. Допоміжне дієслово бути (sum, esse)	33
§ 25. Вправи	34
§ 26. Лексичний мінімум	34
§ 27. Контрольні запитання	35
§ 28. Вступ до медичної термінології	35
§ 29. Іменник (Nomen substantivum). Загальні відомості	36
§ 30. Лексичний мінімум	37
§ 31. Вправи	38
§ 32. Контрольні запитання	38
§ 33. Перша відміна іменників (Declinatio prima)	39
§ 34. Іменники першої відміни грецького походження	40
§ 35. Неузгоджене означення	41
§ 36. Попередні відомості про прийменники	41
§ 37. Лексичний мінімум	42
§ 38. Вправи	43
§ 39. Контрольні запитання	44
§ 40. Словотвір. Терміноелементи	44
§ 41. Лексичний мінімум	47
§ 42. Вправи	48
§ 43. Контрольні запитання	48
§ 44. Друга відміна іменників (Declinatio secunda). Чоловічий рід	49
§ 45. Латинсько-грецькі дублети іменників другої відміни чоловічого роду	50
§ 46. Лексичний мінімум	51
§ 47. Вправи	51
§ 48. Контрольні запитання	52
§ 49. Іменники другої відміни середнього роду	53
§ 50. Латинсько-грецькі дублети іменників другої відміни середнього роду	54
§ 51. Лексичний мінімум	54
§ 52. Вправи	54
§ 53. Суфікси іменників другої відміни	55
§ 54. Контрольні запитання	57
§ 55. Прикметник (Nomen adiectivum)	57
§ 56. Лексичний мінімум	60
§ 57. Суфікси прикметників першої і другої відмін	61
§ 58. Вправи	62
§ 59. Контрольні запитання	63

§ 60. Короткі відомості про рецепт	63
§ 61. Лексичний мінімум	68
§ 62. Вправи	68
§ 63. Контрольні запитання	70
§ 64. Латинська хімічна номенклатура	70
§ 65. Вправи	72
§ 66. Лікарські форми	72
§ 67. Вправи	73
§ 68. Умовний спосіб (modus coniunctivus)	74
§ 69. Вправи	76
§ 70. Лексичний мінімум	77
§ 71. Контрольні запитання	78
§ 72. Третя відміна іменників (declinatio tertia)	78
§ 73. Іменники третьої відміни чоловічого роду	80
§ 74. Суфікси іменників третьої відміни чоловічого роду	82
§ 75. Вправи	82
§ 76. Лексичний мінімум	84
§ 77. Контрольні запитання	84
§ 78. Іменники третьої відміни жіночого роду	85
§ 79. Суфікси іменників третьої відміни жіночого роду	86
§ 80. Терміноелементи іменників третьої відміни	87
§ 81. Вправи	88
§ 82. Лексичний мінімум	90
§ 83. Контрольні запитання	90
§ 84. Особливості відмінювання іменників грецького походження на -sis	90
§ 85. Вправи	91
§ 86. Іменники третьої відміни середнього роду	92
§ 87. Вправи	95
§ 88. Лексичний мінімум	96
§ 89. Контрольні запитання	97
§ 90. Прикметники третьої відміни (прикметники другої групи) ..	97
§ 91. Узгодження прикметників третьої відміни з іменниками першої, другої і третьої відмін	100
§ 92. Вправи	101
§ 93. Лексичний мінімум	103
§ 94. Контрольні запитання	103
§ 95. Четверта відміна іменників (declinatio quarta)	104
§ 96. Вправи	105

§ 97. Лексичний мінімум	107
§ 98. П'ята відміна іменників (declinatio quinta)	107
§ 99. Вправи	108
§ 100. Лексичний мінімум	109
§ 101. Контрольні запитання	110
§ 102. Ступені порівняння прикметників (Gradus comparationis)	110
§ 103. Найвищий ступінь порівняння (Gradus superlativus)	112
§ 104. Утворення ступенів порівняння прикметників від різних основ	114
§ 105. Недостатні ступені порівняння прикметників	114
§ 106. Вживання відмінків при ступенях порівняння	115
§ 107. Вживання ступенів порівняння прикметників у медичній термінології	115
§ 108. Вправи	116
§ 109. Контрольні запитання	117
§ 110. Прислівник (Adverbium)	117
§ 111. Прислівники, які вживають у рецептурі	119
§ 112. Вправи	119
§ 113. Контрольні запитання	120
§ 114. Числівник (Nomen numerale)	120
§ 115. Числівники-префікси	123
§ 116. Вправи	124
§ 117. Контрольні запитання	125
§ 118. Короткі відомості про займенники	125
§ 119. Вправи	127
§ 120. Прийменники (Praepositiones)	128
§ 121. Вправи	129
§ 122. Контрольні запитання	130
§ 123. Сполучники (Coniunctiones)	130
§ 124. Вправи	131
§ 125. Підсумкові контрольні запитання	131

ДОДАТКИ

Додаток 1. Завдання для письмового опитування з фонетики	133
Додаток 2. Письмова робота на тему: "Іменники і прикметники I і II відмін. Рецепт"	136
Додаток 3. Підсумкова контрольна робота за семестр	145
Додаток 4. Тексти для читання	154
Додаток 5. Латинські назви деяких захворювань і їх симптомів	157

Додаток 6. Латинські назви деяких хірургічних інструментів і пов'язок	163
Додаток 7. Латинсько-грецькі дублети іменників	164
Додаток 8. Список терміноелементів	170
Додаток 9. Назви лікарських рослин, які найчастіше вживають у номенклатурі лікарських засобів	175
Додаток 10. Список рецептів, рекомендованих для додаткових і домашніх завдань	180
Додаток 11. Тестові додаткові завдання	190
Латинсько-український словник	207
Українсько-латинський словник	226
Для нотаток	237

ПЕРЕДМОВА

Сучасна медична наука і практика ставлять нові вимоги до курсу викладання латинської мови в медичних закладах України. Суть цих вимог полягає в необхідності надати всьому процесу навчання термінологічної спрямованості. Головна мета посібника — формування навичок свідомого використання медичної термінології на першому етапі навчання у вищих медичних навчальних закладах. Основою розроблення цих вимог є анатомічна, клінічна та фармацевтична термінологія, словотвірні елементи та граматичний матеріал. У посібнику розглядаються граматичні теми, пов'язані з профільною спеціальністю слухачів. Після кожної теми подаються контрольні запитання для повторення і закріплення пройденого матеріалу. Хімічна термінологія засвоюється за допомогою перекладів хімічних термінів з української мови на латинську, і навпаки. Додатки до основного курсу містять:

1—3) варіанти письмових контрольних робіт; 4) тексти для читання; 5) латинські назви деяких захворювань і їх симптомів; 6) латинські назви деяких хірургічних інструментів і пов'язок; 7) латинсько-грецькі дублети; 8) список терміноелементів; 9) назви лікарських рослин, які найчастіше вживаються в номенклатурі лікарських засобів; 10) списки рецептів, рекомендованих для додаткових і домашніх завдань; 11) тестові завдання.

Для організації самостійної роботи студентів у посібнику вміщено спеціальні завдання з вправами, латинсько-український та українсько-латинський словники. Обсяг і характер матеріалу посібника повністю відповідає вимогам чинної програми з латинської мови для медичних закладів фахової передвищої освіти.

ВСТУП

МОВА, ЯКА ОБ'ЄДНУЄ НАРОДИ, КУЛЬТУРИ Й ПРОФЕСІЇ

У різних мов — різні долі. Так само, як і у людей. Одна мова живе і вмирає разом із своїм народом. Інша гине раніше, поступаючись місцем більш досконалім чи могутнім.

А треті мови живуть довше тих, хто їх створив, розширюючи свій географічний і часовий ареал. Саме до таких належить латина — мова стародавніх римлян.

Народилася латинська мова на Апеннінському півострові в області Лаціум (Latium) і розмовляло нею войовниче й завзяте плем'я латинян.

Їх столицею стало місто Рим (Roma), засноване, згідно з легендою, братами-близнюками Ромулом і Ремом 753 року до н. е.

Довгий час латиняни знаходилися в залежності від могутніх етрусків, які справили на них істотний культурний вплив. Але вже з 509 року до н. е. римляни здобувають самостійність і починається невпинний і швидкий розвиток Римської республіки, що веде безперервні й досить успішні війни. Згодом, в I ст. н. е. закономірно народжується Римська імперія, до складу якої внаслідок численних завоювань входить не лише вся Італія, але й території сучасної Іспанії, Португалії, Франції, Бельгії, Швейцарії, Нідерландів, Англії, Греції, Румунії, країн Малої Азії, Північної Африки тощо.

Природно, що серед завойованих народів поширюється латинська мова (через адміністративне й побутове спілкування та шкільне навчання). Латина підкоряє місцеві мови (частково збагачуючись за їхній рахунок) як більш досконала і як мова переможців-завойовників, тобто — як офіційна державна мова.

Згодом, на межі VI—VII ст. н. е. латина стала базою для народження сучасних мов романської групи: італійської, іспанської, португальської, французької, румунської, молдавської та ін.

Але повернімося на кілька століть назад. Лише в Греції, яку завойовували 146 року до н. е., римляни опинилися в ролі не вчителів, а учнів. Вони активно й розумно засвоювали досягнення високо-розвиненої культури й науки еллінів. Це згодом створює базу для народження плідної двомовності, яка надалі послужила збагаченню наукової термінології в усьому світі, так званий білінгвізм.

476 рік н. е. — рік падіння Західної Римської імперії: умовна дата кінця рабовласництва як суспільно-економічної формації.

Поступово латина все менше слугує повсякденному побутовому спілкуванню і в середні віки вже стає мовою науки та навчання. Так, навчання латинською мовою велося в початкових школах і у європейських університетах. Першим з них вважають Болонський, що виник у XII ст. А століттям пізніше відкриваються університети в Парижі, Оксфорді, Кембриджі та інших містах.

А ще з IX століття веде свій початок одна з прогресивніших медичних шкіл Середньовіччя — Салернська.

Європейська медицина як самостійна наука, своєчасно відокремившись від інших, виникла в Стародавній Греції. Її засновником вважають “батька медицини” — Гіппократа Коського (460—370 рр. до н. е.) Тому й відповідні терміни були переважно грецькими. Надалі медицину розвивають славетні лікарі Олександрійської школи (Єгипет) Герофіл та Еразистрат (IV—III ст. до н. е.). Першого з них вважають фундатором описової анатомії.

Для створення латинської медичної термінології багато зробили видатні давньоримські лікарі Авл Корнелій Цельс (I ст. до н. е. — I ст. н. е.) та Клавдій Гален (131—201 рр. н. е.) і згодом — Орібасій (IV ст. н. е.).

У цій самій галузі зіграв значну роль славетний поет і вчений-енциклопедист Тіт Лукрецій Кар (23—79 рр. н. е.), у поемі якого

“De rerum natura” (“Про природу речей”) зібрані багатющі відомості з найрізноманітніших галузей знання, у т. ч. і медицини.

А його сучасник Пліній Старший, автор 37-томної “Природничої історії”, створив універсальну енциклопедію тогочасної науки, яка згодом у IV ст. стала основою для скороченої “Медицини Плінія”.

Унікальна творчість цих учених справила могутній вплив на розвиток медичної і природничої літератури (а, отже, — і термінології) раннього Середньовіччя, кращі представники якого Квінт Серен Самонік (III ст. н. е.), Марцел Емпірик (початок V ст.), Валафрід Страбо (IX ст.) плідно розвинули досягнення своїх античних попередників.

Паралельно розвивалася й східна (арабська) медицина, найславетніший представник якої — Алі Абу ібн Сіна, нашою мовою Авіценна (980—1037 рр.) — створив капітальну працю “Канон медичної науки”, що його у XII ст. було перекладено латинською мовою і незабаром він став хрестоматійним підручником для лікарів Європи.

Чимало посібників того часу з медицини писали латинськими віршами: по-перше, так було легше запам’ятати текст, а по-друге — велика частина населення була неписьменна і сприймала наукові відомості на слух.

На півдні Італії в м. Салерно ще в IX ст. виникла відома наукова медична школа (вона існувала понад 1000 років!) і на ґрунті праць її послідовників лікар-філософ Арнольд з Віланови написав латинськими віршами “Салернський кодекс здоров’я” — поему, присвячену профілактиці захворювань і раціональному режиму харчування.

Епоха Відродження (XIV—XVI ст.) ще більше сприяє розвитку природничих наук і медицини у співдружності з мистецтвом. Один з найславетніших і найуніверсальніших митців і вчених тієї епохи Леонардо да Вінчі (1452—1519 рр.) досконало вивчив будову людського тіла і створив понад 200 аркушів анатомічних малюнків.

Століттям пізніше Андрій Везалій (1514—1564 рр.) створив “Анатомічні таблиці” і капітальну працю “De corporis humani fabrica” (“Про будову людського тіла”), що була не лише досконалою і сміливою, а й реформаторською.

Чудовим лікарем-практиком був і сучасник Везалія — видатний астроном Микола Копернік (1473—1543 рр.), якого назвали ще й “другим Ескулапом”.

Також латинською мовою писали свої твори І. Ньютон, Б. Спіноза, М. Ломоносов, К. Лінней, В. Гарвей, М. Сервет та інші найвідоміші вчені XVI—XVIII ст.

Саме в епоху Відродження закладаються підвалини сучасної міжнародної греко-латинської медичної термінології.

Крім Михайла Ломоносова, залишили нам свої праці, написані латинською мовою, російські та українські вчені Ян Амос Коменський, лікар та ботанік Н. Максимович-Амбодик (він викладав у Києво-Могилянській академії), брати О. Шумлянський та П. Шумлянський (перший — гістолог, другий — клініцист), лікар М. Мудров, видатний хірург і педагог М. Пирогов, праці якого “*Anatome topographica illustrata*” та інші досі ще не перекладені українською мовою.

Ще в XVII—XIX ст. латина залишається мовою юриспруденції та дипломатії. Генеральні писарі Запорізької Січі, а згодом і Богдан Хмельницький велику частину свого дипломатичного листування вели латиною.

Уся сучасна фізична, хімічна, біологічна та загальнотехнічна термінологія має греко-латинське підґрунтя. Найчастіше латиною користуються медики. Анатомічна, гістологічна, клінічна та фармакологічна термінологія на 97,2 % базується на латинських назвах. Узагалі сучасна міжнародна греко-латинська медична термінологія нараховує понад 500 000 (півмільйона!) одиниць.

Отже, латинська мова сьогодні об'єднує не тільки народи і культури, а й професії. У сучасній українській мові 27 % слів — латино-грецького походження, а в російській — 24 % (школа, клас, університет, медицина, операція, конституція, гастроном, електорат, кіно, телевізор, симпозіум, консенсус, і тисячі й тисячі інших).

Особливо яскраво це проявляється у лексиці вищих навчальних закладів: аудиторія, деканат, ректор, студент, доцент, лаборант, педагог, екзамен, професор, стипендія і т. д. і т. п. — усі ці слова латинського або грецького походження: вони збагатили й уцїляхетнили нашу мову, ставши нам не лише зрозумілими, а й рідними.

Латина відзначається ще й лаконічністю. Приміром, *appendix* українською — червоподібний відросток сліпої кишки; *appendicitis* українською — запалення червоподібного відростка сліпої кишки; *appendectomy* — оперативне видалення запаленого червоподібного

відростка сліпої кишки. То ж зрозуміло, що латина, крім усього, ще й економить нам час і простір.

В Україну латина прийшла ще за часів Галицько-Волинського князівства. Зокрема, латинську мову широко вживали в канцелярії Данила Галицького (1201—1264 рр.), який, між іншим, отримав від Папи Римського титул короля і підтримував міжнародні контакти...

Донині зберігаються тисячі томів судових справ XV—XVIII ст, написаних латинською мовою в судах Львова, Галича, Перемишля, Житомира, Острога та інших міст України.

Це саме стосується і шкільної практики. Численні рукописи лекційних курсів з різних дисциплін, що читалися в Києво-Могилянській академії, теж були створені латиною — освітянською мовою всієї Європи.

І сьогодні знання латинської мови (хоча б її основ) необхідне кожній людині, яка хоче з повним правом називати себе культурною.

Але найбільш потрібна латина сучасним медикам, для яких вона воістину є професійною міжнародною мовою спілкування.

У наш час грека й латина стали будівельним матеріалом, за допомогою якого створюються нові й удосконалюються вже існуючі в медицині терміни: наукова термінологія розвивається й збагачується. Нові лікарські препарати й наукові відкриття отримують назви на матеріалі двох стародавніх термінологічних мов — латинської і грецької — мов, які залишаються вічно молодими й необхідними людству.

З метою уніфікації анатомічної номенклатури регулярно збираються міжнародні конгреси. Перший відбувся в Базелі (1895), де вперше була розроблена й затверджена єдина анатомічна номенклатура (BNA — Basler Nomina Anatomica). Надалі були конгреси в Ієні, Парижі, Вісбадені, Ленінграді. Остання анатомічна номенклатура затверджена в Нью-Йорку (1989).

І сьогодні латина й грека беруть участь у вічному процесі утворення нових слів — неологізмів. Такі назви, як космонавт, космодром, кібернетика, біоніка та інші, що відбивають найвищі досягнення сучасної науки — то слова давньогрецької мови (але латинізовані).

Отже, латинська і грецька мови продовжують жити в усіх мовах світу. І вже понад три тисячоліття триває “вічна молодість” цих унікальних мов.

ФОНЕТИКА

§ 1. ЛАТИНСЬКИЙ АЛФАВІТ

У латинському алфавіті 24 букви

Друковані літери	Писані літери	Назва	Вимова
A a	<i>A a</i>	а	[а]
B b	<i>B b</i>	бе	[б]
C c	<i>C c</i>	це	[ц] або [к]
D d	<i>D d</i>	де	[д]
E e	<i>E e</i>	е	[е]
F f	<i>F f</i>	еф	[ф]
G g	<i>G g</i>	ге	[г]
H h	<i>H h</i>	га	[г]
I i (J j)	<i>I i (J j)</i>	і (й)	[і] або [й]
K k	<i>K k</i>	ка	[к]
L l	<i>L l</i>	ель	[ль]
M m	<i>M m</i>	ем	[м]
N n	<i>N n</i>	ен	[н]
O o	<i>O o</i>	о	[о]

P p	<i>P p</i>	пе	[п]
Q q	<i>Q q</i>	ку	[к] (в)
R r	<i>R r</i>	ер	[р]
S s	<i>S s</i>	ес	[с] або [з]
T t	<i>T t</i>	те	[т]
U u	<i>U u</i>	у	[у]
V v	<i>V v</i>	ве	[в]
X x	<i>X x</i>	ікс	[кс] або [кз]
Y y	<i>Y y</i>	іпсілон	[і]
Z z	<i>Z z</i>	зета	[з] або [дз]

У латинській мові з великої літери пишуться власні імена, назви місяців, народів, прикметники і прислівники, утворені від назв народів, наприклад:

Celsus — Цельс. **Roma** — Рим. **Romani** — римляни; **September** — вересень; **Latine** — латиною; **Latinus** — латинський.

У рецептах з великої букви пишуться назви хімічних елементів, препаратів, рослин.

§ 2. КЛАСИФІКАЦІЯ ЗВУКІВ

У латинській мові звуки поділяють на голосні і приголосні. Для позначення голосних звуків вживають букви **a, e, i, o, u, y**. Приголосні звуки відтворюються на письмі за допомогою букв **b, c, d, f, g, h, k, l, m, n, p, q, r, s, t, v, x, z**.

§ 3. ПРАВИЛА ЧИТАННЯ ГОЛОСНИХ БУКВ (Litteral vocales)

Буква **a** читається як українське **a**: **natúra** (натура) — природа, **aorta** (аорта), **ána** (ана) — порівну;

e читається як українське **e**: **dens** (денс) — зуб, **vértebra** (вертебра) — хребець, **ego** (его) — я;

i читається як українське **i**: **vita** (віта) — життя, **intérnus** (інтернус) — внутрішній. Між голосними або на початку слова перед го-

лосними **a, e, o, u**, з якими утворює окремий склад, буква **i** читається як **й**; у цих випадках замість **i** може вживатися літера **j**, якої в класичній латині не було (її було введено пізніше): **jejunum** (єюнум) — порожня кишка, **majális** (маяліс) — травневий, **Juníperus** (юніперус) — ялівець, **májor** (майор) — більший. Винятки становлять слова грецького походження, в яких перед голосними пишеться **i** (вимовляється як українське **i**). Наприклад: **Iódum** (іодум) — йод. **Iodofórmium** (іодоформіум) — йодоформ;

o читається як українське **o**: **os** (ос) — кістка, **forámen** (форамен) — отвір;

u читається як українське **y**: **tumor** (тумор) — пухлина, **genu** (гену) — коліно, **purus** (пурус) — чистий;

y читається як українське **i**; вживається в словах грецького походження; **bútyrum** (бутірум) — масло.

У вживається в префіксах:

hýper- (гіпер) — над, понад норму: **hypertónia** (гіпертонія) — підвищений кров'яний тиск;

hypo- (гіпо) — під, нижче: **hypotónia** (гіпотонія) — знижений кров'яний тиск;

dys- (діс) — розлад функції: **dyspnóë** (діспное) — задишка;

syn- (сін) — з'єднання, сполучення, разом: **syndromum** (сіндромум) — група симптомів; **synechia** (сінехія) — зрощення райдужної оболонки;

у коренях:

hydr- (гідр) — вода: **Hydrárgyrum** (гідраргірум) — ртуть;

myo- (міо) — м'яз: **myóma** (міома) — м'язова пухлина;

myc- (мік) — грибок: **mycósís** (мікозіс) — захворювання, спричинене грибами;

oxy- (оксі) — кислий: **óxydum** (оксідум) — окис;

pyr- (пір) — жар: **Amidopyrinum** (амідопірінум) — амідопірін.

§ 4. ДИФТОНГИ

Дифтонг — це складний голосний звук, який складається з двох елементів, що утворюють один склад. У латинській мові чотири дифтонги: **ae, oe, au, eu**.

Дифтонги **ae, oe** вимовляються як українське **e**: **aegrótus** (егротус) — хворий, **gangraéna** (гангрена) — гангрена, змертвіння, **oedéma** (едема) — набряк. Якщо **a + e i o + e** вимовляються роздільно, то над **e** ставиться дві крапки: **aër** (аер) — повітря, **poëta** (поета) — поет.

Дифтонг **au** вимовляється як українське **au** (з коротким **y**): **aúris** (ауріс) — вухо, **aúrum** (аурум) — золото.

Дифтонг **eu** вимовляється як **eu** (з коротким **y**): **neurítis** (неурітіс) — запалення нерва, **pleúra** (плеура) — плевра.

§ 5. ПРИГОЛОСНІ (CONSONANTES)

Латинські приголосні **b, d, f, m, n, p, r, t, v** вимовляються як відповідні їм українські звуки. Наприклад:

b — **béne** (бене) — добре, **bílis** (біліс) — жовч;

d — **dens** (денс) — зуб, **diaéta** (діета) — режим харчування;

f — **fébris** (фебріс) — пропасниця, **fólium** (фоліум) — листок;

m — **mámma** (мамма) — грудна (молочна) залоза, **mánus** (манус) — кисть руки, рука;

n — **natúra** (натура) — природа, **nervus** (нервус) — нерв;

p — **pars** (парс) — частина, **Papáver** (папавер) — мак;

r — **ren** (рен) — нирка, **remédium** (ремедіум) — ліки, засіб;

t — **tinctúra** (тінктура) — настойка, **artéria** (артерія) — артерія;

v — **véna** (вена) — вена, **vítrum** (вітрум) — склянка.

§ 6. ВПРАВИ

1. Прочитати слова, пояснити вимову голосних:

1. **Ána** — порівну, **ála** — крило, **agitáre** — збовтувати, **ánte** — перед, **artéria** — артерія.

2. **Égo** — я, **emplástrum** — пластр, **fémur** — стегно, **térra** — земля, **emúlsum** — емульсія, **pes** — нога, стопа.

3. **Infúsum** — водний настій, **iniéctio** — впорскування, вливання, **antídótotum** — протитрута, **índex** — вказівний палець.

4. **Óleum** — олія, масло, **órganon** — орган, **óptimus** — найкращий, **abdómen** — живіт, **stóma** — рот.

5. **Úlna** — ліктьова кістка, **tumor** — пухлина, **mánus** — кисть, **Pínus** — сосна, **sulfur** — сірка.

6. **Sýstole** — скорочення серця, **symptóma** — ознака, симптом, **pyaemia** — гноєкрів'я, зараження крові, **syndesmósis** — фіброзне з'єднання кісток, **dyspepsia** — розлад травлення, **hyperaemia** — переповнення кров'ю будь-якої частини тіла, **myocárdium** — міокард, **серцевий м'яз**, **hypodermáticus** — підшкірний.

2. Прочитати слова, пояснити вимову дифтонгів і вживання у:

1. **Paediáter** — педіатр, **praeparátum** — препарат, **vértebrae** — хребці, **diaéta** — дієта, **cóstae vérae** — справжні ребра.

2. **Aloë** — алое, **diploë** — губчаста речовина, **oedéma** — набряк, **oedemáticus** — набряклий, **lagoéna** — пляшка, **amoéba** — амеба.

3. **Audítus** — слух, **audíre** — слухати, **autoplástica** — автопластика, **aúris** — вухо.

4. **Pneumonía** — запалення легень, **Eucalýptus** — евкаліпт, **eúпноë** — нормальне дихання, **neurósis** — невроз, **Európa** — Європа.

5. **Dysenteria** — дизентерія, кривавий пронос, **myocárdium** — **серцевий м'яз**, **peróxydum** — перекис, пероксид, **Hydrogénium** — водень, **hýdrops** — водянка, **hypogástrum** — підчеревна ділянка.

§ 7. ЛЕКСИЧНИЙ МІНІМУМ

abdómen (абдомен) живіт

Amidopyrinum (амідопірінум) амідопірин

ána (ана) порівну

antídótum (антідотум) протиотрута

aórta (аорта) аорта

audítus (аудітус) слух

dyspépsia (діспепсія) розлад травлення

emúlsum (емульсум) емульсія

emplástrum (емпляструм) пластр

femúr (фемур) стегно

forámen (форамен) отвір

gangraéna (гангрена) гангрена, омертвіння

majális (маяліс) травневий

majór (майор) більший

mánus (манус) кисть руки

myocárdium (міокардіум) **серцевий м'яз**

oedéma (едема) набряк

paediáter (педіатр) педіатр

pléura (плеура) плевра, прилегена і підреберна плівка

pneumonía (пнеумонія) запалення легень

remédium (ремедіум) ліки, засіб

syndrónum (сіндромум) група симптомів

tinctúra (тінктура) настойка

tumor (тумор) пухлина

vértebra (вертебра) хребець

víta (віта) життя

§ 8. ВИМОВА ДЕЯКИХ ПРИГОЛОСНИХ

Буква **с** перед голосними **е, і, у**, дифтонгами **ае, ое** читається як українське **ц**:

cérebrum (церебрум)

мозок

cíto (ціто)

швидко

cýstis (цістис)

міхур

caecum (цекум)

сліпа кишка

coélia (целія)

черевна порожнина

Перед голосними **а, о, у**, усіма приголосними і в кінці слова **с** читається як українське **к**:

cáput (капут)

голова

córpus (корпус)

тіло

cósta (коста)

ребро

cútis (кутіс)

шкіра

cránium (краніум)

череп

lac (ляк)

молоко

G читається як українське **г**:

gútta (гутта)

крапля

génu (гену)	коліно
grámma (грамма)	грам

Н читається м'яко, як українське *г* (у слові *гарний*):

hómo (гомо)	людина
hérba (герба)	трава
hépar (гепар)	печінка

К читається як українське *к*. Уживається в словах нелатинського походження:

kálium (калій)	калій
keratítis (кератітіс)	запалення рогівки ока

Л завжди читається м'яко, як *ль*:

clavícula (клявікуля)	ключиця
mel (мель)	мед
púlvis (пульвіс)	порошок

Q завжди вживається з буквою **u**. Сполучення **qu** перед голосним, з яким утворює окремий склад, читається як *кв*:

áqua (аква)	вода
líquor (ліквор)	рідина
squáma (сквама)	луска

S між двома голосними, а також між голосним і приголосним **m** або **n** читається як *з*:

násus (назуз)	ніс
básis (базіс)	основа
narcósis (наркозіс)	наркоз
ménsis (мензіс)	місяць
gargarisma (гаргарізма)	полоскання (для рота)
organismus (організмус)	організм

X читається як *кс*, а між голосними — як *кз*:

rádix (радікс)	корінь
ápex (апекс)	верхівка

lux (люкс)	світло
éxitus (екзітус)	смертельний кінець
extráctum (екстрактум)	екстракт, витяжка

Z читається як *з* і вживається в словах, запозичених з грецької мови:

zygóma (зігома)	вилиця
zóna (зона)	пояс
zoon (зоон)	тварина
eczéma (екзема)	екзема

У словах **Zíncum** (цінкум) — цинк і **influéntza** (інфлюенца) — грип **z** читається як українське *ц*.

§ 9. ВПРАВИ

1. Прочитати слова, звернувши увагу на правила читання букви **c**:

cávum — порожнина, **lácrima** — сльоза, **cránium** — череп, **fractúra** — перелом, **crísta** — гребінь, **médicus** — лікар, **médici** — лікарі, **cérebrum** — мозок, **cérvix** — шия, **córpus** — тіло, **coéna** — обід, **canális** — канал, **cartilágo** — хрящ, **salicýlicus** — саліциловий, **caécus** — сліпий.

2. Визначити, в яких словах **s** читається як *с*, а в яких — як *з*:

sáccharum — цукор, **óculus** — око, **clavícula** — ключиця, **narcósis** — наркоз, **dósis** — доза, **gelatinósus** — желатиновий, **súlfur** — сірка, **úsus** — вживання, **emúlsum** — емульсія, **emplástrum** — пластир, **infúsum** — настій, **symptóma** — ознака, **dens** — зуб, **neoplásma** — новоутворення.

3. Прочитати слова, звернути увагу на читання приголосних букв **x** та **z**:

óxydum — окис, **pax** — мир, **Oryza** — рис, **mixtúra** — мікстура, **córtex** — кора, **zoología** — зоологія, **extráctum** — витяжка, **zíncum** — цинк.

§ 10. БУКВОСПОЛУЧЕННЯ ПРИГОЛОСНИХ З ГОЛОСНИМИ

Буквосполучення **ngu** перед голосними читається як *нгв*:

língua (лінгва)	язык; мова
unguéntum (унгвентум)	мазь
sánguis (сангвіс)	кров

Склад **ti** перед голосними читається як українське *ці*:

operátio (операціо)	операція
curátio (кураціо)	лікування
solútio (солюціо)	розчин

Якщо перед **ti** стоїть **s** або **x**, то він читається як *мі*:

combústio (комбустіо)	опік
óstium (остіум)	отвір
míxtio (мікстіо)	суміш

Буквосполучення **su** перед голосним, з яким утворює окремий склад, читається як *св*:

consuetúdo (консвєтудо)	звичка
--------------------------------	--------

§ 11. БУКВОСПОЛУЧЕННЯ ПРИГОЛОСНИХ З Н

Буквосполучення **ch**, **ph**, **rh** і **th** вживаються в словах, запозичених із грецької мови і читаються як один звук:

ch — як українське *х*: **chóle** (холе) — жовч, **chárta** (харта) — папір, **chirúrgus** (хірургус) — хірург, **Chamomilla** (хамомілля) — ромашка;

ph — як українське *ф*: **cámphora** (камфора) — камфора, **encéphalon** (енцефалон) — головний мозок, **týphus** (тіфус) — тиф, **phárynx** (фарінкс) — глотка;

rh — як українське *р*: **rháphe** (рафе) — шов, **rhís** (ріс) — ніс, **rheumatismus** (реуматізмус) — ревматизм, **Rheum** (реум) —

ревінь;

th — як українське *т*: **therapía** (терапія) — терапія, лікування, **thórax** (торахс) — грудна клітка, **thea** (теа) — чай, **aéther** (етер) — ефір.

§ 12. ЛЕКСИЧНИЙ МІНІМУМ

áqua (аква) вода
básis (базіс) основа
cámphora (камфора) камфора
cáput (капут) голова
chárta (харта) папір
clavícula (клявікуля) ключиця
combústio (комбустіо) опік
córpus (корпус) тіло
cósta (коста) ребро
cráanium (краніум) череп
cýstis (цістіс) сечовий міхур
eczéma (екзема) екзема
extráctum (екстрактум) екстракт, витяжка
gútta (гутта) крапля
hómo (гомо) людина
hépar (гепар) печінка
influénta (інфлюєнца) грип
líquor (ліквор) рідина
organísmus (організмус) організм
Oryza (оріза) рис
púlvis (пульвіс) порошок
rádix (радікс) корінь
rheumatismus (реуматізмус) ревматизм
solútio (солюціо) розчин
therapía (терапія) терапія, лікування

§ 13. ВПРАВИ

1. Пояснити читання буквосполучень у таких словах:

Chlorofórmium — хлороформ, **cháрта ceráta** — вощений папір, **Mentha** — м'ята, **thermómetrum** — термометр, **rhínitis** — запалення слизової оболонки носа, **Glycyrrhíza** — локриця, **rhizóma** — кореневище, **únguis** — ніготь, **sánguifer** — кровоносний, **squáma** — луска, **Quércus** — дуб, **quadrátus** — квадратний, **consuetúdo** — звичка, **auscultátio** — вислуховання, **fúntio** — функція, **tíbia** — великогомілкова кістка, **Tília** — липа, **vítium córdis** — порок серця, **vása lymphática** — лімфатичні судини, **týphus abdominális** — черевний тиф.

2. Написати українськими літерами слова з буквосполученнями **ch, ph, rh, th**:

Rachítis, theátrum, bronchítis, nephritis, bráchium, choléra, phósphorus, phthísis, phárynx, théa, this.

КРИЛАТИ ЛАТИНСЬКІ ВИСЛОВИ

Áqua víta est. Вода — це життя.

Non est medicína síne línqua Latína. Немає медицини без латинської мови.

Audéntes (fórtes) fortúna adiuvat. Відважним доля допомагає.

§ 14. НАГОЛОС (ACCENTUS)

Довгота і короткість складів.

У латинській мові наголос ніколи не падає на перший склад від кінця. Він може падати на другий або третій склад від кінця.

У двоскладових словах наголос завжди ставиться на́ другому складі від кінця слова: **cáput** — голова, **vúlnus** — рана.

У багатоскладових словах наголос стоїть на другому складі від кінця, якщо голосний у ньому довгий, і на третьому, якщо голосний короткий. На письмі довгота голосного звука позначається горизон-

тальною рисою (—), а короткість — дужкою (˘), які ставляться над голосною.

Отже, постановка наголосу залежить від довготи або короткості голосного другого складу від кінця.

Голосний другого складу довгий, якщо:

1) він є дифтонгом (довгота за природою): **lagoēna** — пляшка, **Althaēa** — алтея, **gangraēna** — гангрена, омертвіння;

2) після нього стоять два або більше приголосних (позиційна довгота): **ligamēntum** — зв'язка, **emplāstrum** — пластир, **maxilla** — верхня щелепа;

3) після нього стоїть приголосний **x** або **z** (позиційна довгота): **reflēxus** — рефлекс, **Oryza** — рис;

4) він входить до складу суфіксів **ūr-, ín-, āt-, ōs-, ār-, āl-**: **tinctūra** — настоянка, **fractūra** — перелом, **Analgīnum** — анальгін, **palatīnus** — піднебінний, **destillātus** — дистильований, **spirituōsus** — спиртовий, **spinōsus** — остистий, **musculāris** — м'язовий, **molāris** — корінний, **minerālis** — мінеральний.

Голосний другого складу короткий, якщо:

1) після нього стоїть голосний: **olēum** — масло, **arterīa** — артерія, **cranīum** — череп, **ratio** — розум;

2) після нього стоїть буква **h**: **contrāho** — з'єдную;

3) він стоїть перед сполученням **b, p, d, t, c, g** з **l** або **r**: **vertēbra** — хребець, **cerēbrum** — мозок, **quadrūplex** — почетвірний (винятки: **abstētrix** — акушерка, **cicātrix** — рубець);

4) після складу стоять буквосполучення **ch, ph, rh, th**, які розглядаються як один звук: **stomāchus** — шлунок, **philosōphus** — філософ;

5) він входить до складу суфіксів **-ūl-, -ōl-, -īc-, -īd-**: **fossūla** — ямка, **malleōlus** — молоточок, **Foenicūlum** — кріп, **gastrīcus** — шлунковий, **fluīdus** — рідкий.

Якщо в складі після голосного стоїть один приголосний, то такий склад може бути довгий або короткий за природою. У такому випадку в підручниках і словниках над другим від кінця голосним звуком ставиться знак довготи (—) або короткості (˘). Наприклад: **infūsum** — настій, **solvēre** — розчиняти, **venēnum** — отрута.

Примітка: У латинізованих грецьких словах зберігається грецький наголос. Наприклад:

therapia лікування

paediatrica педіатрія

hypertonia підвищений кров'яний тиск

§ 15. ЛЕКСИЧНИЙ МІНІМУМ

Althaea алтея

ligamentum зв'язка

aqua destillata дистильована вода

mineralis мінеральний

medicina медицина

dystrophia розлад живлення

Chamomilla ромашка

bacillus паличка, бацила

abscessus нарив

musculus м'яз

decoctum відвар

complexus комплекс, сукупність

reflexus рефлекс

tinctura настойка

spirituosus спиртовий

vulnus рана

chirurgus хірург

natura природа

tabuleta таблетка

status стан

mixtura мікстура

oleum олія

scapula лопатка

Opium опій

§ 16. ВПРАВИ

1. *Визначити довготу і короткість другого складу від кінця слова:*

belladonna — беладонна, **tabuleta** — таблетка, **instrumentum** — інструмент, **bacillus** — бацила, паличка, **cerebellum** — мозочок, **decoctum** — відвар, **Strophanthus** — строфант, **mixtura** — мікстура, **inflammatio** — запалення, **gossypium** — вата, **oxygenium** — кисень, **processus** — відросток, **frontalis** — лобовий, **articularis** — суглобовий, **acidum** — кислота, **frigidus** — холодний.

2. *Переписати слова, визначити довготу або короткість другого складу, поставити наголос:*

articulatio — суглоб, **aethereus** — ефірний, **remedium** — засіб, ліки, **profundus** — глибокий, **diaeta** — спосіб життя, **externus** — зовнішній, **ventriculus** — шлунок, **Viola** — фіалка, **facies** — облич-

чя, поверхня, **oculus** — око, **antebrachium** — передпліччя, **supercilium** — брова.

3. *Визначити місце наголосу за словником:*

oesophagus, **extremitas**, **tuberositas**, **digitus**, **lamina**, **camphora**, **choledochus**, **skeleton**.

4. *Визначити довготу і короткість другого складу, а також місце наголосу в таких термінах:*

palatum molle — м'яке піднебіння, **bulbus oculi** — очне яблуко, **ventriculus cordis** — шлуночок серця, **tinctura Valerianae** — настойка валеріани, **capsula gelatinosa** — желатинова капсула.

§ 17. КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Назвати голосні літери латинського алфавіту і правила їх читання.

2. В яких коренях і префіксах вживається **y**?

3. Що називають дифтонгом? Які дифтонги є в латинській мові і як їх вимовляють?

4. Як читається буква **c**? Навести приклади.

5. В яких випадках **s** читають як українське **з**?

6. Які буквосполучення зустрічаються в словах латинської мови і як вони читаються?

7. В якому випадку **ti** читають як **ці**?

8. Як читаються буквосполучення **ch**, **ph**, **rh**, **th** і в яких словах вони зустрічаються?

9. В яких випадках голосний вважається довгим, а в яких — коротким?

10. Назвати правила наголосу в словах латинської мови.

МОРФОЛОГІЯ

§ 18. ДІЄСЛОВО (VERBUM). ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

У медичній термінології дієслово вживають головним чином у рецептурі. Тому основну увагу в нашому курсі приділяють вивченню тих форм, що вказують на прохання або наказ (наказового й умовного способів). Розглядаючи утворення теперішнього часу дійсного способу активного й пасивного станів, потрібно звернути увагу на утворення 3-ї особи однини і множини.

Дієслово в латинській мові має:

- 1) два числа: **numērus singulāris** — одина
numērus plurālis — множина
- 2) три особи: **persōna prima** — перша особа
persōna secunda — друга особа
persōna tertia — третя особа
- 3) три способи: **modus indicatīvus** — дійсний спосіб
modus coniunctīvus — умовний спосіб
modus imperatīvus — наказовий спосіб
- 4) шість часів (з яких вивчаємо тільки теперішній час — **praesens**)
- 5) два стани: **genus actīvum** — активний стан
genus passīvum — пасивний стан

Початковою формою дієслова є неозначена форма (**infinitivus praesentis**), що закінчується на **-re**.

Усі латинські дієслова поділяють на чотири дієвідміни залежно від кінцевого голосного звука основи теперішнього часу дійсного способу.

Основа дієслова визначається за неозначеною формою, від якої відкидається закінчення **-re** в I, II, IV дієвідмінах і **-ēre** — у III дієвідміні.

До першої дієвідміни належать дієслова, основа яких закінчується на **-ā** (**infinitivus** на **-āre**):

<i>Infinitivus</i>		<i>Основа</i>
curā-re	лікувати	curā-
dā-re	видавати, відпускати	dā-
signā-re	позначати	signā-
filtrā-re	фільтрувати	filtrā-

До другої дієвідміни належать дієслова, основа яких закінчується на **-ē** (**infinitivus** на **-ēre**):

miscē-re	змішувати	miscē-
vidē-re	бачити	vidē-
docē-re	вчити, навчати	docē-

До третьої дієвідміни належать дієслова, основа яких закінчується на приголосний, а в деяких випадках — на **-u** (**infinitivus** на **-ēre**):

solv-ēre	розчиняти	solv-
divid-ēre	розділяти	divid-
dilu-ēre	розбавляти, розводити	dilu-
coqu-ēre	варити	coqu-

До четвертої дієвідміни належать дієслова, основа яких закінчується на **-ī** (**infinitivus** на **-īre**):

audī-re	слухати	audī-
nutrī-re	годувати	nutrī-
finī-re	закінчувати	finī-

§ 19. ВПРАВА

Переписати дієслова, підкреслити основу, визначити дієвідміну:

filtrāre — фільтрувати; **construēre** — будувати; **habēre** — мати; **laborāre** — працювати; **repetēre** — повторювати; **ambulāre** — прогулюватися; **servāre** — зберігати; **studēre** — вчитися; **sentīre** — відчувати; **praeparāre** — приготувати; **vivēre** — жити; **sterilisāre** — стерилізувати; **recipēre** — брати; **spirāre** — дихати.

§ 20. НАКАЗОВИЙ СПОСІБ (MODUS IMPERATIVUS)

Утворення наказового способу

У латинській мові наказовий спосіб дієслова має дві форми: 2-у особу однини і 2-у особу множини.

Перша форма утворюється відніманням закінчення **-re** від неозначеної форми дієслова.

Друга форма утворюється за допомогою суфікса **-te**, який додається до основи дієслова, а для дієслів третьої дієвідміни — **-ī-te**.

Дієвідміна	Infinitivus	I форма Infinitivus singularis	II форма Infinitivus pluralis
I	dāre видавати signāre позначити curāre лікувати	da видай signa познач cura лікуй	dā-te видайте signā-te позначте curā-te лікуйте
II	miscēre змішувати docēre навчати	miscē змішуй doce навчи	miscē-te змішуйте docē-te навчайте
III	repetēre повторювати coquēre варити recipēre брати	repēte повтори coque вари recipe візьми	repetī-te повторіть coquī-te варіть recipī-te візьміть
IV	audīre слухати finīre закінчувати	audi слухай finī закінчуй	audīte слухайте finī-te закінчуйте

§ 21. ВПРАВИ

1. Утворити наказовий спосіб від таких дієслів:

maserāre — вимочувати; **praeparāre** — приготувати; **dividēre** — розділяти; **agitāre** — збовтувати; **sanāre** — оздоровлювати; **diluēre** — розбавляти; **nutrīre** — годувати.

2. Перекласти латинською мовою:

1. Фільтруй. Фільтруйте. 2. Вислухай. Вислухайте. 3. Розітри. Розітріть. 4. Поверни. Поверніть. 5. Налий. Налийте. 6. Прийми. Прийміть. 7. Змішай. Видай. Познач.

3. Перекласти українською мовою:

1. Auscultāre disce. 2. Filtra infūsum. 3. Praepāra medicamentum. 4. Date emplastrum. 5. Attente curāte. 6. Miscēte, agitāte, colāte. 7. Amāte patriam (батьківщину). 8. Labōra cito. Laborāte cito. 9. Divīde massam pilularum (пілюльну масу).

§ 22. ТЕПЕРІШНІЙ ЧАС ДІЙСНОГО СПОСОБУ АКТИВНОГО І ПАСИВНОГО СТАНУ (PRAESENS INDICATĪVI ACTĪVI ET PASSĪVI)

Латинське дієслово в теперішньому часі дійсного способу змінюється за особами і числами. Теперішній час утворюється за допомогою особових закінчень, які додаються до основи дієслова.

Особові закінчення дієслова

	Actīvum	Passīvum
Sing.	1-а особа: -o(m) 2-а особа: -s 3-я особа: -t	Sing. 1-а особа: -or 2-а особа: -ris 3-я особа: -tur
Plur.	1-а особа: -mus 2-а особа: -tis 3-я особа: -nt (для I, II дієвідмін) -u-nt (для III, IV дієвідмін)	Plur. 1-а особа: -mur 2-а особа: -mīni 3-я особа: -ntur (для I, II дієвідмін) -u-ntur (для III, IV дієвідмін)

§ 23. ЗРАЗКИ ВІДМІНЮВАННЯ ДІЕСЛІВ У ТРЕТІЙ ОСОБІ ОДНИНИ І МНОЖИНИ В PRAESENS INDICATIVI ACTIVI ET PASSIVI

Coniugatio prima

curāre — лікувати, основа — **curā-**

Activum		Passivum	
Sing.	cura-t він лікує	Sing.	curā-tur його лікують він лікується
Plur.	cura-nt вони лікують	Plur.	curā-ntur їх лікують вони лікуються

Coniugatio secunda

miscēre — змішувати, основа — **miscē-**

Activum		Passivum	
Sing.	misce-t він змішує	Sing.	miscē-tur його змішують він змішується
Plur.	misce-nt вони змішують	Plur.	misce-ntur їх змішують вони змішуються

Coniugatio tertia

solvēre — розчиняти, основа **solv-**

Activum		Passivum	
Sing.	solv-i-t він розчиняє	Sing.	solv-ī-tur його розчиняють він розчиняється
Plur.	solv-u-nt вони розчиняють	Plur.	solv-u-ntur їх розчиняють вони розчиня- ються

Coniugatio quarta

audire — слухати, основа — **audī**

Activum		Passivum	
Sing.	audi-t він слухає	Sing.	audī-tur його слухають
Plur.	audi-unt вони слухають	Plur.	audi-untur їх слухають

Особливості відмінювання дієслів

1. У I дієвідміні в 1-й особі однини в активній і пасивній формі голосний основи **-a-** зливається з особовим закінченням **-o** і **-or**:

curā + o = curo — я лікую; **curā + or = curor** — мене лікують.

2. У III дієвідміні у 2-й і 3-й особах однини, 1-й і 2-й множини між основою і закінченням вставляється голосний **ī**, а перед **r** у пасивній формі — **ē**.

3. Особові займенники як підмети при дієсловах не вживаються: **curat** — він лікує, **dividunt** — вони розділяють.

Словникова форма дієслова

У навчальному латинському словнику дієслова записуються у двох формах: у 1-й особі однини теперішнього часу дійсного способу і в неозначеній формі, яка пишеться скорочено (суфікс **-re** з попередньою голосною основи). Наприклад: **paro, āre** — готувати; **video, ēre** — бачити, дивитись; **tero, ěre** — розтирати; **sentio, ĭre** — відчувати.

§ 24. ДОПОМІЖНЕ ДІЄСЛОВО БУТИ (SUM, ESSE)

Дієслово **esse** в латинській мові виконує функцію простого присудка або зв'язки при складному присудку. Наприклад:

Medicus est .	Він лікар.
Valeriana planta medicāta est .	Валеріана — лікарська рослина.
Aurum metallum est .	Золото — метал.

Відмінювання допоміжного дієслова **esse** в теперішньому часі дійсного способу (Praesens indicatīvi)

Singularis		Pluralis	
sum	я є	sumus	ми є
es	ти є	estis	ви є
est	він, вона, воно є	sunt	вони є

§ 25. ВПРАВИ

1. Утворити 3-ю особу однини і множини активного і пасивного стану і перекласти українською мовою:

filtro, āre — фільтрувати, **servo, āre** — зберігати, **laboro, āre** — працювати, **studeo, āre** — вчитися, **floreo, ēre** — цвісти, **repeto, ēre** — повторювати, **divido, ēre** — розділяти, **coquo, ēre** — варити, **finio, īre** — закінчувати, **nutrio, īre** — годувати.

2. Перекласти українською мовою, написати початкову форму дієслів:

1. Remedium parat et dat. 2. Decoctum praepārant. 3. Medicus unguentum praescribit. 4. Repēte, repetite. 5. Decoctum filtrātur. 6. Instrumentum sterilisātur. 7. Crystallus solvitur. 8. Aegrōtus remedium sumit. 9. Tinctura praeparātur. 10. Mentha planta medicāta est.

3. Перекласти латинською мовою:

1. Настойка видається. Ліки видаються. 2. Приготуй настій. 3. Розчин фільтрується. 4. Відвар проціджується. 5. Хворий приймає ліки.

КРИЛАТІ ЛАТИНСЬКІ ВИСЛОВИ

Vivēre memento. Пам'ятай про життя.

Errāre humānum est. Людині властиво помилятися.

Vivēre est cogitāre. Жити — думати.

Nota bene. (скор. NB.) Зазнач добре. Зверни увагу.

Bene dignoscitur, bene curātur. Добре діагностується — добре лікується.

§ 26. ЛЕКСИЧНИЙ МІНІМУМ

I дієвідміна

agito, āre збовтувати

colo, āre цідити

curo, āre лікувати

do, āre давати

filtro, āre фільтрувати

III дієвідміна

condido, ēre різати

conspargo, ēre посипати

coquo, ēre варити

diluo, ēre розводити

divido, ēre розділяти

macero, āre вимочувати
praepāro, āre приготувати
signo, āre позначати
steriliso, āre стерилізувати

infundo, ēre наливати
recipio, ēre брати
solvo, ēre розчиняти

II дієвідміна

adhibeo, ēre застосовувати

habeo, ēre мати

misceo, ēre змішувати

video, ēre бачити

IV дієвідміна

sentio, īre відчувати

audio, īre слухати

nutrio, īre годувати

finio, īre закінчувати

§ 27. КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Які ознаки дієслова в латинській мові?
2. Як визначається дієвідміна дієслова?
3. Які дієслова належать до I, II, III і IV дієвідмін?
4. Які форми має наказовий спосіб і як вони утворюються?
5. Назвати закінчення дієслів у третій особі однини і множини активного і пасивного стану.

§ 28. ВСТУП ДО МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ

Термін — це слово чи словосполучення, яке точно позначає спеціальне поняття в галузі науки, техніки, мистецтва.

Усі терміни в сучасній медичній науці поділяють на три групи: 1) анатомічні (назви органів і частин людського тіла); 2) клінічні (назви хвороб і захворювань); 3) фармацевтичні (назви ліків і лікарських засобів). Наприклад: **oculus** — око, **typhus** — тиф, **unguentum** — мазь. Медичні терміни виражаються іменниками, а також прикметниками.

§ 29. ІМЕННИК (NOMEN SUBSTANTIVUM) ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ

У латинській мові іменник має три роди:

чоловічий рід — **genus masculinum (m)**

жіночий рід — **genus femininum (f)**

середній рід — **genus neutrum (n)**.

Іменники змінюються за числами:

однина — **numerus singularis (sing.)**

множина — **numerus pluralis (plur.)**

за відмінками:

називний відмінок	— casus nominativus (Nom.)	хто? що?
родовий відмінок	— casus genetivus (Gen.)	кого? чого?
давальний відмінок	— casus dativus (Dat.)	кому? чому?
знахідний відмінок	— casus accusativus (Acc.)	кого? що?
орудний відмінок	— casus ablativus (Abl.)	ким? чим?
місцевий відмінок	— casus ablativus (Abl.)	на кому? на чому?
кличний відмінок	— casus vocativus (Voc.)	

Іменники в латинській мові поділяються на п'ять відмін. Відміна іменників визначається за закінченням родового відмінка однини.

Відміна	I	II	III	IV	V
Genetivus singularis	-ae	-i	-is	-us	-ei

Отже, закінчення родового відмінка однини — це основна ознака, яка визначає належність іменника до однієї з п'яти відмін.

I відміна	II відміна	III відміна	IV відміна	V відміна
f	m	m	m	f
	n	f	n	
		n		

Основу іменника визначають за родовим відмінком однини, відкидаючи його закінчення. Наприклад:

Nom.	Gen.	Значення	Основа
ala	al-ae f	крило	al-

musculus	muscul-i m	м'яз	muscul-
unguentum	unguent-i n	мазь	unguent-
corpus	corpōr-is n	тіло	corpor-
processus	process-us m	відросток	process-

Основа необхідна: а) для відмінювання (до неї додаються відмінкові закінчення) і б) утворення складних медичних термінів.

Рід іменників визначають за закінченням називного відмінка однини (так званий граматичний рід), а інколи — і за значенням слова. Наприклад:

vertebra, ae f хребець

collēga, ae m колега, товариш за професією

Рід іменників у латинській мові не завжди збігається з родом відповідних іменників в українській мові. Наприклад:

solutio, ōnis f розчин ч

costa, ae f ребро с

Іменники пишуться і завчаються в називному і родовому відмінках однини із значенням роду. Наприклад:

incisura, ae f вирізка

facies, ei f поверхня, обличчя

pulmo, ōnis m легена

Замість повної форми родового відмінка однини пишеться тільки його закінчення, а в III відміні — частина основи. Наприклад:

homo, īnis m — людина (основа **homīn-**)

radix, icis f — корінь (основа **radīc-**)

§ 30. ЛЕКСИЧНИЙ МІНІМУМ

I відміна

capsula, ae f капсула

tabuletta, ae f таблетка

angina, ae f ангіна

gutta, ae f крапля

II відміна, чоловічий рід

bacillus, i m бацила, паличка

musculus, i m м'яз

ventriculus, i m шлунок

oculus, i m око

sirūpus, i m сироп

II відміна, середній рід

infūsum, i n настій (водний)

III відміна

homo, īnis m людина

Foeniculum, *i n* кріп
unguentum, *i n* мазь
tuberculum, *i n* горбок
ligamentum, *i n* зв'язка

corpus, *ōris n* тіло
sanitas, *ātis f* здоров'я
solutio, *ōnis f* розчин
aether, *ēris m* ефір

IV відміна
processus, *us m* відросток
sensus, *us m* відчуття
sinus, *us m* пазуха
cornu, *us n* ріг

V відміна
facies, *ēi f* обличчя, поверхня
species, *ēi f* збір, суміш

§ 31. ВПРАВИ

1. Визначити основу таких іменників:

fovea, foveae *f*; vertebra, vertebrae *f*; Strophanthus, Strophanthi *m*;
 ligamentum, ligamenti *n*; tuberculum, tuberculi *n*; tumor, tumōris *m*;
 sanitas, sanitātis *f*; series, seriēi *f*; processus, processus *m*; vulnus, vulnēris *n*;
 abscessus, abscessus *m*.

2. Визначити відміну таких іменників:

gutta, ae *f*; infusum, *i n*; sirūpus, *i m*; capsula, ae *f*; spirītus, us *m*;
 cortex, īcis *m*; fructus, us *m*; musculus, *i m*; remedium, ii *n*; cornu, us *n*;
 scabies, ēi *f*; pectus, ōris *n*; manus, us *f*.

§ 32. КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Назвати основні ознаки іменників у латинській мові.
2. Як визначають граматичний рід іменників у латинській мові?
3. Як змінюються іменники?
4. Як визначають відміну іменників?
5. Як визначають основу іменників?
6. Яка словникова форма іменників у латинській мові?

§ 33. ПЕРША ВІДМІНА ІМЕННИКІВ (DECLINATIO PRIMA)

До I відміни належать іменники жіночого роду, які в **Nominatīvus Singularis** закінчуються на **-a**, а в **Genetīvus Singularis** мають закінчення **-ae**. Наприклад:

costa, ae *f* ребро
vena, ae *f* вена
gutta, ae *f* крапля
mixtura, ae *f* мікстура
Chamomilla, ae *f* ромашка
angina, ae *f* ангіна

Відмінкові закінчення іменників I відміни

	Singularis	Pluralis
Nom.	-a	-ae
Gen.	-ae	-ārum
Dat.	-ae	-is
Acc.	-am	-as
Abl.	-a	-is

Зразок відмінювання

	Singularis	Pluralis
Nom.	herba трава	herb-ae трави
Gen.	herb-ae трави	herb-ārum трав
Dat.	herb-ae траві	herb-is травам
Acc.	herb-am траву	herb-as трави
Abl.	herb-ā травою	herb-is травами

Слід зазначити, що: 1) в **Albatīvus Singularis** звук **a** довгий — **ā**, але ця довгота на наголос не впливає; 2) закінчення **Datīvus i. Albatīvus Pluralis** збігаються; 3) відмінки, закінчення яких збігаються, відрізняються за допомогою запитань.

Винятки щодо іменників першої відміни

До I відміни належать деякі іменники чоловічого роду із закінченням **-a** за значенням:

collēga, ae *m*

товариш

poëta, ae *m*
pharmacopola, ae *m*
oculista, ae *m*

поет
аптекарь, фармацевт
окулист

§ 34. ІМЕННИКИ ПЕРШОЇ ВІДМІНИ ГРЕЦЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ

За I відміною відмінюються іменники грецького походження жіночого роду, які в називному відмінку однини закінчуються на **-e**, а також іменники чоловічого роду на **-es**. Іменники жіночого роду в родовому відмінку однини мають закінчення **-es**, в орудному відмінку однини — **-e**. У знахідному відмінку однини іменники жіночого і чоловічого роду закінчуються на **-en**.

Іменники жіночого роду грецького походження

dyspnoë, es *f* задишка, ядуха

Aloë, es *f* алое, сабур

diastōle, es *f* діастола, розширення серця

systōle, es *f* систола, скорочення серця

Іменники чоловічого роду грецького походження

diabētes, ae *m* діабет, сечове виснаження

ascites, ae *m* асцит, черевна водянка

Зразок відмінювання

	Singularis	Pluralis
Nom.	systōle	systōl-ae
Gen.	systōl-es	systōl-arum
Dat.	systōl-ae	systōl-is
Acc.	systōl-en	systōl-as
Abl.	systōl-e	systōl-is

§ 35. НЕУЗГОДЖЕНЕ ОЗНАЧЕННЯ

У латинській мові, як і в українській, вживається неузгоджене означення, виражене іменником у родовому відмінку. Українською мовою воно перекладається прикметником або іменником. Наприклад:

aqua Menthae м'ятна вода (*дослівно* вода м'яти)

thea Thiliae липовий чай (чай липи)

columna vertebrarum хребетний стовп (стовп хребців)

Неузгоджене означення входить до складу багатьох медичних термінів. У фармацевтичній термінології, як правило, неузгоджене означення вживається в родовому відмінку однини, за винятком:

aqua Amygdalarum (вода мигдалю)

massa pilularum пілюльна маса (маса пілюль)

oleum Olivarum оливкова олія

Неузгоджене означення, яке вказує на назву рослин, а також хімічного елемента або лікарського засобу, пишеться з великої літери:

tinctura Belladonnae — настойка красавки

tabletta Bromcamphorae — таблетка бромкамфори

§ 36. ПОПЕРЕДНІ ВІДОМОСТІ ПРО ПРИЙМЕННИКИ

Прийменники в латинській мові вживаються тільки з двома відмінками — Accusativus і Ablativus. Наприклад:

per — через (Acc.)

Per horam протягом години

ex — із (Abl.)

Ex aqua з води

Прийменники **in** — в, на, у; **sub** — під вживаються із Acc. і з Abl. залежно від питання. У разі питання *куди?* ці прийменники керують Acc.: **in aquam** — у воду; **sub linguam** — під язик; у разі питання *де?*, *в чому?* — Abl.: **in aqua** — у воді, **sub lingua** — під язиком.

Якщо йдеться про поділ на частини, то прийменник **in** вживається з Acc. Наприклад:

Hora in minutis dividitur. Година поділяється на хвилини.

Латинсько-грецькі дублети іменників I відміни

Латинський іменник	Грецький іменник і його основа	Значення
aqua, ae f	hydor, hydr-	вода
cellula, ae f	cytos, cyt-	клітина
cornea, ae f	keras, kerat-	рогівка
femīna, ae f	gyne, gynaec-	жінка
glandula, ae f	aden, aden-	залоза
lingua, ae f	glossa, gloss-	язик
mamma, ae f	mastos, mast-	молочна залоза
medula, ae f	myēlos, myel-	кістковий мозок
urīna, ae f	uron, ur-	сеча
vena, ae f	phleps, phleb-	вена
vertebra, ae f	spondylos, spondyl-	хребець
tela, ae f	histos, hist-	тканина

§ 37. ЛЕКСИЧНИЙ МІНІМУМ

anaemia, ae f анемія, недокрів'я	medulla, ae f мозок (спинний, кістковий)
anaesthesia, ae f анестезія, знеболювання	papilla, ae f сосок, сосочок
bucca, ae f щока	pilula, ae f пілюля
bursa, ae f сумка	prostata, ae f простата,
передміхурова залоза	spina, ae f ость
capsula, ae f капсула	tabuletta, ae f таблетка
cellula, ae f клітина	tinctura, ae f настояйка
charta, ae f папір	ulna, ae f ліктьова кістка
costa, ae f ребро	urethra, ae f уретра, сечівник
fascia, ae f фасція, оболонка	vena, ae f вена
fovea, ae f яма, ямка	vesica, ae f міхур
incisura, ae f вирізка	
mamma, ae f молочна залоза	

§ 38. ВПРАВИ

1. *Провідміняти:*

tinctura, ae f — настояйка

costa, ae f — ребро

angina, ae f — ангіна

2. *Перекласти українською мовою:*

1. Crista tibiae. 2. Suturae calvariae. 3. Fractura claviculae. 4. Fractura costarum et claviculae. 5. Spina scapulae. 6. Incisura mandibulae. 7. Fascia nuchae. 8. Fossa vesicae. 9. Linea nuchae. 10. Papilla mammae. 11. Aqua Menthae. 12. Aqua Chamomillae. 13. Tinctura Valerianae. 14. Tinctura Belladonnae. 15. Massa pilularum. 16. Praepara massam pilularum. 17. Da in ampullis. 18. Adde tincturam Menthae. 19. Solve in aqua. 20. Cola mixturam per tellam.

3. *Перекласти латинською мовою:*

1. Вирізка лопатки. 2. Перелом лопатки. 3. Краплі настояйки валеріани. 4. Чай липи. 5. Настояйка хіни. 6. Змішай настояйку валеріани з настояюкою конвалії. 7. Приготуй мікстуру. 8. Пілюльна маса. 9. Конвалія і беладонна — лікарські рослини.

4. *Замість крапок поставити відповідні закінчення, перекласти українською мовою:*

1. In tabulett... (ārum, ae, is) 2. In chart... cerat... (am, ae, a). 3. In capsul... gelatinos... (as, is, ārum). 4. Sume tinctur... (ae, am, a) Valerianae. 5. Da Bromcamphör... (ae, am, is) in tabulett... (ae, is, arum).

КРИЛАТІ ЛАТИНСЬКІ ВИСЛОВИ

Historia est magistra vitae. Історія — напутниця життя.

Scientia potentia est. Знання — сила.

Terra incognita. Невідома земля (незнайома галузь науки).

Ubi concordia, ibi victoria. Де згода, там перемога.

Tabula rasa. Чиста дошка (про людину, яка нічого не знає).

§ 39. КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Які іменники належать до I відміни?
2. Утворити називний і родовий відмінки множини від таких іменників: *scatula*, *ae f*; *vertebra*, *ae f*; *pilula*, *ae f*; *gutta*, *ae f*; *mixtura*, *ae f*.
3. Назвати винятки щодо іменників I відміни.
4. Навести приклади вживання іменників з неузгодженим означенням.
5. Назвати грецькі дублети до таких латинських іменників: *tela*, *ae f*; *vertebra*, *ae f*; *medulla*, *ae f*; *lingua*, *ae f*; *aqua*, *ae f*; *mamma*, *ae f*.

§ 40. СЛОВОТВІР. ТЕРМІНОЕЛЕМЕНТИ

Для позначення частин і органів людського тіла, хвороб, лікарських засобів рослинного, тваринного і неорганічного походження в медичній термінології вживаються латинські й грецькі слова, а також слова, до складу яких входять латинські й грецькі терміноелементи.

Для кращого засвоєння латинських медичних термінів потрібно знати відповідні значення їх складових частин.

Складові частини латинських слів, як і в українській мові, такі: корінь, префікс, суфікс і закінчення.

Корінь — це спільна частина споріднених слів, яка виражає їх загальне значення. Наприклад:

medic-us	лікар
medic-īn-a	медицина
medic-in-āl-is	медичний

У цих словах спільною частиною із загальним значенням є корінь **medic-**.

Префікс — частина слова, що стоїть перед коренем і надає йому додаткового значення або змінює лексичне чи граматичне значення слова. Наприклад:

parāre	готувати
---------------	----------

prae-parāre

приготовляти

Суфікс — частина слова, що стоїть після кореня і надає йому додаткового значення або змінює лексичне чи граматичне значення слова. Наприклад:

cost-a	ребро
cost-āl-is	реберний
vertebr-a	хребець
vertebr-āl-is	хребетний

У значенні префіксів у латинській мові найчастіше вживають латинські й грецькі прийменники. Наприклад:

sub (лат. під)

sublinguālis — під'язиковий

subcutaneus — підшкірний

inter (лат. між)

intercostālis — міжреберний

intermusculāris — міжм'язовий

hypo (гр. під)

hypoglossus — під'язиковий

hypodermicus — підшкірний (гр. *derma* — шкіра)

intra (лат. всередині)

intravenosus — внутрішньовенний

intramuscularis — внутрішньом'язовий

trans (лат. через, пере-)

transfusio — переливання

transplantatio — пересадка

hyper (гр. над)

hypertonia — підвищений кров'яний тиск

hyperaemia — місцеве переповнення кров'ю

dys (гр., вказує на розлад функції)

dysphagia — дисфагія, утруднене ковтання

dyspnoë — задишка

dyspepsia — розлад травлення

endo (гр. всередині, внутрішній)

endocardium — внутрішня оболонка серця

endometrium — слизова оболонка матки

Складові частини латинських слів можуть вживатися у словотворі як терміноелементи. Терміноелемент — це стійкий кінцевий компонент терміна, що вживається в клінічній лексиці. Наприклад, терміноелемент **-algia** в похідних словах вказує на біль без обмеженої причини: **gastralgia** — біль у шлунку; **bronchalgia** — біль у бронхах; **mialgia** — біль у м'язах. Терміноелемент **-aemia** (від *gr.* haema, haematos — кров) у похідних словах вказує на відношення до крові. Якщо слово *кров* є першою частиною складного слова, то пишеться **haema**, якщо другою, то вживається написання **-aemia**. Наприклад:

haematologia	гематологія
anaemia , ae f	анемія, недокрів'я
hydraemia , ae f	розрідження крові

До найпоширеніших у латинській медичній термінології належать такі терміноелементи:

-logia (від <i>gr.</i> logos — вчення, слово)	
oncologia , ae f	вчення про пухлини
myologia , ae f	вчення про м'язи
-pathia (від <i>gr.</i> pathos — хвороба) — хвороба, страждання	
nephropathia , ae f	захворювання нирок
psychopathia , ae f	психічне захворювання
-philia (від <i>gr.</i> philia — любов) — схильність	
haemophilia , ae f	кровоточивість
spasmophilia , ae f	схильність до спазмів
-phobia (від <i>gr.</i> phobos — страх) — боязнь	
hydrophobia , ae f	гідрофобія, водобоязнь
monophobia , ae f	боязнь самотності
-plegia (від <i>gr.</i> plege — удар) — удар, параліч	
hemiplegia , ae f	геміплегія, однобічний параліч м'язів
-rrhagia (від <i>gr.</i> rhagos — розірваний) — вказує на кровотечу	
haemorrhagia , ae f	кровотеча
gastrorrhagia , ae f	шлункова кровотеча
-scopia (від <i>gr.</i> scopeo — дивитись) — огляд, обстеження за допомогою інструмента	
rectoscopia , ae f	ректоскопія, інструментальний огляд прямої кишки

bronchoscopeia, ae f бронхоскопія, інструментальний огляд бронхів

-sthenia (від <i>gr.</i> sthenos — сила) — сила	
asthenia , ae f	астенія, безсилля, загальна слабкість
-tomia (від <i>gr.</i> tome — розтин) — розтин, операція	
phlebotomia , ae f	флеботомія, оперативний розтин вен
-ectomy (від <i>gr.</i> ectome — видалення) — вирізання, видалення	
appendectomy , ae f	апендектомія — оперативне видалення відростка сліпої кишки
tonsillectomia , ae f	тонзілектomia, оперативне видалення мигдаликів з ложа разом з капсулою
-tonia (від <i>gr.</i> tonos — напруження, тиск) — напруження, сила	
hypertonia , ae f	гіпертонія, підвищений артеріальний тиск крові
hypotonia , ae f	гіпотонія, знижений артеріальний тиск крові
-trophia (від <i>gr.</i> — їжа) — живлення (<i>тканини, органів</i>)	
hypertrophia , ae f	гіпертрофія, надмірний розвиток тканини
dystrophia , ae f	розлад живлення
-uria (від <i>gr.</i> uron — сеча) — сеча	
dysuria , ae f	дизурія, утруднене сечовипускання
anuria , ae f	анурія, припинення сечовиділення

§ 41. ЛЕКСИЧНИЙ МІНІМУМ

sublingualis — під'язиковий
subcutaneus — підшкірний
antidotum — протиотрута
dysenteria — дизентерія
extrauterinus — позаматковий
hypertonia — підвищений артеріальний тиск крові
hypotonia — знижений артеріальний тиск крові
intravenosus — внутрішньовенний
transfusio — переливання
transplantatio — пересадка
bronchitis — бронхіт, запалення бронхів

aethylicus — етиловий
hydrogenium — водень
oncologia — онкологія, вчення про пухлини
neurectomia — невректомія, видалення частини нерва
haemophilia — гемофілія, кровоточивість
haemorrhagia — кровотеча
hydrotherapia — гідротерапія, лікування водою
nephrotomia — нефротомія, розтин нирки
dystrophia — дистрофія, розлад живлення
bronchosopia — бронхоскопія, інструментальний огляд бронхів
asthenia — астенія, безсилля, загальна слабкість
gastrostomia — гастростомія, оперативне утворення шлункової фістули для штучного годування

§ 42. ВПРАВИ

1. Перекласти латинською мовою:

мієлографія, аденономія, мієлогія, цистографія, флебографія, гістологія, уремія, урологія, патологія, гіпертрофія, апатія, ринорагія, невротомія, цистоскопія, аденопатія.

2. Перекласти терміни:

myelopathia, hydraemia, polyaemia, spondylotomia, haematologia, gingivectomy (gingiva, aef — ясна), neurosthenia (zp. neuron — нерв), psychopathia, cystosopia, zoophobia (zoon — тварина), biologia, aetiologia (aetia — причина), cystosopia.

3. Визначити складові частини слів:

hypogastrium, intersectio, interrogatio, endocardium, intramusculāris, hypodermicus, antidotum dysenteria, transplantatio, suprascapulāris.

§ 43. КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Назвати складові частини слова.
2. Які латинські прийменники вживаються як префікси?
3. Які грецькі прийменники вживаються як префікси?
4. Що називають терміноелементом?
5. Дати приклади термінів з терміноелементами:
-logia, -phobia, -therapia, -scopia, -pathia.

§ 44. ДРУГА ВІДМІНА ІМЕННИКІВ (DECLINATIO SECUNDA). ЧОЛОВІЧИЙ РІД

До II відміни належать іменники чоловічого роду із закінченням **-us, -er**, а також середнього роду із закінченням **-um, -on**, які при відмінюванні в Gen. sing. закінчуються на **-i**.

Наприклад: **nervus, i m** — нерв, **morbus, i m** — хвороба, **oculus, i m** — око, **sirupus, i m** — сироп, **puer, ěri m** — хлопчик, **cancer, cri m** — рак, **paediatr, tri m** — педіатр, **collum, i n** — шия, **cranium, ii n** — череп, **instrumentum, i n** — інструмент, **gossypium, ii n** — вата, **encephalon, i n** — головний мозок.

Відмінкові закінчення іменників II відміни

Cusus	Singularis		Pluralis	
	m	n	m	n
Nom.	-us, -er	-um, -on	-i	-a
Gen.	-i	-i	-ōrum	-ōrum
Dat.	-o	-o	-is	-is
Acc.	-um	-um	-os	-a
Abl.	-ō	-ō	-is	-is

Зразки відмінювання іменників чоловічого роду

Singularis		
Nom.	nervus нерв	puer хлопчик
Gen.	nerv-i нерва	puĕr-i хлопчика,
Dat.	nerv-o нерву	puĕr-o хлопчику
Acc.	nerv-um нерв	puĕr-um хлопчика
Abl.	nerv-ō нервом	puĕr-ō хлопчиком
Pluralis		
Nom.	nerv-i нерви	puĕr-i хлопчики
Gen.	nerv-ōrum нервів	puĕr-ōrum хлопчиків
Dat.	nerv-is нервам	puĕr-is хлопчикам
Acc.	nerv-os нерви	puĕr-os хлопчиків

Abl. **nerv-is** нервами **puĕr-is** хлопчиками
Примітка. Деякі іменники чоловічого роду, які закінчуються на **-er**, при відмінюванні втрачають **e** (**cancer, cri m**). Порівняйте в українській мові: *вітер, вітру*.

Виятки щодо іменників другої відміни

До II відміни належать:

1) деякі іменники жіночого роду: **alvus, i f** — шлунок, **atomus, i f** — атом, **bolus, i f** — глина, болюс (велика пілюля), **crystallus, i f** — кристал, **methōdus, i f** — метод, **periōdus, i f** — період, **diamēter, tri f** — діаметр;

2) іменники середнього роду: **virus, i n** — вірус, збудник інфекційного захворювання, **vulgus, i n** — неосвічений народ, натовп;

3) іменники жіночого роду на **-us**, що означають назви дерев:
Alnus, i f вільха **Amygdālus, i f** мигдаль (дерево)
Crataegus, i f глід **Eucalyptus, i f** евкалипт
Iunipĕrus, i f ялівець **Padus, i f** черемха
Pinus, i f сосна **Populus, i f** тополя
Rhamnus, i f жостір **Sambŭcus, i f** бузина
Sorbus, i f горобина

§ 45. ЛАТИНСЬКО-ГРЕЦЬКІ ДУБЛЕТИ ІМЕННИКІВ ДРУГОЇ ВІДМІНИ ЧОЛОВІЧОГО РОДУ

Латинський іменник	Грецький іменник і його основа	Значення
anĭmus, i m	psyche, psych-	душа, духовна сила
calculus, i m	lithus, lith-	камінь
cancer, cri m	carcinus, carcin-	рак, ракова пухлина
morbus, i m	nosos, nos-;	хвороба, захворювання
	pathos, path-	
medĭcus, i m	iatros, iatr-	лікар
musculus, i m	myos, my-	м'яз
nasus, i m	rhis, rhin-	ніс
nervus, i m	neuron, neur-	нерв
oculus, i m	ophthalmos, ophthalm-	око

somnus, i m	hypnos, hypn-	сон
utĕrus, i m	metra, metr-	матка
ventriculus, i m	gaster, gastr-	шлунок

Терміноелементи іменників II відміни чоловічого роду

Терміноелементи іменників другої відміни утворюють другу групу терміноелементів у латинській медичній термінології:

-lithus камінь	nephrolithus камінь нирковий
	cholecystolithus камінь у жовчному міхурі
-logus спеціаліст	biolōgus біолог
	ophthalmolōgus офтальмолог (очний лікар)
	pharmacolōgus фармаколог
-spasmus спазм, судорога	gastrospasmus спазм шлунка
	cystospasmus спазм сечового міхура

§ 46. ЛЕКСИЧНИЙ МІНІМУМ

alveolus, i m альвеола, комірка	angulus, i m кут
bacillus, i m бацила, паличка — мікроорганізм, збудник хвороб; паличка (лікарська форма)	bronchus, i m бронх
digitus, i m палець	fundus, i m дно
erythrocytus, i m еритроцит, червоне кров'яне тілце	globulus, i m кулька (лікарська форма)
oculus, i m око	furunculus, i m фурункул, чиряк
bulbus oculi очне яблуко	nasus, i m ніс
humĕrus, i m плечова кістка	nervus, i m нерв
utĕrus, i m матка	morbus, i m хвороба
cancer, cri m рак	valvulus, i m заворот кишок
cancer ventriculi рак шлунка	Ricĭnus, i m рицина
cancer uteri рак матки	Oleum Ricĭni рицинова олія

§ 47. ВПРАВИ

1. Провідміняти:
sirŭpus, i m — сироп

musculus, i m — м'яз

paediāter, tri m — педіатр

2. Перекласти українською мовою:

1. Cancer ventriculi. 2. Musculi et nervi oculōrum et nasi. 3. Angulus costae. 4. Fundus oculi. 5. Cancer oculi. 6. Medicus aegrōtum auscultat. 7. Fundus utēri. 8. Bulbus oculi in orbita iacet. 9. Bacillus diphtheriae. 10. Morbi nervōrum. 11. Catarrhus ventriculi. 12. Medīci cancrum ventriculi observant.

3. Перекласти латинською мовою:

1. Перелом променевої кістки. 2. Приготуй сироп. 3. Рак стравоходу. 4. Хірург лікує перелом лопатки. 5. Рак матки. 6. Дно шлунка. 7. Кут ока. 8. Ревматизм, рак, тиф, жовтяниця. 9. М'язи носа.

4. Утворити *Nominativus* i *Genetivus Pluralis* від іменників i перекласти їх українською мовою:

angulus, i m; bacillus, i m; aegrōtus, i m; chirurgus, i m; morbus, i m; paediāter, tri m; sirūpus, i m; ventriculus, i m.

5. Виділити терміноелементи, визначити їх значення, перекласти весь термін українською мовою:

gastralgia, cystolithus, myospasmus, neurectomia, rhinorrhagia, ophthalmologia, ophthalmologus, cystospasmus, phlebolithus, myeloblastus.

§ 48. КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Які іменники належать до II відміни?
2. Які особливості відмінювання іменників чоловічого роду на **-er**?
3. Назвати винятки з іменників II відміни.
4. Назвати латинсько-грецькі дублети іменників чоловічого роду II відміни.
5. Назвати терміноелементи іменників II відміни.
6. Навести приклади термінів з терміноелементами **-spasmus**, **-logus**, **-lithus**.

§ 49. ІМЕННИКИ ДРУГОЇ ВІДМІНИ СЕРЕДНЬОГО РОДУ

Особливістю іменників II відміни середнього роду є те, що в Nom. i Acc. sing. вони мають однакові закінчення, а в Nom. i Acc. plur. закінчуються на **-a**. Порівняйте з українською мовою: *вікно* — *вікна*, *місто* — *міста*, *село* — *села*.

Зразок відмінювання іменників середнього роду

Casus	Singularis	Pluralis
Nom.	decoctum відвар	decoct-a відвари
Gen.	decoct-i відвару	decoct-ōrum відварів
Dat.	decoct-o відвару	decoct-is відварам
Acc.	decoct-um відвар	decocta відвари
Abl.	decoct-ō відваром	decoct-is відварами

До іменників II відміни середнього роду належать:

1) більшість назв лікарських засобів і препаратів. Українською мовою вони перекладаються подібними іменниками без закінчення **-um**:

Analginum, i n	анальгін
Amidopyrinum, i n	амідопірін
Glycerinum, i n	гліцерин
Lanolinum, i n	ланолін
Tetracyclinum, i n	тетрациклін

2) усі назви хімічних елементів, за винятком **phosphorus, i m** — фосфор (чоловічий рід) i **sulfur, ūris n** — сірка (III відміна, середній рід).

Іменники II відміни середнього роду грецького походження

blephāron, i n повіка	encephālon, i n головний мозок
ganglion, i n вузол	pharmācon, i n ліки
skeleton, i n скелет	

§ 50. ЛАТИНСЬКО-ГРЕЦЬКІ ДУБЛЕТИ ІМЕННИКІВ ДРУГОЇ ВІДМІНИ СЕРЕДНЬОГО РОДУ

Латинський іменник	Грецький іменник і його основа	Значення
crassum, i n	colon, col-	товста кишка
intestinum, i n	entēron, enter-	тонка кишка
medicamentum, i n	pharmācon, pharmac-	ліки
rectum, i n	proctos, proct-	пряма кишка
venenum, i n	toxicon, toxic-	отрута

§ 51. ЛЕКСИЧНИЙ МІНІМУМ

atrium, ii n передсердя	sternum, i n груднина
brachium, ii n плече, плечова кістка	decoctum, i n відвар
cavum, i n порожнина	emplastrum, i n пластр
cerebellum, i n мозочок	extractum, i n екстракт
cerebrum, i n мозок	folium, ii n листок
collum, i n шия, шийка	infusum, i n настій
colon, i n ободова кишка	linimentum, i n лінімент (рідка мазь)
cranium, ii n череп	remedium, ii n лікарський засіб, ліки
dorsum, i n спина	suppositorium, ii n свічка
ligamentum, i n зв'язка	unguentum, i n мазь
ovarium, ii n яєчник	venenum, i n отрута
peritoneum, i n очеревина	vitrum, i n склянка

§ 52. ВПРАВИ

1. Провідніати:

unguentum, i n — мазь

ligamentum, i n — зв'язка

cavum, i n — порожнина.

2. Перекласти українською мовою:

1. Collum costae. 2. Dorsum sellae. 3. Ligamentum nuchae. 4. Crista colli costae. 5. Medicus cavum nasi curat. 6. Batyrum Cacao pro supposi-

toriis. 7. Oleum Persicorum. 8. Cancer labii. 9. Cancer recti. 10. Praeparatum infusum ex foliis Uvae ursi. 11. Oleum Ricini medicamentum est. 12. Praeparatum unguentum Zinci pro oculis. 13. Antebrachium ex ulna et radio constat.

3. Перекласти латинської мовою:

1. Шви черепа. 2. Хвороба мозку. 3. Порожнина носа. 4. Приготувати відвар з трави ромашки. 5. Гліцерінова мазь (мазь гліцерину). 6. Листя м'яти. 7. Цукровий сироп. 8. Екстракт беладонни.

4. Утворити терміни за допомогою терміноелемента **-scopium**, перекласти українською мовою:

ophthalmus (ophthalm-); bronchus (bronch-); cystis (cyst-); gaster (gast-); rhis (rhin-).

5. Утворити *Nominativus et Genetivus pluralis* від іменників:

ligamentum, i n; organon, i n; unguentum, i n; remedium, ii n; emplastrum, i n; extractum, i n; folium, ii n; cavum, i n.

6. Поставити замість крапок відповідні закінчення і перекласти українською мовою:

1. Folia Betul... (a, ae, is). 2. Oleum Persic... (ae, i, orum). 3. Praeparatum suppositori... (i, is, a). 4. Da in vitr... (um, o, os) nigro.

7. Перекласти рецепти українською мовою:

- Recipe: Ichthyoli 10.0
Glycerini 100.0
Misce. Da.
Signa.
- Recipe: Olei Eucalypti 10.0
Mentholi 1.0
Misce. Da. Signa. Для інгаляцій.
- Recipe: Emulsi olei Ricini 100 ml
Da. Signa.
- Recipe: Aquae Foeniculi 200 ml
Da. Signa. По 1/2 склянки на прийом.

§ 53. СУФІКСИ ІМЕННИКІВ ДРУГОЇ ВІДМІНИ

Серед суфіксів іменників II відміни найчастіше зустрічаються:

1. Суфікси **-in(-um)**, **-ol(-um)**, що вказують на назву лікарських засобів. Наприклад: **Papaver-in-um, i n** — папаверин (від Papaver,

ēris *n* — мак), **Menth-ōl-um, i n** — ментол (від *Mentha*, ае *f* — м'ята).

2. Суфікс **-ism-(us)** — вказує на захворювання, а також на отруєння. Наприклад: **botul-ism-us, i m** — ботулізм (отруєння м'ясними продуктами, консервами, грибами, від *botulus*, *i m* — ковбаса), **narcot-ism-us, i m** наркотизм (отруєння наркотичними засобами).

3. Суфікс **-ment-(um)** — вказує на результат дії. Наприклад: **liga-ment-um, i n** — зв'язка (від *ligāre* — зв'язувати), **medica-ment-um, i n** — ліки (від *medicāre* — лікувати), **orna-ment-um, i n** — прикраса (від *ornāre* — прикрашати).

4. Суфікси **-ūl-(us), -ōl-(us)** надають словам зменшувального значення. Наприклад: **capit-ūl-um, i n** — голівка (від *caput*, *capītis*, *i n* — голова); **ram-ūl-us, i m** — гілочка (від *ramus*, *i m* — гілка); **alve-ōl-us, i m** — комірка (від *alveus*, *i m* — корито).

ВПРАВА

Виділити в іменниках суфікси і пояснити їх значення:

alcoholismus, i m; circulus, i m; ventriculus, i m; Analginum, i n; Corvalōlum, i n; bronchiolus, i m; fundamentum, i n; iodismus, i m; Ichthyōlum, i n; Dibazōlum, i n; morphismus, i m; Penicillinum, i n; tuberculum, i n.

КРИЛАТІ ЛАТИНСЬКІ ВИСЛОВИ

Ab ovo. Від яйця, з самого початку (частина вислову **Ab ovo usque ad mala** — Від яйця до яблука, тобто від початку до кінця. У стародавніх римлян обід починався з яєць і закінчувався фруктами).

Otium post negotium. Відпочинок після праці (занять).

Natura sanat, medicus curat morbos. Природа оздоровлює, лікар лікує хвороби.

Per aspēra ad astra. Через терни до зірок

§ 54. КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Які особливості іменників середнього роду II відміни?
2. Назвати латинсько-грецькі дублети іменників середнього роду II відміни.
3. На що вказують суфікси **-īn-** і **-ōl-**? Навести приклади.
4. Що означає суфікс **-ism-**? Навести приклади.

§ 55. ПРИКМЕТНИК (NOMEN ADIECTIVUM)

У латинській мові, як і в українській, прикметники змінюються за родами, числами й відмінками. Своєї відміни вони не мають, а відмінюються за зразком іменників I, II, і III відмін. У IV і V відмінах прикметників немає. Прикметники поділяються на дві групи: до першої входять прикметники I і II відмін, до другої — прикметники III відміни.

*Прикметники I і II відмін
(перша група прикметників)*

Прикметники першої групи в *Nominatīvus singularis* мають закінчення: чоловічий рід — **-us, -er**, жіночий — **-a**, середній — **-um**. Наприклад:

<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>	
rectus	recta	rectum	прямий
purus	pura	purum	чистий
albus	alba	album	білий
flavus	flava	flavum	жовтий
niger	nigra	nigrum	чорний

У словниках латинської мови прикметники записуються: форма чоловічого роду, закінчення жіночого і середнього роду. Наприклад:

acutus, a, um	гострий
latus, a, um	широкий

internus, a, um	внутрішній
externus, a, um	зовнішній
criticus, a, um	критичний
contagiosus, a, um	заразливий
fluidus, a, um	рідкий
gelatinosus, a, um	желатиновий

Прикметники жіночого роду відмінюються як іменники жіночого роду I відміни, чоловічого і середнього роду — як іменники чоловічого і середнього роду II відміни.

Зразки відмінювання прикметників I і II відмін

1. **Albus, a, um** — білий

Casus	<i>m</i>	Singularis	
		<i>f</i>	<i>n</i>
Nom.	alb-us	alb-a	alb-um
Gen.	alb-i	alb-ae	alb-i
Dat.	alb-o	alb-ae	alb-o
Acc.	alb-um	alb-am	alb-um
Abl.	alb-ō	alb-ā	alb-ō
		Pluralis	
Nom.	alb-i	alb-ae	alb-a
Gen.	alb-ōrum	alb-ārum	alb-ōrum
Dat.	alb-is	alb-is	alb-is
Acc.	alb-os	alb-as	alb-a
Abl.	alb-is	alb-is	alb-is

2. **Niger, gra, grum** — чорний

Casus	<i>m</i>	Singularis	
		<i>f</i>	<i>n</i>
Nom.	nig-er	nigr-a	nigr-um
Gen.	nigr-i	nigr-ae	nigr-i
Dat.	nigr-o	nigr-ae	nigr-o
Acc.	nigr-um	nigr-am	nigr-um
Abl.	nigr-ō	nigr-ā	nigr-ō
		Pluralis	
Nom.	nigr-i	nigr-ae	nigr-a

Gen.	nigr-ōrum	nigr-ārum	nigr-ōrum
Dat.	nigr-is	nigr-is	nigr-is
Acc.	nigr-os	nigr-as	nigr-a
Abl.	nigr-is	nigr-is	nigr-is

Прикметники в латинській мові, як і в українській, узгоджуються в роді, числі і відмінку з іменниками, до яких вони відносяться. У латинській мові прикметники стоять після іменників. Наприклад:

linea alba	біла лінія
musculus rectus	прямий м'яз
oculus dexter	праве око
unguentum flavum	жовта мазь
infusum frigidum	холодний настій

Якщо іменники і прикметники належать до різних відмін, то вони відмінюються відповідно до своєї відміни (іменник за своєю відміною, а прикметник — за своєю). Наприклад:

bolus (II) alba (I)	біла глина
periōdus (II) critica (I)	критичний період
methōdus (II) bona (I)	добрий метод
collēga (I) verus (II)	справжній товариш

Зразки відмінювання іменників з прикметниками

1. **Tinctura amāra** — гірка настойка

Casus	Singularis	Pluralis
Nom.	tinctura amar-a	tinctur-ae amar-ae
Gen.	tinctur-ae amar-ae	tinctur-ārum amar-ārum
Dat.	tinctur-ae amar-ae	tinctur-is amar-is
Acc.	tinctur-am amar-am	tinctur-as amar-as
Abl.	tinctur-ā amar-ā	tinctur-is amar-is

2. **Bolus alba** — біла глина

Casus	Singularis	Pluralis
Nom.	bolus alb-a	bol-i alb-ae
Gen.	bol-i alb-ae	bol-ōrum alb-ārum

Dat.	bol-o alb-ae	bol-is alb-is
Acc.	bol-um alb-am	bol-os alb-as
Abl.	bol-ō alb-ā	bol-is alb-is

Субстантивация прикметників

Деякі прикметники в латинській мові можуть втрачати ознаку предмета і переходити в іменники. Наприклад:

	rectus, a, um	прямий
	rectum, i n	пряма кишка (іменник)
	aegrōtus, a, um	хворий
	aegrōtus, i m	хворий (іменник)
	puer aegrōtus	хворий хлопчик
але:	Medicus aegrotum auscultat	Лікар вислуховує хворого
	caecus, a, um	сліпий
	caecum, i n	сліпа кишка

Латинсько-грецькі дублети прикметників I і II відмін

Латинський прикметник	Грецький прикметник і його основа	Значення
albus, a, um	leucos, leuc-	білий
durus, a, um	scleros, scler-	твердий
magnus, a, um	macros, macr-	великий
multus, a, um	polys, poly-	численний
parvus, a, um	micros, micr-	малий
rectus, a, um	orthos, orth-	прямий
ruber, bra, brum	erythros, erythr-	червоний

§ 56. ЛЕКСИЧНИЙ МІНІМУМ

acūtus, a, um гострий	malignus, a, um злоякісний
benignus, a, um доброякісний	obliquus, a, um косий
bonus, a, um добрий, хороший	profundus, a, um глибокий
dexter, tra, trum правий	purus, a, um чистий
cinereus, a, um сірий	rectificātus, a, um очищений
compositus, a, um складний	rectus, a, um прямий

contagiōsus, a, um заразний	ruber, bra, brum червоний
externus, a, um зовнішній	sanguifer, ěra, ěrum кровonosний
fluidus, a, um рідкий	flavus, a, um жовтий
gelatinōsus, a, um желатиновий	sanus, a, um здоровий
latus, a, um широкий	sinister, tra, trum лівий
liber, ěra, ěrum вільний	spissus, a, um густий
ustus, a, um палений	

§ 57. СУФІКСИ ПРИКМЕТНИКІВ ПЕРШОЇ І ДРУГОЇ ВІДМІН

1. За допомогою суфікса **-e-** утворюються прикметники, які характеризують предмет за його складом. За допомогою цього суфікса утворюються також прикметники, які вказують на відношення до органа. Наприклад:

oss-e-us, a, um — кістковий (від *os, ossis n* — кістка)

nasopharyng-e-us, a, um — носоглотковий (від *nasus, i m* — ніс і *pharynx, ngis m* — глотка)

2. Суфікси **-īc-**, **-īn-**, приєднуючись до основи іменників, вказують на належність, а також на відношення до предмету або місця. Наприклад:

pancreat-īc-us, a, um — підшлунковий (від *pancreas, ātis n* — підшлункова залоза)

palat-in-us, a, um — піднебінний (від *palātum, i n* — піднебіння)

3. Суфікси **-ōs-** і **-lent-** утворюють прикметники, що мають відтінок численності, багатства. Наприклад:

aqu-ōs-us, a, um — водний (від *aqua, ae f* — вода)

call-ōs-us, a, um — мозолистий (від *callus, i m* — мозоль)

pur-u-lent-us, a, um — гнійний (від *pus, puris n* — гній)

4. Суфікс **-īd-** вказує на фізичний стан. Наприклад:

flu-īd-us, a, um — рідкий

cal-īd-us, a, um — гарячий

5. Суфікс **-īv-** вказує на спрямованість дії. Наприклад:

sedat-īv-us, a, um — заспокійливий

§ 58. ВПРАВИ

1. Провідміняти:

morbus chronicus — хронічна хвороба

infusum frigidum — холодний настій

methodus bona — добрий метод

2. Узгодити прикметники з іменниками і перекласти українською мовою:

1. Tinctura, ae *f* (compositus, a, um). 2. Organon, i *n* (externus, a, um). 3. Musculus, i *m* (latus, a, um). 4. Pneumonia, ae *f* (croupōsus, a, um). 5. Tuberculum, i *n* (acūtus, a, um). 6. Emulsum, i *m* (oleōsus, a, um). 7. Remedium, i *n* (purgatīvus, a, um). 8. Oculus, i *m* (sinister, trum). 9. Succus, i *m* (gastricus, a, um).

3. Перекласти українською мовою:

1. Vertebra thoracica. 2. Palātum durum. 3. Fractura humeri dextri. 4. Cancer ventriculi morbus periculōsus est. 5. Diphtheria morbus contagiōsus est. 6. Aqua Menthae piperitae. 7. Tinctura spirituosa aetherea. 8. Nervus vagus. 9. Labium leporinum. 10. Typhus exanthematicus. 11. Acidum boricum ut remedium antisepticum adhibetur.

4. Перекласти латинською мовою:

1. Права ключиця. 2. Ліва лопатка. 3. Правий шлуночок. 4. Хвороби є гострі, хронічні й інфекційні. 5. Перелом лівої ключиці. 6. Гірка настойка. 7. Заспокійливий лікарський засіб. 8. Складна мазь. 9. Холодний настій. 10. Дистильована вода. 11. Чай липи. 12. Беладонна і конвалія — лікарські рослини. 13. Рицинова олія — проносний засіб.

5. Перекласти рецепти:

1. Recipere: Tincturae Valerianae aethereae 10 ml

Camphorae tritae 2.0

Misce. Da. Signa.

По 20 крапель 2—3 рази на день після їди.

2. Recipere: Tincturae amarae

Tincturae Rhei ana 15 ml

Misce. Da. Signa.

По 20—30 крапель 3 рази на день перед їдою.

3. Recipere: Magnesiae ustae 20.0

Aquae destillatae 120 ml

Misce. Da. Signa.

По 1 столовій ложці через кожні 10 хвилин при отруєнні кислотами (перед уживанням збовтати)

6. Перекласти терміни і пояснити їх значення:

leucaemia, erythrocytus, proctospasmus, melanuria, megalocytus, leucopenia, erythropenia.

КРИЛАТІ ЛАТИНСЬКІ ВИСЛОВИ

Carrula lingua nocet. Балакучий язик приносить шкоду (шкодить).

Honesta vita beata est. Чесне життя — щасливе.

Mala herba cito crescit. Погане зілля швидко росте.

Summum bonum medicinae sanitas. Найвище благо медицини — здоров'я.

§ 59. КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. На які групи поділяють прикметники в латинській мові?
2. Які прикметники належать до I відміни?
3. Які прикметники належать до II відміни?
4. Як узгоджуються прикметники з іменниками? Навести приклади.
5. Як записують прикметники в словнику?

§ 60. КОРОТКІ ВІДОМОСТІ ПРО РЕЦЕПТ

Рецепт (Receptum, i *n*) — це письмове звернення лікаря в аптеку про виготовлення лікарських засобів і вказівка хворому, як уживати їх.

Рецепт виписується на спеціальних рецептурних бланках і складається з таких частин:

I. Штамп лікувально-профілактичного закладу і його шифр, дата видачі рецепта (число, місяць і рік) (Inscriptio).

II. Ініціали й прізвище хворого (вік зазначається дітям до 14 років і особам понад 60 років) (*Nomen aegrōti*).

III. Прізвище й ініціали лікаря (*Nomen medici*).

IV. Звернення до фармацевта (*Invocatio*). Починається словом **Recipe** (скорочено: **Rp.**).

V. Склад ліків або перелік інгредієнтів, які повинен взяти фармацевт для приготування лікарських засобів (*Praescriptio* або *Designatio materiārum*).

При складанні цієї частини рецепта потрібно дотримуватись таких правил:

а) найменування кожного інгредієнта пишуть із нового рядка з великої літери. Праворуч вказується кількість інгредієнтів. Наприклад:

Rp.: Menthōli 0.1

Olei Vaselīni 10 ml

б) з великої букви пишуть також в середині рядка назву лікарської речовини або рослини. Наприклад:

Rp.: Aquae Foeniculi 200 ml

Rp.: Emulsi olei Ricīni 100 ml

в) вагова кількість твердих і сипучих речовин виражається в грамах і позначається десятковими дробами, арабськими цифрами. Кількість рідких речовин позначається в мілілітрах, краплях;

г) назва кожного інгредієнта, оскільки вона граматично залежить від іменника, що позначає його кількість, ставиться в родовому відмінку. Іменник, що позначає кількість, граматично залежний від дієслова **Recipe** — візьми, і тому ставиться в знахідному відмінку (як прямий додаток). Наприклад:

Recipe: Tincturae Valeriānae 10 ml

Recipe: Coffeini-Natrii benzoātis 0.2

Natrii bromīdi 0.25

д) слово “краплі” вживається в знахідному відмінку. Кількість крапель позначається римськими цифрами, які ставляться після слова:

guttam I, guttas II, guttas V;

е) якщо два або декілька інгредієнтів виписуються в однаковій кількості, то маса зазначається тільки один раз — після останнього

інгредієнта. У цьому разі перед позначенням маси ставиться умовне скорочення *āā* (*ana* — порівну).

Recipe: Glycerini

Aquae destillātae āā 20 ml

VI. Позначення лікарської форми й інші вказівки фармацевту (*Subscriptio*).

Припис — подається спосіб виготовлення, форма лікарського засобу, кількість доз, спосіб його упакування. Наприклад:

Da in tabulettis.

Da in ampullis.

VII. Позначення (*Signatura*) — спосіб уживання ліків. Пишеться мовою, зрозумілою для хворого, і позначається дієсловом *Signa* (*S.*).

VIII. Підпис та особиста печатка лікаря (*Nomen et sigillum medici personāle*).

Рецепти поділяються на прості і складні.

Простий рецепт (*Receptum simplex*) складається з однієї лікарської речовини:

Rp.: Tincturae Valerianae 10 ml

D.S. По 15—20 крапель 3 рази на день.

Складний рецепт (*Receptum compositum*) складається з кількох лікарських речовин:

Rp.: Acīdi salicylīci

Acīdi lactīci āā 10 ml

Collodii elastīci 50.0

M.D.S. Для змащування мозолів.

Про рецептурні скорочення

При виписуванні ліків для швидкого оформлення рецепта лікар може користуватися строго встановленими скороченнями, не допускаючи двозначного тлумачення слів. Отруйні і сильнодіючі речовини виписуються без скорочень. Зазвичай скорочуються назви лікарських форм і галенових препаратів, назви органів рослин, різні вказівки фармацевту, рецептурні вирази.

Приклади основних рецептурних скорочень

Скорочена форма	Повна форма	Значення
aa	ana	порівну, по
ac., acid.	acidum	кислота
ad us. ext.	ad usum externum	для зовнішнього вживання
ad us. int.	ad usum internum	для внутрішнього вживання
aq. destill.	aqua destillata	дистильована вода
cort.	cortex	кора
D.	Da (Detur, Dentur)	Видай (нехай буде видано, видати)
D.S.	Da. Signa. Detur. Signetur.	Видай, познач; нехай буде видано, позначено
D. t. d. N	Da (Dentur) tales doses numero...	Видай (нехай буде видано) такі дози кількістю...
empl.	emplastrum	пластир
extr.	extractum	екстракт
f	fiat, fiant	нехай утвориться (утворюються)
fl.	flos	квітки
in ampul.	in ampullis	в ампулах
in caps. amyl.	in capsulis amylaceis	у крохмальних капсулах
in caps. gel.	in capsulis gelatinosis	у желатинових капсулах
in ch. cer.	in charta cerata	у вощеному папері
in ch. paraff.	in charta paraffinata	у парафіновому папері
in tab.	in tabulettis	у таблетках
inf.	infusum	настій
M.	Misce (Misceatur)	Змішай (Нехай буде змішано)
M.D.S.	Misce. Da. Signa. (Misceatur. Detur. Signetur)	Змішай. Видай. Познач. (Нехай буде змішано, видано, позначено.)
M. f. pulv.	Misce, fiat pulvis.	Змішай, нехай утвориться
mixt.	mixtura	порошок
ol.	oleum	мікстура
pil.	pilula	олія
		пілюля

МОЗ України Назва установи (штамп установи)		КОД ФОРМИ ЗА ОтКуд 5108805 Медична документація форма № 148—1/у—88 затверджена МОЗ України “ ” _____ 200__ р.	
Рецепт “ ” _____ 200__ р. (дата виписування рецепта)			
серія _____	№ _____		
За повну 1	Безплатно 2	Оплата: 50 % 3	20 % 4
Прізвище, ім'я по батькові хворого _____ (повністю)			
IBB		Діти	Інші
Вік _____			
Адреса або № медичної картки амбулаторного хворого _____			
Прізвище, ім'я по батькові хворого _____ (повністю)			
Грн.	Коп.	Rp.:	
Підпис і особиста печатка лікаря		М.П.	
Рецепт дійсний впродовж 10 днів, 2 місяців (непотрібне закреслити)			

pro iniect.	pro iniectionibus	для ін'єкцій
pulv.	pulvis	порошок
q. s.	quantum satis	скільки потрібно
r., rad.	radix	корінь
Rp.	Recipe	Візьми
S.	Signa (Signetur)	Познач (Нехай буде позначено)
sol.	solutio	розчин
sp.	species	збір
supp.	suppositorium	свічка
tinct., t-ra	tinctura	настойка
ung.	unguentum	мазь

§ 61. ЛЕКСИЧНИЙ МІНІМУМ

Tinctura, ae f настойка	tabuletta, ae f таблетка
gutta, ae f крапля	in tabulettis у таблетках
charta cerāta вощений папір	ampulla, ae f ампула
charta paraffināta парафіновий папір	in ampullis в ампулах
capsula, ae f капсула	oleum Ricīni рицинова олія
in capsulis amylaceis у крохмальних капсулах	oleum Camphorātum камфорова олія
in capsulis gelatinōsis у желатинових капсулах	oleum Terebinthīnae скипидар
unguentum, i n мазь	olla, ae f банка
pro dosi на одне приймання	extractum, i n екстракт, витяжка
pro narcosi для наркозу	infusum, i n водний настій
pro iniectione для вприскування	pharmacopōla, ae m аптекар
in vitro nigro у темній склянці	pilula, ae f пілюля

§ 62. ВПРАВИ

1. *Вибрати форми іменників, що вживаються в рецептах:*
 tinctura, tincturae, tincturas; extractum, extracta, extracti; camphōras, camphōrae, camphōra; infusum, infūsi, infūsa; mixtura, mixturam,

mixturae; pasta, pastae, pastam; unguentum, unguenti, unguenta; gutta, guttae, guttam, guttas.

2. Перекласти рецептурні терміни:

трава конвалії, настойка валеріани, настойка перцевої м'яти, бруньки берези, вода кропу, евкаліптова олія, сироп ревеню, персикова олія, складна свічка, дистильована вода.

3. Перекласти рецепти, визначити рід і відміну іменників:

1. Rp.: Aquae Foeniculi 200 ml
Da. Signa. По 1/2 склянки на прийом.
2. Rp.: Tincturae Strophanthi 5 ml
Da. Signa. По 6—8 крапель 2—3 рази на день.
3. Rp.: Emulsi olei Ricīni 100 ml
Da. Signa. На 1 прийом.
4. Rp.: Tincturae Convallariae
Tincturae Valerianae ana 10 ml
Extracti Crataegi fluidi 5 ml
Menthōli 0.2
Misce. Da. Signa. По 20—25 крапель двічі на день.

4. Перекласти рецепти:

1. Візьми: Настою листя сенни із 20,0—200 мл
Видай. Познач. По 1 столовій ложці вранці і ввечері.
2. Візьми: Ментолу 0,1
Вазелінового масла 10 мл
Змішай, Видай. Познач. Краплі для носа.
3. Візьми: Настойки валеріани
Настойки конвалії по 10 мл
Настойки беладонни 5 мл
Ментолу 0,2
Змішай. Видай. Познач. По 20—25 крапель тричі на день.
4. Візьми: Сиропу ревеня 30 мл
Видай. Познач. По 1 столовій ложці тричі на день.
5. Візьми: Гіркої настойки
Настойки ревеня по 15 мл
Змішай. Видай. Познач. По 20—30 крапель перед їдою.

5. Прочитати і перекласти рецепти, замінюючи скорочення повними словами:

1. Rp.: T-rae Belladonnae 10 ml
D.S. По 5—10 крапель на прийом.
2. Rp.: Camphōrae tritae 2.0
T-rae Valerianae 20 ml
M.D.S. По 20 крапель 3 рази на день після їди (у гарячій воді).
3. Rp.: Ol. Terebinthinae
Ol. camphorāti
Chloroformii āā 100.0
M.D.S. Розтирання.
4. Rp.: Ol. Eucalypti
Ol. Anīsi āā 10 ml
M.D.S. По 20 крапель на склянку гарячої води.

§ 63. КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Що називається рецептом?
2. З яких частин складається рецепт?
3. Як пишеться п'ята частина рецепта?
4. Який рецепт називається простим? Складним?
5. Навести приклади рецептурних скорочень.
6. Як називається основна частина рецепта? Які вимоги ставлять до неї?

§ 64. ЛАТИНСЬКА ХІМІЧНА НОМЕНКЛАТУРА

Хімічна номенклатура — це сукупність найменувань хімічних елементів (цинк, сірка) і сполук (кислоти, солі, окиси), які є лікарськими речовинами. У рецепті потрібно вказувати не символ хімічного елемента чи формулу сполуки, а писати їх латинську назву.

1. Назви хімічних елементів

Назви хімічних елементів — це іменники II відміни середнього роду (закінчення Nom. sing. **-um**). Наприклад:

argentum, i n срібло **iodum, i n** йод

bromum, i n бром **zincum, i n** цинк

Винятки: **phosphōrus, i m** — фосфор, **sulfur, ūris n** — сірка.

2. Назви кислот

Кислоти (**acida**) поділяють на кисневі і безкисневі.

Кисневі кислоти

acīdum sulfurīcum	сірчана кислота
acīdum nitrīcum	азотна кислот
acīdum sulfurōsum	сірчиста кислота
acīdum nitrōsum	азотиста кислота

Безкисневі кислоти

acīdum hydrochlorīcum	хлоридна кислота
acīdum hydrosulfurīcum	сульфатна кислота

3. Назви окислів

Oxŷdum — оксид, **peroxŷdum** — пероксид, **hydroxŷdum** — гідроксид

4. Назви солей

Солі поділяють на кисневі і безкисневі.

Кисневі солі

Codeīni phosphas (Nom. sing.)	кодеїну фосфат
Codeīni phosphātis (Gen. sing.)	кодеїну фосфату
Natrii sulfas (Nom. sing.)	натрію сульфат
Natrii sulfātis (Gen. sing.)	натрію сульфату
Natrii nitris (Nom. sing.)	натрію нітрит
Natrii nitrītis (Gen. sing.)	натрію нітриту

Безкисневі солі

Kalii iodīdum (Nom. sing.)	калію йодид
Kalii iodīdi (Gen. sing.)	калію йодиду
Natrii bromīdum (Nom. sing.)	натрію бромід
Natrii bromīdi (Gen. sing.)	натрію броміду

§ 65. ВПРАВИ

1. Перекласти українською мовою назви кислот, утворити *Genetivus singularis*:

1. *Acidum ascorbinicum*. 2. *Acidum boricum*. 3. *Acidum hydrochloricum*. 4. *Acidum nicotinicum*. 6. *Acidum salicylicum*.

2. Перекласти латинською мовою:

1. Кальцію оксид. 2. Міді сульфат. 3. Водню пероксид. 4. Цинку хлорид. 5. Калію йодид. 6. Магнію оксид. 7. Цинку оксид. 8. Ртуті жовтий оксид. 9. Калію хлорид.

3. Прочитати, перекласти українською мовою назви хімічних елементів, що вживаються у фармацевтичній термінології:

1. <i>Argentum</i> , i n	11. <i>Hydrargyrum</i> , i n
2. <i>Arsenum</i> , i n	12. <i>Iodum</i> , i n
3. <i>Aurum</i> , i n	13. <i>Kalium</i> , ii n
4. <i>Bismuthum</i> , i n	14. <i>Magnesium</i> , ii n
5. <i>Bromum</i> , i n	15. <i>Magnium</i> , ii n
6. <i>Barium</i> , ii n	16. <i>Natrium</i> , ii n
7. <i>Calcium</i> , ii n	17. <i>Nitrogenium</i> , ii n
8. <i>Cuprum</i> , i n	18. <i>Oxygenium</i> , ii n
9. <i>Ferrum</i> , i n	19. <i>Plumbum</i> , i n
10. <i>Hydrogenium</i> , ii n	20. <i>Zincum</i> , i n

§ 66. ЛІКАРСЬКІ ФОРМИ

Лікарська форма — це лікарський засіб у готовому вигляді. Лікарські форми, залежно від речовин, які входять до їх складу, поділяються на тверді, м'які й рідкі.

Тверді лікарські форми

1. Порошки — **pulvĕres** (*pulvis, ĕris m*)
2. Збори — **species** (*species, ĕi f*)
3. Пілюлі — **pilulae** (*pilula, ae f*)
4. Таблетки — **tabulettae** (*tabuletta, ae f*)

5. Драже — **dragĕe**

6. Гранули — **granula** (*granulum, i n*)

М'які лікарські форми

1. Мазі — **unguenta** (*unguentum, i n*)

2. Лініменти (рідкі мазі) — **linimenta** (*linimentum, i n*)

3. Свічки (супозиторії) — **suppositoria** (*suppositorium, ii n*)

4. Пластирі — **emplastra** (*emplastrum, i n*)

5. Паста — **pastae** (*pasta, ae f*)

Рідкі лікарські форми

1. Розчини — **solutiones** (*solutio, ōnis f*)

2. Мікстури — **mixturae** (*mixtura, ae f*)

3. Краплі — **guttae** (*gutta, ae f*)

4. Настояї — **infūsa** (*infusum, i n*)

5. Відвари — **decocta** (*decoctum, i n*)

6. Настоянки — **tincturae** (*tinctura, ae f*)

7. Екстракти — **extracta** (*extractum, i n*)

8. Емульсії — **emulsa** (*emulsum, i n*)

9. Ін'єкції — **iniectiōnes** (*iniectio, ōnis f*)

10. Слизи — **mucilagĭnes** (*mucilāgo, ĩnis f*)

§ 67. ВПРАВИ

1. Визначити види лікарських форм:

unguentum Zinci; pulvis radicis Rhei; tinctura Belladonnae; oleum Ricini; solutio acidi borici; sirupus Aloes cum Ferro; mucilago Gummi Arabici; emplastrum Plumbi simplicis; species diureticae; species sedativaе; tabulettae Erythromycini; dragee Aminazini; extractum Belladonnae siccum.

2. Перекласти рецепти і визначити вид лікарських форм:

1. Recipe: *Natrii fluidi*

Boli albae ana 1.0

Glycerini 1.2 ml

Misce, fiat pasta.

Detur. Signetur. Пасту втирати протягом 2—3 міс. у чутливий дентин.

2. Recīpe: Proserīni 0.1
Sacchāri 0.2
Misce, fiat pulvis
Dentur tales doses numēro 20
Signētur. По 1 порошку 3—4 рази на день.
3. Recīpe: Euphylīni 0.3
Olei Cacao 3.0
Misce, fiat suppositorium rectāle
Dentur tales doses numēro 10
Signētur. По 1 супозиторию двічі на день.
4. Recīpe: Spirītus acīdi borīci 2 % 10.0
Da. Signa. Вушні краплі.
5. Recīpe: Pulvēris radīcis Rhei
Magnesiae ustae ana 0.3
Extracti Belladonnae 0.015
Misce, fiat pulvis
Dentur tales doses numēro 10
Signētur. По 1 порошку на ніч.
6. Recīpe: Speciērum laxantium 5.0
Da in saccūlo cerāto
Signa. Чай.

§ 68. УМОВНИЙ СПОСІБ (MODUS CONIUNCTIVUS)

Форми умовного способу теперішнього часу активного і пасивного станів широко застосовують у рецептурі. Praesens coniunctivi actīvi et passīvi дієслів I дієвідміни утворюється за допомогою заміни кінцевого голосного основи **a** на **e** і приєднання особових закінчень активного або пасивного стану. У всіх дієвідмінах в 1-й особі однини в активному стані особовим закінченням виступає приголосний **m**, а в пасивному стані — приголосний **r**. Praesens coniunctivi дієслів II, III і IV дієвідмін утворюється за допомогою приєднання до дієслівної основи суфікса **a** і додавання особових закінчень активного або пасивного стану. Отже, характерною ознакою Praesens coniunctivi в I дієвідміні є голосний **e**, а в інших дієвідмінах — голосний **a**.

Зразки відмінювання дієслів в умовному способі в 3-й особі однини і множини

Infinitivus	Activum	Переклад	Passivum	Переклад
I дієвідміна signāre	signe-t	нехай він позначає	signe-tur	нехай буде позначено
	signe-nt	нехай вони позначають	signē-ntur	нехай будуть позначені
II дієвідміна miscēre	misce-a-t	нехай він змішає	misce-ā-tur	нехай буде змішано
	misce-a-nt	нехай вони змішують	misce-ā-ntur	нехай будуть змішані
III дієвідміна solvēre	solv-a-t	нехай він розчиняє	solv-ā-tur	нехай буде розчинено
	solv-a-nt	нехай вони розчиняють	solv-a-ntur	нехай будуть розчинені
IV дієвідміна audīre	audi-a-t	нехай він слухає	audi-a-tur	нехай буде вислухано
	audi-a-nt	нехай вони слухають	audi-ā-ntur	нехай будуть вислухані

*Praesens coniunctivi допоміжного дієслова **esse** — бути (у 3-й особі однини і множини)*

Singulāris	Plurālis
sit — він (вона, воно) був би, нехай він (вона, воно) буде	sint — вони були б, нехай вони будуть

Вживання умовного способу в рецептурі

У латинській мові умовний спосіб вживається частіше, ніж в українській. У рецептурі умовний спосіб вживається:

а) замість наказового способу. На українську мову перекладається за допомогою слова *нехай* і форм 3-ї особи дієслова теперішнього або майбутнього часу або неозначеною формою в значенні наказу. Наприклад:

Misceātur. Detur. Нехай буде змішано, видано,
Signētur. позначено
Змішати. Видати. Позначити.

б) після сполучника **ut** — щоб (у рецептах сполучник випускається). Наприклад:

Misce, ut formētur pilula. Змішай, щоб утворилась пілюля.

Misce, formētur pilula. Змішай, нехай утвориться пілюля.

Зазвичай у рецептах, в яких вказується, яку лікарську форму потрібно надати приписаним лікарським засобам, вживають дієслово **fiō, fiēri** — ставати, утворюватись, робитись. Це дієслово неправильне, тому що має форми активного стану, а значення — пасивного. У рецептах його вживають в умовному способі в 3-й особі однини і множини:

fiat — нехай буде зроблено; нехай утвориться

fiant — нехай будуть зроблені; нехай утворяться

Наприклад:

Misce, ut fiat unguentum. Змішай, щоб утворилася мазь.

або (без сполучника **ut**)

Misce, fiat unguentum. Змішай, нехай утвориться мазь.

Misce, ut fiat pulvis. Змішай, щоб утворився порошок.

Misce, ut fiat emulsum. Змішай, щоб утворилась емульсія.

Misce, ut fiant pilulae. Змішай, щоб утворились пілюлі.

Misce, ut fiant species. Змішай, щоб утворився збір

§ 69. ВПРАВИ

1. Вибрати фрази, які мають форми умовного способу, і перекласти їх:

1. Misce. Da. Signa. 2. Detur in vitro nigro. 3. Misceātur. Detur. Singētur. 4. Sterilīsa. 5. Sterilisētur. 6. Recīpe. 7. Repetātur. 8. Praeparātur. 9. Praeparētur.

2. Доповнити рецептурні вирази, використовуючи іменники, що стоять у дужках:

Misce, fiat...

Misce, fiant...

(pilulae, unguentum, tabuletae, pulvis, pasta, suppositoria, emulsum).

3. Перекласти латинської мовою і написати відповідні скорочення деяких слів:

1. Нехай буде видано лінімент. 2. Змішай, щоб утворилась паста. 3. Змішай, нехай утворяться пілюлі кількістю 50. 4. Змішай (нехай буде змішано) настойку конвалії з настойкою валеріани. 5. Простерилізувати (нехай будуть простерилізовані) склянки.

4. Перекласти рецепти і пояснити скорочення слів:

1. Rp.: Olei Terebinthīnae rectificāti 10 ml

Adīpis suilli 40.0

M. f. ung.

D. S. Змащувати уражені ділянки шкіри.

2. Rp.: Ichthyōli 1.0

Extr. Opii 0.15

Butyri Cacao 2.0

M. f. suppos. N 10

D. S. По 1 свічці 1—2 рази на день.

3. Rp.: Riboflavīni 0.03

Glucōsi 0.3

M. f. pulv.

D. t. d. N 20

S. По 1 порошку 3 рази на день.

5. Перекласти рецепти:

1. Візьми: Іхтіолу 15,0

Вазеліну до 200,0

Змішай, щоб утворилась мазь.

Видай. Познач. Зовнішнє.

2. Візьми: Порошкового опію 0,1

Масла какао скільки потрібно, щоб утворились свічки кількістю 10.

Видати. Позначити. По 1 свічці у пряму кишку.

§ 70. ЛЕКСИЧНИЙ МІНІМУМ

analgeticus, a, um безболісний, знеболювальний

antiastmaticus, a, um протиастматичний

antibioticus, a, um антибіотичний

antipyreticus, a, um жарознижувальний

antisepticus, a, um антисептичний, незаражувальний

cardiācus, a, um серцевий
diureticus, a, um сечогінний
haemostaticus, a, um кровоспинний
narcoticus, a, um наркотичний
purgativus, a, um проносний
sedativus, a, um заспокійливий
Misceātur. Detur. Signētur. Змішати. Видати. Позначити.
Dentur tales doses numēro... Видати такі дози кількістю...
Misce, fiat. Змішай, нехай утвориться.
Misce, fiant. Змішай, нехай утворяться.
Repetātur. Нехай буде повторено. (Повторити.)
Sterelisētur. Простерилізувати. (Нехай буде простерилізовано.)

§ 71. КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Що називається хімічною номенклатурою?
2. Які сполуки входять до складу хімічної номенклатури?
3. Які бувають кислоти? Навести приклади.
4. Які бувають солі? Навести приклади.
5. Що називається лікарською формою?
6. Назвати тверді лікарські форми.
7. Навести приклади м'яких лікарських форм.
8. Навести приклади рідких лікарських форм.
9. Як утворюється умовний спосіб?
10. Які форми умовного способу вживаються в рецептах?

§ 72. ТРЕТЯ ВІДМІНА ІМЕННИКІВ (DECLINATIO TERTIA)

1. До III відміни належать іменники чоловічого, жіночого та середнього роду з різними закінченнями у Nominativus singularis, які в Genetivus singularis закінчуються на **-is**.

2. Іменники III відміни чоловічого і жіночого роду відмінюються однаково.

3. Іменники III відміни поділяються на рівноскладові, тобто такі, що мають однакову кількість складів у називному і родовому від-

мінках однини, і нерівноскладові, в яких у родовому відмінку однини на один склад більше, ніж у називному.

Singularis

Рівноскладові	Нерівноскладові
Nom. au-ris вухо	Nom. ho-mo людина
Gen. au-ris	Gen. ho-mī-nis
Nom. ta-bes виснаження	Nom. ca-put голова
Gen. ta-bis	Gen. ca-pī-tis

4. При відмінюванні іменників III відміни відмінкові закінчення додаються до основи, яка визначається за формою родового відмінка однини без закінчення **-is**:

Nom. **auris** вухо
 Gen. **aur-is** основа **aur-** (рівноскладові)

Nom. **corpus** тіло

Gen. **corpōr-is** основа **corpōr-** (нерівноскладові)

У словнику іменники III відміни записуються в називному відмінку однини. У нерівноскладових іменників закінчення родового відмінка подається разом з частиною основи. Наприклад:

cortex, ĩcis m кора

Nom. singularis — **cortex**

Gen. singularis — **cortĭcis**, основа **cortĭc-**

5. Залежно від закінчень окремих відмінків іменники III відміни поділяються на три типи: приголосний, голосний і мішаний (іменники приголосного типу в Abl. sing. мають закінчення **-e**, у Gen. plur. — **-um**; іменники голосного типу в Abl. sing. закінчуються на **-i**, у Gen. plur. — **-ium**, а іменники середнього роду в Nom. і Acc. plur. закінчуються на **-ia**; іменники мішаного типу в Abl. sing. мають закінчення **-e**, у Gen. plur. — **-ium**).

Відмінкові закінчення іменників III відміни

Singularis			Pluralis		
	<i>m, f</i>	<i>n</i>		<i>m, f</i>	<i>n</i>
Nom.	різні закінчення		Nom.	-es	-a (ia)
Gen.	-is	-is	Gen.	-um (ium)	-um (ium)
Dat.	-i	-i	Dat.	-ĭbus	-ĭbus

Acc.	-em	як називний	Acc.	-es	-a (ia)
Abl.	-e	-e (i)	Abl.	-ibus	-ibus

Як бачимо, іменники середнього роду в однині мають однакові закінчення в називному і знахідному відмінках, а в тих самих відмінках множини — закінчення **-a (ia)**.

Іменники чоловічого і жіночого роду в називному і знахідному відмінках множини мають закінчення **-es**.

Закінчення *Datīvus* і *Ablatīvus pluralis* в усіх родах збігаються.

§ 73. ІМЕННИКИ ТРЕТЬОЇ ВІДМІНИ ЧОЛОВІЧОГО РОДУ

До чоловічого роду в III відміні належать іменники, які у *Nom. sing.* мають закінчення **-or, -os, -er, ex, -es, -o**.

<i>Nominatīvus</i>	<i>Genetīvus</i>	Приклади	Значення
-or	-ōris	liquor, ōris m	рідина, розчин лікарської речовини
		dolor, ōris m	біль
		tumor, ōris m	пухлина
		calor, ōris m	жар, тепло
		rubor, ōris m	почервоніння (червоність)
-os	-ōris	flos, ōris m	квітка
-er	-ēris	aether, ēris m	ефір
		trochanter, ēris m	вертлюг
-ex	-īcis	apex, īcis m	верхівка
		cortex, īcis m	кора
-es	-dis	pes, pedis m	стопа, нога
	-tis	paries, ētis m	стінка
-o	-īnis	homo, īnis m	людина
	-ōnis	pulmo, ōnis m	легеня

Винятки щодо роду

До жіночого роду належать іменники:

gaster, tris f	шлунок
lex, legis f	закон
mater, tris f	мозкова оболонка, мати

До середнього роду належать іменники:

cadaver, ěris n	труп	tuber, ěris n	1) горб; 2) бульба (бот.)
cor, cordis n	серце		
os, ossis n	кістка	Papaver, ěris n	мак
os, oris n	рот	Piper, ěris n	перець

Примітки:

- Іменники, які належать до середнього роду, відмінюються як іменники середнього роду.
- Іменники **cor, cordis n** і **os, ossis n** відмінюються за мішаним типом.

Зразок відмінювання іменників III відміни чоловічого роду

<i>Casus</i>	<i>Singulāris</i>	<i>Plurālis</i>
<i>Nom.</i>	homo	homīn-es
<i>Gen.</i>	homīn-is	homīn-um
<i>Dat.</i>	homīn-i	homīn-ibus
<i>Acc.</i>	homīn-em	homīn-es
<i>Abl.</i>	homīn-e	homīn-ibus

Примітка. Іменники чоловічого роду відмінюються за приголосним типом.

Латинсько-грецькі дублети іменників чоловічого роду

III відміни

Латинський іменник	Грецький іменник і його основа	Значення
calor, ōris m	therma, therm- pyr, pyros, pyr- chroma, chromat-	жар, тепло колір
color, ōris m		

dolor, ōris <i>m</i>	algos, alg-	біль
homo, īnis <i>m</i>	anthropos, anthrop-	людина
pes, pedis <i>m</i>	pus, pod-	нога, стопа
pulmo, ōnis <i>m</i>	pneumon, pneum-	легеня
tumor, ōris <i>m</i>	oncos, one-	пухлина
<i>Виятки:</i>		
cor, cordis <i>n</i>	cardia, cardi-	серце
os, oris <i>n</i>	stoma, stomat-	рот
os, ossis <i>n</i>	osteon, oste-	кістка

§ 74. СУФІКСИ ІМЕННИКІВ ТРЕТЬОЇ ВІДМІНИ ЧОЛОВІЧОГО РОДУ

1. Суфікс **-or-** вказує на фізичний або духовний стан:

liquor, ōris <i>m</i>	рідина
calor, ōris <i>m</i>	жар, тепло
dolor, ōris <i>m</i>	біль

2. Суфікси **-tor-**, **-sor-** вказують на діючу особу, а також предмет, який виконує дію:

levator, ōris <i>m</i>	м'яз, що піднімає; підіймач
professor, ōris <i>m</i>	професор
doctor, ōris <i>m</i>	доктор, вчений

§ 75. ВПРАВИ

1. *Визначити основу іменників. Перекласти їх українською мовою:*

cortex, īcis *m*; gaster, tris *f*; herpes, ētis *m*; Papāver, ēris *n*; zoster, ēris *m*; tuber, ēris *n*.

2. *Перекласти терміни, підкреслити терміноелементи:*

thermotherapia, oncolōgus, oncologia, podagra, podalgia, stomatologia, stomatorrhagia, cardiologia, osteologia, cardiogramma, gastrospasmus, osteotomia.

3. *Провідміняти:*

flos albus — біла квітка

tumor benignus — доброякісна пухлина

4. *Перекласти українською мовою:*

1. Notae inflammatiōnis sunt: rubor et tumor cum calōre et dolōre (Cornelius Celsus). 2. Apex cordis. 3. Apex pulmōnis, apex pulmōnum. 4. Apex nasi. 5. Apex linguae. 6. Cavum oris. 7. Musculus abductor, adductor, flexor, extensor, depressor. 8. Pulmōnes orgāna respiratoria sunt. 9. Sudor frigīdus signum morbi est. 10. Ossa zygomatica. 11. Tumōres in pedibus. 12. Digīti pedum. 13. Aegrōtus vitio cordis labōrat.

5. *Перекласти латинською мовою:*

1. Рак легень. 2. Верхівка правої легені. 3. Перелом лівої стопи. 4. Кора мозку. 5. Квітки ромашки. 6. Чорний перець. 7. Відвар кори крушини. 8. Етиловий ефір. 9. Рідина без кольору і запаху.

6. *Узгодити прикметники з іменниками і перекласти українською мовою:*

dolor (acūtus, a, um)	homo (sanus, a, um)
pes (sinister, tra, trum)	tumor (benignus, a, um)
Papāver (ruber, bra, brum)	aether (purissīmus, a, um)
pulmo (dexter, tra, trum)	cor (sanus, a, um)

7. *Перекласти рецепти:*

1. Rp.: ✓ Decocti corticis Frangūlae ex 20.0—200 ml
D.S. По 1 столовій ложці тричі на день.
2. Rp.: Liquōris Burōvi 50 ml
D.S. Для примочок (1 чайну ложку на склянку води).
3. Rp.: Florum Calendūlae 30.0
D.S. Заварити як чай для полоскання.

8. *Перекласти рецепти:*

1. Візьми: Настоя квіток липи 50 мл
Видай. Познач. Для полоскання.
2. Візьми: Відвару кори крушини 20,0 : 200 мл
Натрію сульфату 20,0
Змішай. Видай. Познач. По 1 столовій ложці вранці і ввечері.

КРИЛАТІ ЛАТИНСЬКІ ВИСЛОВИ

Alma mater. Мати-годувальниця (так студенти називають свою вищу школу).

Homo locum ornat, non locus hominem. Людина прикрашає місце, а не місце людину.

Homo homini amicus, collēga et frater est. Людина людині друг, товариш і брат.

Honōris causa. Заради почесі.

§ 76. ЛЕКСИЧНИЙ МІНІМУМ

homo, īnis <i>m</i> людина	pes, pedis <i>m</i> нога, стопа
pulmo, ōnis <i>m</i> легеня	apex, īcis <i>m</i> верхівка
venter, tris <i>m</i> черевце, черевце	cortex, īcis <i>m</i> кора
paries, ētis <i>m</i> стінка	gaster, tris <i>f</i> шлунок
dolor, ōris <i>m</i> біль	os, oris <i>n</i> рот
tumor, ōris <i>m</i> пухлина	cavum, oris ротова порожнина
herpes, ētis <i>m</i> пухирчастий лишай	os, ossis <i>n</i> кістка
flos, floris <i>m</i> квітка	ureter, ēris <i>m</i> сечовід
sapo, ōnis <i>m</i> мило	flexor, ōris <i>m</i> м'яз-згинач
aether, ēris <i>m</i> ефір	pollex, īcis <i>m</i> великий палець руки

§ 77. КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Які іменники належать до III відміни?
2. Яка характерна особливість іменників III відміни?
3. Які іменники називаються рівноскладовими і нерівноскладовими?
4. На які групи (типи) поділяють іменники III відміни?
5. Назвати закінчення іменників чоловічого роду.
6. Назвати іменники жіночого роду як виняток щодо чоловічого роду.
7. Назвати іменники середнього роду як виняток щодо чоловічого роду.
8. Що означає суфікс **-or-**? Навести приклади.

§ 78. ІМЕННИКИ ТРЕТЬОЇ ВІДМІНИ ЖІНОЧОГО РОДУ

Іменники III відміни жіночого роду мають закінчення в Nom. sing.: **-as, -es, -is, -us, -s, -x, -do, -go, -io.**

Nominatīvus	Genetīvus	Приклади	Значення
-as	-ātis	extremītas, ātis <i>f</i> tuberosītas, tuberositātis <i>f</i> tabes, tabis <i>f</i>	кінець, кінцівка горбистість
-es	-is		виснаження, сухотка
(рівноскладові)			
-is	-is	cutis, cutis <i>f</i> auris, auris <i>f</i>	шкіра вухо
(рівноскладові)			
-is	-īdis	pleurītis, pleuritīdis <i>f</i> palus, palūdis <i>f</i> senectus, senectutis <i>f</i>	плеврит болото старість
(нерівноскладові)			
-us	-ūdis -ūtis		
-s	-tis	frons, frontis <i>f</i> pars, partis <i>f</i>	лоб, чоло частина
(з попереднім приголосним)			
-x (-ax, -ux, -ix)	-cis	radix, radīcis <i>f</i> nux, nucis <i>f</i> hirūdo, hirudīnis <i>f</i>	корінь горіх п'явка
-do	-īnis		
-go	-īnis	mucilāgo, mucilagīnis <i>f</i>	слиз (лікарська форма)
		cartilāgo, cartilagīnis <i>f</i> articulatio, articulatiōnis <i>f</i> solutio, solutiōnis <i>f</i>	хрящ суглоб розчин
-io	-ōnis		

Винятки щодо роду

Деякі іменники із закінченням жіночого роду, як виняток, належать до чоловічого або середнього роду.

а) до чоловічого роду належать:

atlas, atlantis *m* атлант, перший шийний хребець

axis, axis <i>m</i>	вісь, другий шийний хребець
pulvis, pulvĕris <i>m</i>	порошок
canālis, canālis <i>m</i>	канал
dens, dentis <i>m</i>	зуб
hydrops, hydrōpis <i>m</i>	водянка
thorax, thorācis <i>m</i>	грудна клітка
larynx, laryngis <i>m</i>	гортань
pharynx, pharyngis <i>m</i>	глотка
anthrax, anthrācis <i>m</i>	сибірка
hallux, hallūcis <i>m</i>	великий палець ноги
tendo, tendinis <i>m</i>	сухожилок
margo, marginis <i>m</i>	край

Примітка. Іменники **axis, is** *m* і **dens, ntis** *m* відмінюються за мішаним типом.

б) до середнього роду належать:

vas, vasis *n* судина, посуд. (В однині іменник відмінюється за III відміною, а в множині — за II: **vasa, vasōrum**.)

pancreas, pancreātis *n* підшлункова залоза

Зразок відмінювання іменників жіночого роду III відміни

Functio, functiōnis <i>f</i> — функція		
Casus	Singulāris	Plurālis
Nom.	functio	functiōn-es
Gen.	functiōn-is	functiōn-um
Dat.	functiōn-i	functiōn-ibus
Acc.	functiōn-em	functiōn-es
Abl.	functiōn-e	functiōn-ibus

§ 79. СУФІКСИ ІМЕННИКІВ ТРЕТЬОЇ ВІДМІНИ ЖІНОЧОГО РОДУ

Суфікс **-itis** вказує на запальний процес і утворює іменники від основ, що означають назву органа. Наприклад:

gastritis, gastritidis <i>f</i>	гастрит, запалення слизової оболонки шлунка (від gaster, gastris <i>f</i> — шлунок)
bronchitis, bronchitidis <i>f</i>	бронхіт, запалення бронхів (від bronchus, bronchi <i>m</i> — бронх)

Суфікс **-os-** утворює іменники, які вказують на назви хвороб не-запального процесу. Наприклад:

acidosis, acidosis <i>f</i>	збільшення вмісту кислих речовин у крові і тканинах (від acidum, acidi <i>n</i> — кислота)
hypovitaminosis, hypovitaminosis <i>f</i>	нестача вітамінів в організмі (від hypo — нижче від норми і vitaminum, vitamini <i>n</i> — вітамін)

Латинсько-грецькі дублети іменників жіночого роду III відміни

Латинський іменник	Грецький іменник і його основа	Значення
articulatio, ōnis <i>f</i>	arthron, arthr-	суглоб
auris, is <i>f</i>	us, otos, ot-	вухо
cartilago, ĩnis <i>f</i>	chondros, chondr-	хрящ
curatio, ōnis <i>f</i>	therapia, therap-	лікування
cutis, is <i>f</i>	derma, dermat-	шкіра
<i>Виятки:</i>		
dens, ntis <i>m</i>	odus, odont-	зуб
sanguis, ĩnis <i>m</i>	haema, haemat-	кров

§ 80. ТЕРМІНОЕЛЕМЕНТИ ІМЕННИКІВ ТРЕТЬОЇ ВІДМІНИ

-poësis — утворення	
haemopoësis	кровотворення
uropoësis	утворення сечі
-ptosis — опущення органа	
gastroptōsis	опущення шлунка
blepharoptōsis	опущення повіки
-sclerōsis — ущільнення і затвердіння тканин або органів	
nephrosclerōsis	затвердіння нирок
encephalosclerōsis	склероз мозку

- lysis** — розпад
haemolŷsis процес розпаду червоних кров'яних тілець
bacteriolŷsis процес розпаду бактерій
genēsis — походження, утворення, розвиток хвороби
osteogenēsis утворення кісткової тканини
pathogenēsis походження і розвиток хвороби, патогенез
-gnosis — пізнання, вчення
diagnōsis діагноз, висновок про характер і суть захворювання
prognōsis прогноз, пророкування
-stasis — застій (застій фізіологічної рідини, наприклад, крові, молока, жовчі, калу)
metastāsis метастаз, перенесення патологічних елементів з основного вогнища в інше місце в організмі
coprostāsis застій калу

§ 81. ВПРАВИ

1. Провідняти:

functio laesa — порушена функція

radix amara — гіркий корінь

2. Перекласти українською мовою:

1. Cartilāgo laryngis, Cartilagines laryngis. 2. Solutio pro iniectione.
3. Bronchitis, gastritis, colitis, myocarditis, meningitis, encephalitis, arthritis morbi inflammationis sunt. 4. Ligamentum apicis dentis. 5. Articulationes digitorum pedis. 6. Cartilagines nasi. 7. Tuberositas tibiae.
8. Infusum radicis Valerianae. 9. Solutio aquosa, oleosa, spiritiosa. 10. Radix Althaeae, Belladonnae, Rhei. 11. Herba Thermopsisidis. 12. Pix liquida.
13. Pulvis radicis Rhei.

3. Перекласти латинською мовою:

1. Переливання крові. 2. Запалення легень. 3. Рак гортані. 4. Корінь зуба. 5. Розчин для ін'єкцій. 6. Складний суглоб. 7. Корінь валеріани. 8. Олійний розчин. 9. Водний розчин. 10. Порошок кореня ревеню.

4. Утворити за допомогою суфікса **-itis** іменники, що вказують на запалення органів:

appendix, appendix f — придаток; larynx, laryngis f — гортань; pleura, pleurae f — плевра; colon, coli n — ободова кишка; encephalon, encephali n — головний мозок; hepar, hepatis n — печінка; pharynx, pharyngis m — глотка.

5. Перекласти терміни:

нефроптозис, гепатоптозис, гематологія, гідрофобія, гідролізис, хондролізис, гастроптозис, гематопоезис.

6. Перекласти рецепти:

а) українською мовою:

1. Rp.: Solutiōnis Lugōli 50 ml
D. S. Для змащування глотки.
2. Rp.: Infūsi radīcis Althaeae ex 6.0 180 ml
Sirūpi Glycyrrhīzae ad 200 ml
M.D.S. По 1 столовій ложці через 3 години.

б) латинською мовою:

1. Візьми: Складного порошку солодки 100,0
Видай. Познач. По 1 чайній ложці на 1/2 склянки води на ніч.
2. Візьми: Слизу пшеничного крохмалю 200 мл
Видай. Познач. На один прийом.

КРИЛАТИ ЛАТИНСЬКІ ВИСЛОВИ

Lege artis. За всіма правилами мистецтва.

Repetitio est mater studiōrum. Повторення — мати навчання.

Salus populi lex suprēma est. Благо (здоров'я) народу — найвищий закон.

Consuetūdo est altēra natura. Звичка — друга природа.

§ 82. ЛЕКСИЧНИЙ МІНІМУМ

appendix, īcis <i>f</i>	відросток
articulatio, ōnis <i>f</i>	суглоб
cartilago, īnis <i>f</i>	хрящ
epidermis, īdis <i>f</i>	епідерміс, надшкір'я
extremitas, ātis <i>f</i>	кінцівка, кінець
larynx, ngis <i>m</i>	гортань (<i>гр.</i>)
pharynx, ngis <i>m</i>	глотка (<i>гр.</i>)
thorax, ācis <i>m</i>	грудна клітка (<i>гр.</i>)
radix, īcis <i>f</i>	корінь
keratītis, īdis <i>f</i>	запалення рогівки (<i>гр.</i> keras — ріг)
rhinitis, īdis <i>f</i>	запалення слизової оболонки носа
rachitis, īdis <i>f</i>	рахіт (<i>гр.</i> rachis — хребет)
perforatio, ōnis <i>f</i>	прорив
curatio, ōnis <i>f</i>	лікування
auscultatio, ōnis <i>f</i>	вислуховання
percussio, ōnis <i>f</i>	вистукування, простукування
palpatio, ōnis <i>f</i>	обмацування
transfusio, ōnis <i>f</i>	переливання
transfusio sanguinis	переливання крові

§ 83. КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Які закінчення мають іменники жіночого роду III відміни?
2. Назвати винятки щодо іменників жіночого роду: а) чоловічий рід; б) середній рід.
3. На що вказує суфікс **-itis**? Навести приклади.
4. Назвати терміноелементи іменників жіночого роду III відміни.

§ 84. ОСОБЛИВОСТІ ВІДМІНЮВАННЯ ІМЕННИКІВ ГРЕЦЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ НА -SIS

Іменники грецького походження із закінченням **-sis** рівноскладові. Вони відмінюються за голосним типом, але при цьому мають такі особливості:

а) в Acc. sing. закінчення **-im** (замість **-em**);

б) в Abl. sing. — **-i** (замість **-e**);

в) в Gen. plur. — **-ium** (замість **-um**).

Наприклад: **dosis, is f** — доза

Casus	Singularis	Pluralis
Nom.	dosis	dos-es
Gen.	dos-is	dos-ium
Dat.	dos-i	dos-ibus
Acc.	dos-im	dos-es
Abl.	dos-i	dos-ibus

Приклади іменників грецького походження III відміни жіночого роду на **-sis**

basis, is f	база, основа
analysis, is f	аналіз
genēsis, is f	походження, утворення, розвиток хвороби
symp̄h̄sis, is f	врослення
hypoph̄sis, is f	мозковий придаток
sclerōsis, is f	склероз, затвердіння тканини або органів
stenōsis, is f	звуження
lysis, is f	розпад
anamnēsis, is f	анамнез, згадування (<i>хвороби</i>)
diagnōsis, is f	діагноз, висновок про характер і сутність захворювання
narcosis, is f	наркоз, стан безчуттєвості
pro narcosi	для наркозу
dosis, is f	доза, певна кількість
pro dosi	на один прийом, на одну дозу

§ 85. ВПРАВИ

1. Перекласти українською мовою:

1. Basis cranii. Basis ossis sacri.
2. Dosis toxica.
3. Cirrhōsis hepatis.
4. Anamnēsis vitae, anamnesis morbi.
5. Paralysis progressiva.
6. Crisis morbi.
7. Medicamenta contra tussim et pertussim.
8. Diagnōsis bona, curatio bona.
9. Amor et tussis non celatur.

2. Перекласти латинською мовою:

1. Видай ліки на один прийом. 2. Розчин для наркозу. 3. Велика доза. 4. Основа легені. 5. Діагноз і лікування хвороби. 6. Основа серця.

3. Перекласти рецепт:

Візьми: Ефіру для наркозу 100 мл
Видай. Познач. Для інгаляції.

4. Перекласти терміни, пояснити значення терміноелементів:
gastroptōsis, lipolysis, bacteriolysis, colpoctōsis, uropoēsis, prognōsis, paralysis, encephalosclerōsis.

§ 86. ІМЕННИКИ ТРЕТЬОЇ ВІДМІНИ СЕРЕДНЬОГО РОДУ

Іменники III відміни середнього роду в Nom. sing. мають закінчення **-c, -e, -en, -l, -ar, -t, -ur, -us, -ma**.

Nomi- nativus	Genetivus	Приклади	Переклад
-c	-tis	lac, lactis <i>n</i>	молоко
-e	-is	Secāle, secālis <i>n</i> rete, retis <i>n</i>	жито сітка
-en	-inis	foramen, foramīnis <i>n</i> abdomen, abdominis <i>n</i> albumen, albuminis <i>n</i>	отвір живіт, черев білок
-l	-(a) lis	animal, animālis <i>n</i> fel, fellis <i>n</i> mel, mellis <i>n</i>	тварина жовч мед
-ar	-āris -ātis	cochlear, cochleāris <i>n</i> hepar, hepātis <i>n</i>	ложка печінка
-t	-tis	caput, capītis <i>n</i> occiput, occipītis <i>n</i>	голова потилиця
-ur	-ōris -ūris	femur, femōris <i>n</i> sulfur, sulfūris <i>n</i>	стегно сірка
-us	-ēris	vulnus, vulnēris <i>n</i> ulcus, ulcēris <i>n</i>	рана виразка

	-ōris	corpus, corpōris <i>n</i>	тіло
		pectus, pectōris <i>n</i>	груди
	-ūris	pus, puris <i>n</i>	гній
-ma	-ātis	stoma, stomātis <i>n</i> derma, dermātis <i>n</i> diaphragma, diaphragmātis <i>n</i>	рот шкіра діафрагма

Винятки щодо роду

До чоловічого роду належать:

ren, renis <i>m</i>	нирка
lien, liēnis <i>m</i>	селезінка
splen, splenis <i>m</i>	селезінка
aden, adēnis <i>m</i>	залоза
lichen, lichēnis <i>m</i>	лишай
sol, solis <i>m</i>	сонце
sal, sails <i>m</i>	сіль (<i>але</i> : sal carolīnum)

Зразки відмінювання іменників середнього роду III відміни

а) приголосного типу:

tempus, tempōris *n* — скроня

Casus	Singulāris	Plurālis
Nom.	tempus	tempōr-a
Gen.	tempōr-is	tempōr-um
Dat.	tempōr-i	tempōr-ibus
Acc.	tempus	tempōr-a
Abl.	tempōr-e	tempōr-ibus

б) голосного типу:

secāle, secālis *n* — жито

Casus	Singulāris	Plurālis
Nom.	secāle	secal-ia
Gen.	secāl-is	secale-ium
Dat.	secāl-i	secal-ibus
Acc.	secāl-e	secal-ia
Abl.	secāl-i	secal-ibus

За голосним типом відмінюються іменники середнього роду, які в Nom. sing. закінчуються на **-e, -al, -ar** (крім **hepar, ātis n**). При відмінюванні вони мають такі особливості:

- 1) в Abl. sing. — закінчення **-i** (замість **-e**);
- 2) в Nom. et Acc. plur. — **-ia** (замість **-a**);
- 3) в Gen. plur. — **-ium** (замість **-um**).

Іменники середнього роду, які в Nom. sing. закінчуються на **-ma**, у Gen. sing. — на **-atis**, при відмінюванні в Dat. et Abl. plur. мають закінчення **-is** (замість **-ibus**). Наприклад:

soma, somātis n — тіло

Casus	Singulāris	Plurālis
Nom.	soma	somāt-a
Gen.	somāt-is	somāt-um
Dat.	somāt-i	somāt-is
Acc.	soma	somāt-a
Abl.	somāt-e	somāt-is

Іменники середнього роду на **-ma** часто вживаються із суфіксом **-ōma**, який вказує на назву пухлин. Наприклад:

lipōma, lipomātis n — жирова пухлина (від *gr. lipos* — жир)

myōma, myomātis n — м'язова пухлина (від *gr. myos* — м'яз)

adenōma, adenomātis n — пухлина, що виходить із залозистого епітелію (від *aden, adēnis m* — залоза).

Латинсько-грецькі дублети іменників середнього роду III відміни

Латинський іменник	Грецький іменник і його основа	Значення
abdōmen, īnis n	lapāra, lapar-	живіт, черев
corpus, oris n	soma, somat-	тіло
fel, fellis n	chole, chol-	жовч
pectus, ōris n	stethos, steth-	груди
tempus, ōris n	chronos, chron-	час
viscus, ēris n	splanchnon, splanchn-	нутро, нутрощі, внутрішній орган

§ 87. ВПРАВИ

1. Провідняти:

corpus sanum — здорове тіло

foramen rotundum — круглий отвір

2. Утворити терміни за допомогою суфікса **-oma** від таких іменників:

fibra, ae f — волокно; haema, ātis n — кров; derma, ātis n — шкіра; cystis, is f — сечовий міхур.

3. Підкреслити терміноелементи, пояснити їх значення, перекласти українською мовою:

laparotomia, zoophobia, stethoscopia, chronologia, splanchnologia, odontōma, stomatorrhagia, hepatoptosis, somatasthenia.

4. Перекласти українською мовою:

1. Caput humēri. 2. Ren dexter, ren sinister. 3. Vulnēra capītis. 4. Ossa corpōris homīnis. 5. Forāmen magnum. 6. Forāmen spinōsum. 7. Forāmen palatīnum. 8. Corpus femōris. 9. Decocta et infūsa ex tempōre parantur. 10. Corpus vertebrae. 11. Coque ad consistentiam mellis. 12. Oedēma pulmōnum. 13. Sarcōma et carcinōma morbi maligni sunt. 14. Capīta et semīna Papavēris. 15. Sacchārum lactis.

5. Перекласти латинською мовою:

1. Виразка шлунка. 2. Лікування виразки шлунка. 3. Ліве стегно, праве стегно. 4. Тіло груднини. 5. Отвір черепа. 6. Маткові ріжки. 7. Осаджена сірка. 8. Емфізема легень. 9. Нервова система. 10. Рак печінки.

6. Перекласти рецепти:

а) українською мовою:

1. Rp.: Stigmātum Maÿdis 50.0
D. S. 1 столову ложку настояти в склянці окропу.
2. Rp.: Acīdi salicylīci 2.0
Alumīnis usti
Talci ana 50.0
M. D. S. Присипка.

б) латинською мовою:

1. Візьми: Настою листя наперстянки 0,5—180 мл
Цукрового сиропу 20 мл

- Змішай, Видай. Познач. По 1 столовій ложці 3—4 рази на день.
2. Візьми: Очищеної сірки 0,3
Персикової олії 30 мл
Змішай. Простерилізуй.
Видай. Познач. Для внутрішньом'язових ін'єкцій.
3. Візьми: Слизу насіння льону 30 мл
Видай. Познач. Для припарки.

КРИЛАТІ ЛАТИНСЬКІ ВИСЛОВИ

Mens sana in corpore sano. Здоровий дух у здоровому тілі.
Finis coronat opus. Кінець — ділу вінець.
In corpore. У повному складі (у тілі).
Ex tempore. Вчасно

§ 88. ЛЕКСИЧНИЙ МІНІМУМ

abdomen, ĭnis <i>n</i> живіт, черев	stigma, ātis <i>n</i> приймочка
asthma, ātis <i>n</i> астма, задишка	symptoma, ātis <i>n</i> ознака, симптом
caput, ĭtis <i>n</i> голова	ulcus duodēni виразка дванадцятипалої кишки
corpus, ōris <i>n</i> тіло	ulcus, ěris <i>n</i> виразка
crus, cruris <i>n</i> гомілка	ulcus ventricŭli виразка шлунка
eczema, ātis <i>n</i> екзема	viscus, ěris <i>n</i> внутрішній орган
femur, ōris <i>n</i> стегно	vulnus, ěris <i>n</i> рана
foramen, ĭnis <i>n</i> отвір	vulnus contŭsum забита рана
hepar, ātis <i>n</i> печінка	vulnus incĭsum різана рана
occiput, ĭtis <i>n</i> потилиця	vulnus lacerātum рвана рана
pectus, ōris <i>n</i> груди	vulnus punctum колота рана
rhizōma, ātis <i>n</i> коренище	
scleroma, ātis <i>n</i> затвердження	

§ 89. КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Назвати закінчення іменників III відміни середнього роду.
2. Як відмінюються іменники із закінченням на **-e, -al, -ar**?
3. Назвати винятки щодо іменників середнього роду III відміни.
4. На що вказує суфікс **-ōma**? Навести приклади.
5. Які закінчення мають іменники на **-ma** середнього роду III відміни у Dativus et Ablativus Pluralis?

§ 90. ПРИКМЕТНИКИ ТРЕТЬОЇ ВІДМІНИ (ПРИКМЕТНИКИ ДРУГОЇ ГРУПИ)

Прикметники III відміни залежно від кількості родових закінчень в Nom. sing. поділяють на три підгрупи:

1. Прикметники з трьома закінченнями: в чоловічому роді — **-er**, у жіночому — **-is** і в середньому роді — **-e**. Наприклад:

saluber, salubris, salubre цілющий, цілюща, цілюще
puter, putris, putre гнилий, гнила, гниле

Форма запису прикметників першої підгрупи в словнику така:

acer, cris, cre гострий, а, е
salŭber, bris, bre цілющий, а, е
silvester, tris, tre лісовий, а, е

2. Прикметники з двома закінченнями: у чоловічому і жіночому роді в Nom. sing. спільне закінчення **-is**, а в середньому роді — **-e**. Наприклад:

brevis, e короткий, а, е
gravis, e важкий, а, е
aequālis, e рівний, а, е

Більшість прикметників другої підгрупи утворюється від основи іменників за допомогою суфіксів **-āl-** і **-ār-**:

abdomen, ĭnis <i>n</i> живіт, черев	abdominālis, e черевний, а, е
costa, ae f ребро	costalis, e реберний, а, е
occiput, ĭtis <i>n</i> потилиця	occipitālis, e потиличний, а, е
pectus, ōris <i>n</i> груди	pectorālis, e грудний, а, е
oculus, i m око	oculāris, e очний, а, е

frons, ntis *f* лоб
dens, ntis *m* зуб

frontālis, e лобний, а, е
dentālis, e зубний, а, е

3. Прикметники з одним закінченням для всіх трьох родів. У Nom. sing. вони закінчуються на **-r, -s, -x**.

Прикметники з одним закінченням записуються у словниках як іменники III відміни, повністю в називному відмінку однини, після чого подається закінчення родового відмінка однини разом з частиною основи. Наприклад:

recens, ntis свіжий, а, е
simplex, ĩcis простий, а, е
teres, ětis круглий, а, е
felix, ĩcis щасливий, а, е
par, paris рівний, а, е

Основу прикметників з трьома і двома родовими закінченнями визначають за називним відмінком однини прикметника жіночого роду, відкинувши закінчення **-is**:

Nominatīvus	Основа
acer, acris, acre	acr-
saluber, salubris, salubre	salubr-
brevi, breve	brev-

Основу прикметників з одним родовим закінченням визначають за родовим відмінком однини, відкинувши закінчення **-is**:

Nominatīvus	Genetīvus	Основа
recens	recentis	recent-
simplex	simplicis	simplic-

Усі прикметники III відміни відмінюються як іменники голосного типу III відміни, тобто в Abl. sing. вони закінчуються на **-i**, в Gen. plur. — на **-ium**. У Nom. і Acc. plur. прикметники середнього роду закінчуються на **-ia**.

Зразки відмінювання прикметників III відміни

1. Acer, acris, acre гострий, а, е

Casus	Singularis		Plurālis		
	<i>m</i>	<i>f</i>	<i>n</i>	<i>m, f</i>	<i>n</i>
Nom.	acer	acris	acre	acres	acria
Gen.	acris	acris	acris	acrium	acrium
Dat.	acri	acri	acri	acribus	acribus
Acc.	acrem	acrem	acre	acres	acria
Abl.	acri	acri	acri	acribus	acribus

2. Frontalis, e лобний, а, е

Casus	Singularis		Plurālis	
	<i>m, f</i>	<i>n</i>	<i>m, f</i>	<i>n</i>
Nom.	frontālis	frontāle	frontāles	frontalia
Gen.	frontālis	frontālis	frontalium	frontalium
Dat.	frontāli	frontāli	frontalibus	frontalibus
Acc.	frontālem	frontāle	frontāles	frontalis
Abl.	frontāli	frontāli	frontalibus	frontalibus

3. Simplex, ĩcis простий, а, е

Casus	Singularis		Plurālis	
	<i>m, f</i>	<i>n</i>	<i>m, f</i>	<i>n</i>
Nom.	simplex	simplex	simplices	simplicia
Gen.	simplici	simplicis	simplicium	simplicium
Dat.	simplici	simplici	simplicibus	simplicibus
Acc.	simplicem	simplex	simplices	simplicia
Abl.	simplici	simplici	simplicibus	simplicibus

За зразком прикметників III відміни з одним закінченням відмінюються дієприкметники теперішнього часу активного стану (participium praesentis actīvi). Вони утворюються за допомогою суфікса **-ns-**, який додається до основи дієслів I і II дієвідмін, і **-ens-** — до основи дієслів III і IV дієвідмін. Наприклад:

Infinitīvus	Nominatīvus	Genetīvus	
singnā-re	signā-ns	-ntis	позначальний, а, е
miscē-re	miscē-ns	-ntis	змішувальний, а, е
divid-ēre	divid-ens	-ntis	розподільний, а, е
audī-re	audi-ens	-ntis	слухаючий, а, е

Зразок відмінювання дієприкметників теперішнього часу актив-ного стану

Causus	Singulāris		Plurālis	
	<i>m, f</i>	<i>n</i>	<i>m, f</i>	<i>n</i>
Nom.	signans	signans	signantes	signantia
Gen.	signantis	signantis	signantium	signantium
Dat.	signanti	signanti	signantibus	signantibus
Acc.	signantem	signans	signantes	signantia
Abl.	signanti	signanti	signantibus	signantibus

§ 91. УЗГОДЖЕННЯ ПРИКМЕТНИКІВ ТРЕТЬОЇ ВІДМІНИ З ІМЕННИКАМИ ПЕРШОЇ, ДРУГОЇ І ТРЕТЬОЇ ВІДМІН

Прикметники III відміни, так само як прикметники I і II відмін, узгоджуються з іменниками в роді, числі і відмінку. Наприклад:

tinctura simplex	проста настойка
(tinctura, ae <i>f</i> — настойка; simplex, īcis — простий)	
morbus gravis	тяжка хвороба
(morbus, ī <i>m</i> — хвороба; gravis, e — тяжкий)	
dolor acer	гострий біль
(dolor, ōris <i>m</i> — біль; acer, cris, cre — гострий)	
os frontāle	лобна кістка
(os, ossis <i>n</i> — кістка; frontālis, e — лобний)	

Зразки відмінювання прикметників другої групи з іменниками різних відмін

1. Herba recens свіжа трава

Causus	Singulāris	Plurālis
Nom.	herba recens	herbae recentes
Gen.	herbae recentis	herbārum recentium
Dat.	herbae recenti	herbis recentibus
Acc.	herbam recentem	herbas recentes
Abl.	herba recenti	herbis recentibus

2. Musculus brevis короткий м'яз

Causus	Singulāris	Plurālis
Nom.	musculus brevis	musculi breves
Gen.	musculi brevis	musculorum brevium
Dat.	musculo brevi	musculis brevibus
Acc.	musculum brevem	musculos breves
Abl.	musculo brevi	musculis brevibus

3. Flos silvester лісова квітка

Causus	Singulāris	Plurālis
Nom.	flos silvester	flores silvestres
Gen.	floris silvestris	florum silvestrium
Dat.	flori silvestri	floribus silvestribus
Acc.	florem silvestrem	flores silvestres
Abl.	flore silvestri	floribus silvestribus

Примітка. У сполученнях **herba recens** і **musculus brevis** прикметники узгоджуються з іменниками в роді, числі, відмінку, але не у відміні (**herba** — I відміна, **recens** — III). У сполученні **flos silvester** прикметник **silvester** узгоджується з іменником у роді, числі, відмінку і у відміні.

Латинсько-грецькі дублети прикметників III відміни

Латинський прикметник	Грецький прикметник і його основа	Значення
aequālis, e	isos, is-	однаковий, рівний
brevis, e	brachys, brachy-	короткий
celer, ēris, ēre	tachys, tachy-	швидкий
mollis, e	malācos, malac-	м'який
dulcis, e	glykus, glyk-	солодкий

§ 92. ВПРАВИ

1. Провідніати:

pulvis simplex — простий порошок
gutta dentālis — зубна крапля
os temporāle — скронева кістка

2. Перекласти українською мовою:

1. Forāmen occipitāle magnum. 2. Pars basilāris ossis occipitālis.
3. Ossa frontālia, temporalia, occipitalia, parietalia, nasalia. 4. Systēma

nervōrum centrāle. 5. Asthma bronchiāle. 6. Vas capillāre. 7. Ligamenta vocalia. 8. Ossa nasalia. 9. Arteria femoralis. 10. Ulcus molle. 11. Typhus abdominālis. 12. Sirūpus simplex. 13. Remedium recens. 14. Pulvis subtilis. 15. Divīde in partes aequāles. 16. Capsulae medicināles. 17. Elixir pectorāle. 18. Decoctum Chamomillae officinālis.

3. *Перекласти латинською мовою:*

1. Суглобова зв'язка. 2. Суглобові зв'язки. 3. Черевний тиф. 4. Поворотний тиф. 5. Потилична ділянка. 6. Хребці грудні, шийні і поперекові. 7. Лобова кістка. 8. Натуральний шлунковий сік. 9. Весняний горіцвіт. 10. Проста настойка валеріани. 11. Мінеральна вода.

4. *Узгодити прикметники з іменниками і перекласти українською мовою:*

dolor, ōris *m* (acer, cris, cre); sirūpus, *i m* (simplex, ĭcis); musculus, *i m* (brevis, e); os, ossis *n* (occipitālis, e); vertebra, *ae f* (cervicālis, e); pars, rtis *f* (bacilāris, e); pulvis, ěris *m* (subtilis, e); sapo, ōnis *m* (viridis, e).

5. *Перекласти терміни і виділити терміноелементи:*

isotherapia, tachycardia, glycaemia, myelomalacia, bradycardia.

6. *Перекласти рецепти:*

а) *українською мовою:*

1. Rp.: Infūsi herbae Adonidis vernālis ex 0.6 180 ml
Themizōli 4.0
Sirūpi simplicis ad 200 ml
M.D.S. По 1 столовій ложці 3—4 рази на день.
2. Rp.: Succī gastrīci naturālis 100 ml
D. S. По 1—2 столовій ложці перед їдою тричі на день.
3. Rp.: Olei Pini silvestris
Olei Eucalypti āā 3.0
Miscē. Da in vitro nigro. Signa. Для інгаляції.

б) *латинською мовою:*

1. Візьми: Простої настойки опію 10 мл
Видай. Познач. По 5—8 крапель тричі на день.
2. Візьми: Настойки блювотного горіха 5 мл
Настойки конвалії травневої 10 мл
Простої настойки валеріани 20 мл
Змішай. Видай. Познач. По 10 крапель 2—3 рази на день (дитині віком 10 років).

КРИЛАТИ ЛАТИНСЬКІ ВИСЛОВИ

Vita brevis, ars longa. Життя коротке, мистецтво вічне.

Omne initium difficile est. Кожний початок важкий.

Sapienti sat. Розумному достатньо (бо він розуміє з півслова).

Sero venientibus ossa. Тим, хто пізно приходить, — кістки.

Similia similibus curantur. Подібне лікується подібним.

§ 93. ЛЕКСИЧНИЙ МІНІМУМ

craniālis, е черепний
cerebrālis, е мозковий
occipitālis, е потиличний
frontālis, е лобний
nasālis, е носовий
linguālis, е язиковий
cervicālis, е шийний
faciālis, е лицевий
femorālis, е стегновий
articulāris, е суглобовий
costālis, е реберний
intercostālis, е міжреберний
renālis, е нирковий

brachiālis, е плечовий
pectorālis, е грудний
laterālis, е бічний
brevis, е короткий
mollis, е м'який
simplex, ĭcis простий
aequālis, е рівний
dulcis, е солодкий
naturālis, е натуральний,
природний
letālis, е смертельний
virīdis, е зелений
vernālis, е весняний

§ 94. КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. На які підгрупи поділяються прикметники III відміни?
2. Навести приклади прикметників з трьома закінченнями.
3. Як утворюються прикметники другої підгрупи?
4. Навести приклади прикметників з одним закінченням для всіх трьох родів.
5. Як відмінюються прикметники III відміни?
6. Як узгоджуються прикметники III відміни з іменниками I, II і III відмін?
7. Як утворюється participium praesentis actīvi?

§ 95. ЧЕТВЕРТА ВІДМІНА ІМЕННИКІВ (DECLINATIO QUARTA)

До IV відміни належать іменники чоловічого роду на **-us** і середнього роду на **-u**, які в Gen. sing. закінчуються на **-us**. Наприклад:

processus, process-us <i>m</i>	відросток
abscessus, abscess-us <i>m</i>	нарыв
status, stat-us <i>m</i>	положення, стан
genu, gen-us <i>n</i>	коліно
cornu, corn-us <i>n</i>	ріг

Відмінкові закінчення іменників IV відміни

Causus	Singulāris		Plurālis	
	<i>m</i>	<i>n</i>	<i>m</i>	<i>n</i>
Nom.	-us	-u	-us	-ua
Gen.	-us			
Dat.	-ui	-u	-uum	
Acc.	-um	-u	-ibus	
Abl.	-u	-u	-us	-ua
			-ibus	

Слід зазначити, що іменники середнього роду в однині у всіх відмінках, крім родового, мають закінчення **-u**, а в Nom і Acc. plur — закінчення **-ua**.

Зразок відмінювання іменників IV відміни

1. **Processus, us** *m* відросток

Causus	Singulāris	Plurālis
Nom.	process-us	process-us
Gen.	process-us	process-uum
Dat.	process-ui	process-ibus
Acc.	process-um	process-us
Abl.	process-u	process-ibus

2. **Genu, us** *n* коліно

Causus	Singulāris	Plurālis
Nom.	gen-u	gen-ua
Gen.	gen-us	gen-uum

Dat.	gen-u	gen-ibus
Acc.	gen-u	gen-ua
Abl.	gen-u	gen-ibus

Винятки щодо роду

До жіночого роду належать:

acus, us <i>f</i> голка
Quercus, us <i>f</i> дуб
manus, us <i>f</i> кисть, рука
domus, us <i>f</i> дім

Примітки:

- Іменник **domus, us** *f* утворює Abl. sing. за другою відміною — **domo**.
- Іменники **acus, us** *f*, **arcus, us** *m*, **partus, us** *m*, **Quercus, us** *f* у Dat. і Abl. plur. мають закінчення **-ibus** (замість **-ibus**) — **acibus, arcibus, partibus, Quercibus**. Це допомагає уникнути їх змішування з деякими іменниками III відміни.

Латинсько-грецькі дублети іменників IV відміни

Латинський іменник	Грецький іменник і його основа	Значення
manus, us <i>f</i>	cheir, chir-	рука
sensus, us <i>m</i>	aesthesia, aesthesi-	почуття, відчуття
visus, us <i>m</i>	opsis, op(s)-	зір
genu, us <i>n</i>	gony, gonat-	коліно

§ 96. ВПРАВИ

1. Провідняти:

sinus frontālis — лобова пазуха
cornu coccygeum — куприковий ріг

2. Визначити за словником рід і відміну таких іменників:

bolus, arcus, corpus, virus, sinus, pectus, manus, acus, periōdus, nervus, ulcus, musculus, salus.

3. Перекласти українською мовою:

- Processus spinōsus.**
- Processus articulāris.**
- Arcus zygomaticus.**
- Abscessus pulmōnis.**
- Sensus homīnis sunt: visus, audītus, gustus, olfactus et tactus.**
- Radix arcus vertebrae.**
- Ductus choledochus.**
- Exītus letālis.**
- Partus praematūrus.**
- Fractūra manus dextrae.**

11. Genu dextrum et sinistrum. 12. Articulatio genus. 13. Vulnus contusum genus sinistri. 14. Decoctum corticis Quercus. 15. Ad usum externum, internum, proprium. 16. Agita mixturam ante usum. 17. Spiritus aethylicus.

4. Перекласти латинською мовою:

1. Поперечний відросток. 2. Гострий зір. 3. Дуга хребця. 4. Ліки для внутрішнього вживання. 5. Тяжкий стан хворого. 6. Камфорний спирт. 7. Плоди глоду. 8. Плоди кропу.

5. Узгодити прикметники з іменниками, перекласти українською мовою:

usus (externus, a, um); spiritus (aethylicus, a, um); fructus (amarus, a, um); arcus (zygomatikus, a, um); abscessus (subcutaneus, a, um); processus (articulāris, e).

6. Перекласти рецепти:

а) українською мовою:

1. Rp.: Spiritus aethylici 40 % 50 ml
D. S. Для компресів.
2. Rp.: Decocti corticis Quercus ex 10.0 150 ml
Alumīnis 2.0
Glycerīni 15 ml
M.D.S. Для полоскання порожнини рота.

б) латинською мовою:

Візьми: Води м'яти перцевої
Гліцерину
Етилового спирту 70 % по 30 мл
Змішай. Видай. Познач. Для полоскання.

КРИЛАТІ ЛАТИНСЬКІ ВИСЛОВИ

Usus optimus magister est. Досвід — найкращий вчитель.

Pro domo sua. Для свого дому, у своїх інтересах.

Status praesens. Теперішній стан.

Radices litterarum amarae sunt, fructus dulces. Корені наук гіркі, плоди солодкі.

§ 97. ЛЕКСИЧНИЙ МІНІМУМ

auditus, us m слух

arcus, us m дуга

visus, us m зір

sinus, us m пазуха

processus, us m відросток

foetus, us m плід, зародок

manus, us f кисть, рука

spiritus, us m спирт

meatus, us m прохід, хід

collapsus, us m гостра судинна

недостатність, колапс

fructus, us m плід, фрукт

exitus, us m кінець

exitus letalis смертельний

кінець

infarctus, us m інфаркт; ділянка

тканини, змертвіла внаслідок

закупорки живильної

судини

prolapsus, us m випадіння

vomitus, us m блювання;

блювота

status, us m стан

pulsus, us m пульс

usus, us m вживання; досвід

§ 98. П'ЯТА ВІДМІНА ІМЕННИКІВ (DECLINATIO QUINTA)

До V відміни належать іменники жіночого роду, які в Nom. sing. закінчуються на -es, а в Gen. sing. — на -ēi. Наприклад:

facies, faci-ēi f

обличчя, поверхня

series, seri-ēi f

ряд, серія

caries, cari-ēi f

костоїда, карієс

Відмінкові закінчення іменників V відміни

Casus	Singulāris	Plurālis
Nom.	-es	-es
Gen.	-ēi	-ērum
Dat.	-ēi	-ēbus
Acc.	-em	-es
Abl.	-e	-ēbus

Примітки:

1. У Gen. і Dat sing. голосний звук е у закінченні -ēi після і довгий, а у всіх інших випадках — короткий.

2. Не всі іменники V відміни мають множину. В однині і множині відмінюються іменники: facies, ēi f — обличчя, поверхня; superficies, ēi f — зовнішня по-

верхня; **res, rei f** — річ, справа; **dies, ei f** — день; **species, ei f** — вид, збір. **Species** у рецептах завжди вживається у Gen. Plur.

Зразок відмінювання іменників V відміни

Superficies, ei f зовнішня поверхня

Casus	Singulāris	Plurālis
Nom.	superfici-es	superfici-es
Gen.	superfici-ei	superfici-ērum
Dat.	superfici-ei	superfici-ēbus
Acc.	superfici-em	superfici-es
Abl.	superfici-e	superfici-ēbus

§ 99. ВПРАВИ

1. Перекласти українською мовою:

1. Scabies morbus periculosus est. 2. Canities praematūra. 3. Facies costālis. 4. Caries dentium. 5. Ossa faciēi. 6. Facies homīnis ante mortem facies Hippocratīca vocātur.

Примітка. Facies Hippocratīca — обличчя Гіппократа — вираз обличчя вмираючої людини із запалими очима, холодними вухами, загостреними носом і підборіддям, шкіра обличчя мертвотно-бліда. Уперше його описав засновник старогрецької медицини лікар Гіппократ (460—377 pp. до н. е.).

2. Перекласти латинською мовою:

1. Кістки обличчя. 2. Костоїда зубів — тяжка хвороба. 3. Приготуй мазь проти корости. 4. Грудний збір. 5. Глибока вена обличчя. 6. Сечогінний збір. 7. Протиастматичний збір. 8. Гіркий збір. 9. Заспокійливий збір.

3. Перекласти рецепти:

а) українською мовою:

1. Rp.: Specierum anthiasthmaticārum 50.0
D. S. При бронхіальній астмі.
2. Rp.: Radīcis Althaeae
Radīcis Glycyrrhizae āā 20.0
Fructuum Foenicūli 10.0
Misce, fiant species.

D. S. Столову ложку суміші залити 2 склянками окропу, настоювати 20 хвилин, процідити, приймати по 1/4 склянки через кожні 3 години.

б) латинською мовою:

1. Візьми: Грудного збору 100,0
Видай. Познач. Столову ложку суміші залити 2 склянками окропу, настоювати 20 хвилин, процідити, приймати по 1/2 склянки двічі на день.
2. Візьми: Кореня алтеї
Квітів ромашки по 50,0
Насіння льону 25,0
Змішай, нехай утвориться збір.
Видай. Познач. Заварити як чай.

КРИЛАТІ ЛАТИНСЬКІ ВИСЛОВИ

Est modus in rebus. Є міра в усьому.

Bona fide. За доброю вірою, щиро, сумлінно.

In medias res. У суть справи.

In spe. У надії, у майбутньому.

Nulla dies sine linea. Жодного дня без rischi (без праці) (тобто жодного дня без занять).

Pro die. На день (добова доза ліків).

Carpe diem. Використовуй (кожний) день.

§ 100. ЛЕКСИЧНИЙ МІНІМУМ

facies, ei f обличчя, поверхня

facies Hippocratīca обличчя

Гіппократа

fides, ei f віра

caries, ei f костоїда, карієс

spes, ei f надія

rabies, ei f сказ

sanies, ei f сукровиця, кров
із гноєм

scabies, ei f короста

species, ei f суміш, збір (лікарська форма); вид (бот.)

species aromaticae ароматичний збір

species diureticae сечогінний збір

species laxantes проносний збір

species pectorales грудний збір

species sedativae заспокійливий збір

§ 101. КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Які іменники належать до IV відміни?
2. Назвати винятки щодо іменників IV відміни.
3. Навести приклади іменників на **-us** в інших відмінах.
4. Навести приклади іменників V відміни.
5. Що означає слово *species* і в якому числі і відмінку воно вживається в рецептах?
6. Навести приклади зборів.

§ 102. СТУПЕНІ ПОРІВНЯННЯ ПРИКМЕТНИКІВ (GRADUS COMPARATIONIS)

У латинській мові є три ступеня порівняння прикметників:

gradus positivus — звичайний

gradus comparativus — вищий

gradus superlativus — найвищий

Ступені порівняння мають тільки якісні прикметники.

Вищий ступінь (Gradus comparativus)

Вищий ступінь утворюється за допомогою суфіксів **-ior** (для чоловічого і жіночого роду) і **-ius** (для середнього роду), які додаються до основи прикметника.

Gradus positivus Основа
m, f n

purus, a, um
чистий

longus, a, um
довгий

simplex, icis
простий

recens, ntis
свіжий

acer, cris, cre
гострий

pur-

long-

simplic-

recent-

acr-

Gradus comparativus

pur-ior

чистіший, а

long-ior

довший, а

simplic-ior

простіший, а

recent-ior

свіжіший, а

acr-ior

гостріший, а

pur-ius

чистіше

long-ius

довше

simplic-ius

простіше

recent-ius

свіжіше

acr-ius

гостріше

Зведена таблиця відмінкових закінчень п'яти латинських відмін

Causus	I відміна		II відміна		III відміна		IV відміна		V відміна
	Femininum	Masculinum	Masculinum	Neutrum	Masculinum	Femininum	Masculinum	Neutrum	Femininum
Nom.	-a	-us, -er	-um, -on	-or, -os, -er	-as, -us, -is	-es, -s, -x	-en, -ur, -c,	-u	-es
Gen.	-ae	-i	-i	-is	-is	-do, -go, -io	-is	-us	-ei
Dat.	-ae	-o	-o	-i	-i	-ma	-i	-u	-ei
Acc.	-am	-um	-um, -on	-em	-em		=Nom.	-u	-em
Abl.	-ā	-ō	-ō	-ē	-ē (-i)		-ē (-i)	-u	-ē
Plurālis									
Nom.	-ae	-i	-a	-es	-es		-a (ia)	-ua	-es
Gen.	-ārum	-ōrum	-ōrum	-um (-ium)	-um (-ium)		-um (-ium)	-uum	-ērum
Dat.	-is	-is	-is	-ibus	-ibus		-ibus	-ibus	-ēbus
Acc.	-as	-os	-a	-es	-es		-a (ia)	-ua	-es
Abl.	-is	-is	-is	-ibus	-ibus		-ibus	-ibus	-ēbus

Прикметники у вищому ступені відмінюються за приголосним типом III відміни (чоловічого і жіночого роду як іменники чоловічого роду на **-or** типу **dolor, oris m**, а середнього роду — як іменник **corpus, ōris n**).

Зразок відмінювання

Casus	Singulāris	Plurālis		
	<i>m, f</i>	<i>n</i>	<i>m, f</i>	<i>n</i>
Nom.	latior	latius	latiōres	latiōra
Gen.		latiōris		latiōrum
Dat.		latiōri		latioribus
Acc.	latiōrem	latius	latiōres	latiōra
Abl.		latiōre		latioribus

§ 103. НАЙВИЩИЙ СТУПІНЬ ПОРІВНЯННЯ (GRADUS SUPERLATIVUS)

1. Найвищий ступінь порівняння утворюється за допомогою суфікса **-issim-**, який додається до основи прикметника в його початковій формі:

Positīvus	Основа	Superlatīvus
purus, a, um	pur-	pur-issim-us, a, um
чистий, а, е		найчистіший, а, е
longus, a, um	long-	long-issim-us, a, um
довгий, а, е		найдовший, а, е
simplex, icis	simplic-	simplic-issim-us, a, um
простий, а, е		найпростіший, а, е
recens, ntis	recent-	recent-issim-us, a, um
свіжий, а, е		найсвіжіший, а, е

2. Прикметники на **-er** утворюють найвищий ступінь за допомогою суфікса **-rim**, який додається не до основи, а до Nom. sing. чоловічого роду:

Positīvus	Masculinum	Superlatīvus
niger, gra, grum	niger	niger-rim-us, a, um
чорний, а, е		найчорніший, а, е

acer, cris, ere
гострий, а, е

acer

acer-rim-us, a, um
найгостріший, а, е

3. Шість прикметників III відміни на **-ilis, -ile** утворюють найвищий ступінь за допомогою суфікса **-lim-**, який додається до основи:

Positīvus	Основа	Superlatīvus
facilis, e	facil-	facil-lim-us, a, um
легкий		найлегший
difficilis, e	difficil-	difficil-lim-us, a, um
важкий		найважчий
similis, e	simil-	simil-lim-us, a, um
подібний		найбільш подібний
dissimilis, e	dissimil-	dissimil-lim-us, a, um
неподібний		найбільш неподібний
humilis, e	humil-	humil-lim-us, a, um
низький		найнижчий
gracilis, e	gracil-	gracil-lim-us, a, um
стрункий, ніжний		найстрункіший, найніжніший

4. Прикметники I, II відмін, основа яких закінчується на голосний **-e, -i, -u**, утворюють ступені порівняння за допомогою прислівника **magis** — більше (для вищого ступеня) і **maxime** — найбільше (для найвищого ступеня) плюс початкова форма прикметника.

Наприклад:

Positīvus	Comparatīvus	Superlatīvus
necessarius, a, um	magis necessarius, a, um	maxime necessarius, a, um
необхідний, а, е	необхідніший, а, е	найнеобхідніший, а, е
idoneus, a, um	magis idoneus, a, um	maxime idoneus, a, um
вигідний, а, е	вигідніший, а, е	найвигідніший, а, е
arduus, a, um	magis arduus, a, um	maxime arduus, a, um
крутий, а, е	крутіший, а, е	найкрутіший, а, е

Усі прикметники у найвищому ступені відмінюються за I і II відмінами: чоловічого і середнього роду — за II, а жіночого роду — за I відміною.

§ 104. УТВОРЕННЯ СТУПЕНІВ ПОРІВНЯННЯ ПРИКМЕТНИКІВ ВІД РІЗНИХ ОСНОВ

Деякі латинські прикметники утворюють ступені порівняння від різних основ:

Positīvus	Comparatīvus	Superlatīvus
bonus, a, um хороший, а, е	melior, melius кращий, а, е	optimus, a, um найкращий, а, е
malus, a, um поганий, а, е	peior, peius гірший, а, е	pessimus, a, um найгірший, а, е
magnus, a, um великий, а, е	maior, maius більший, а, е	maximus, a, um найбільший, а, е
parvus, a, um малий, а, е	minor, minus менший, а, е	minimus, a, um найменший, а, е
multus, a, um численний, а, е	plus (n) більше (за кількістю)	plurimus, a, um найчисленніший, а, е
	plures, plura (множина) численніші	

§ 105. НЕДОСТАТНІ СТУПЕНІ ПОРІВНЯННЯ ПРИКМЕТНИКІВ

Окремі прикметники не мають звичайного ступеня порівняння, тому замість нього вживають вищий ступінь. Наприклад:

Comparatīvus	Superlatīvus
anterior, antarius передній, я, є	
posterior, posterius задній, я, є	postremus, a, m
superior, superius верхній, я, є	supremus, a, um
inferior, inferius нижній, я, є	infimus, a, um
propior, propius близький, а, е	proximus, a, um

§ 106. ВЖИВАННЯ ВІДМІНКІВ ПРИ СТУПЕНЯХ ПОРІВНЯННЯ

1. У латинській мові, як і в українській, порівняння може бути сполучникове і безсполучникове. При сполучниковому порівнянні слово, з яким порівнюють предмет, ставиться у Nominatīvus із сполучником **quam** (ніж). При безсполучниковому порівнянні в українській мові об'єкт порівняння ставиться у родовому відмінку, а в латинській — в орудному (Albatīvus comparatīvus). Наприклад:

Cartilāgo melior est, quam os. Хрящ м'якший, ніж кістка.

Cartilāgo melior est osse. Хрящ м'якший від кістки.

2. Якщо з групи однорідних за якістю предметів виділяється один предмет, який володіє якістю у найвищому ступені, тоді прикметник ставиться в superlatīvus, а іменник, що позначає групу предметів, вживається в родовому відмінку. Українською мовою перекладаємо його родовим відмінком з прийменником *з, з-поміж*. Наприклад:

Omnium artium medicīna nobilissima est. З-поміж усіх мистецтв (наук) медицина найбагатодніша.

§ 107. ВЖИВАННЯ СТУПЕНІВ ПОРІВНЯННЯ ПРИКМЕТНИКІВ У МЕДИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

У медичній термінології часто вживають прикметники у вищому і найвищому ступенях. Наприклад:

vena cava superior	верхня порожня вена
musculus pectorālis maior	великий грудний м'яз
musculus pectorālis minor	малий грудний м'яз
pelvis maior	великий таз
pelvis minor	малий таз
arteria thoracica suprēma	верхня артерія грудної клітки
aether purissimus pro narcosi	найчистіший ефір для наркозу
pulvis subtilissimus	найдрібніший порошок
vaselinum optimum	найкращий вазелін
talcum purissimum	найчистіший тальк

§ 108. ВПРАВИ

1. Утворити ступені порівняння від таких прикметників:

latus, a, um — широкий; brevis, e — короткий; celer, ěris, ěre — швидкий; mollis, e — м'який.

2. Перекласти українською мовою:

1. Muscŭlus latissĭmus dorsi. 2. Denter duriōres sunt, quam ossa. 3. Ossa partes durissĭmae corpōris humāni sunt et in ossa capĭtis, trunci et membrōrum dividuntur. 4. Muscŭlus longissĭmus capĭtis, muscŭlus longissĭmus cervĭcis, muscŭlus longissĭmus thorācis. 5. Pulvĕres sunt grossi, subtilēs, subtilissĭmi. 6. Pro narcōsi aether purissĭmus adhibĕtur. 7. Oleum Vaselini purissimum ad usum internum.

3. Перекласти латинською мовою:

1. Найдовший м'яз голови. 2. Найпростіший порошок. 3. Верхня губа. 4. Нижня губа. 5. Рак нижньої губи. 6. Аорта — найбільша артерія людського тіла. 7. Найчистіший ефір для наркозу. 8. Доза максимальна і мінімальна. 9. Змішай, щоб утворився найдрібніший порошок.

4. Узгодити прикметники з іменниками в усіх ступенях порівняння і перекласти латинською мовою:

1. Свіжий: трава, сироп, ліки.
2. Широкий: м'яз, ребро, кістка.
3. Хороший: прогноз, діагноз, сон.

5. Перекласти рецепти:

а) українською мовою:

1. Rp.: Hydrargŷri amidochlorĭdi 0.3
Vaselini optĭmi 10.0
Misce, fiat unguentum
D. S. Змащувати шкіру 1 раз на день.
2. Rp.: Anaesthesĭni
Talci
Zinci oxydi
Amŷli Tritĭci ana 5.0
Misce, fiat pulvis subtilissĭmus
D. S. Для присипки.

б) латинською мовою:

1. Візьми: Найдрібнішого ксероформу 30,0
Видай. Познач. Присипка.
2. Візьми: Норсульфазолу
Стрептоциду по 50,0
Ментолу 0,05
Змішай, щоб утворився найдрібніший порошок.
Видай. Познач. Вдувати в ніс.

КРИЛАТІ ЛАТИНСЬКІ ВИСЛОВИ

A posterĭori. З наступного, виходячи з досвіду.

A priori. Наперед, задалегідь, незалежно від досвіду.

Imperāre sibi maxĭmum imperium est. Наказувати собі — найбільша влада.

Ut quisque est doctissĭmus, ita est modestissĭmus. Хто найрозумніший, той найскромніший.

Optimum medicamentum quies est. Найкращі ліки — це спокій.

§ 109. КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Назвати ступені порівняння прикметників у латинській мові.
2. Як утворюється вищий ступінь порівняння прикметників?
3. Як утворюється найвищий ступінь порівняння прикметників?
4. Назвати ступені порівняння прикметників, які утворюються від різних основ.
5. Назвати неповні ступені порівняння прикметників.
6. Навести приклади медичних термінів з різними ступенями порівняння.

§ 110. ПРИСЛІВНИК (ADVERBIUM)

У латинській мові прислівники поділяються на дві групи: самостійні прислівники і прислівники, утворені від прикметників.

Самостійні прислівники: **statim** — негайно, **satis** — достатньо, **semper** — завжди тощо.

Утворення прислівників від прикметників

Від прикметників I, II відмін прислівники утворюються додаванням до основи прикметника закінчення **-e** або **-o**. Наприклад:

lat-us, a, um широкий	lat-e широко
rect-us, a, um прямий	rect-e прямо
cit-us, a, um швидкий	cit-o швидко
rar-us, a, um рідкий	rar-o рідко

Від прикметників III відміни прислівники утворюються додаванням до основи прикметника закінчення **-iter**, а від прикметників на **-ns** — за допомогою закінчення **-er**. Наприклад:

gravis, e важкий	grav-iter важко
recens, ntis свіжий	recent-er свіжо

Ступені порівняння прислівників

Прислівники, утворені від прикметників, мають ступені порівняння. У значенні вищого ступеня прислівника вживають форму вищого ступеня прикметника середнього роду (до основи додається суфікс **-ius**). Найвищий ступінь прислівника утворюється від найвищого ступеня прикметника додаванням до основи закінчення **-e**. Наприклад:

longe довго	long-ius довше	longissim-e найдовше
graviter важко	grav-ius важче	gravissim-e найважче

Ступені порівняння прислівників, утворених від різних основ

Positivus	Comparativus	Superlativus
bene добре	melius краще	optime найкраще
male погано	peius гірше	pestime найгірше
multum багато	plus більше	plurimum найбільше
non multum мало	minus менше	minime найменше

§ 111. ПРИСЛІВНИКИ, ЯКІ ВЖИВАЮТЬ У РЕЦЕПТУРІ

ana	по, порівну
cito	швидко
citissime	найшвидше
gratis	безплатно, безкоштовно
statim	негайно
satis	достатньо, досить
quantum satis	скільки потрібно
optime	якнайкраще
exacte	точно, докладно
exactissime	якнайточніше
subtilissime	якнайдрібніше

§ 112. ВПРАВИ

1. Перекласти українською мовою:

1. Bene dignoscitur, bene curatur. 2. Multos morbos facilius est devitare, quam curare. 3. Multum vinum bibere, non diu vivere. 4. Da cito, citius, citissime. 5. Infusum frigide paratum. 6. Statim praepara et da medicamentum.

2. Перекласти латинською мовою:

1. Профільтруй добре відвар. 2. Видай ліки хворому негайно. 3. Додай білого цукру скільки потрібно. 4. Візьми настойки конвалії і валеріани порівну по 10 мілілітрів.

3. Перекласти рецепти:

а) українською мовою:

1. Rp.: Antidoti Metallorum 100 ml
D. S. На один прийом.
2. Rp.: Papaverini hydrochloridi 0.02
Olei Cacao quantum satis
Misce, fiat suppositorium
Da tales doses numero 10
S. По 1 свічці в пряму кишку.

б) латинською мовою:

1. Візьми: Кордіаміну 10 мл
Видай. Познач. По 20—25 крапель на прийом.
2. Візьми: Екстракту опію 0,005
Масла какао скільки потрібно
Змішай, щоб утворилась свічка.
Нехай будуть видані такі дози кількістю 8.
Нехай буде позначено. По 1 свічці на ніч.

КРИЛАТІ ЛАТИНСЬКІ ВИСЛОВИ

Festīna lente. Поспішай поволі!

Non multa, sed multum. Не багато, але багато (сказано) (тобто в небагатьох словах, але багато за змістом).

Citius, altius, fortius. Швидше, вище, сильніше (девіз олімпійських ігор).

Dulce et decōrum est pro patria mori. Приємно і почесно вмерти за Батьківщину.

§ 113. КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. На які групи поділяються прислівники?
2. Як утворюється друга групу прислівників?
3. Які ступені порівняння мають прислівники?
4. Назвати прислівники, що вживають у рецептурі.

§ 114. ЧИСЛІВНИК (NOMEN NUMERALE)

Латинські числівники поділяються на чотири групи:

1. Кількісні (numeralia cardinalia), що відповідають на питання скільки?
2. Порядкові (numeralia ordinalia), що відповідають на питання котрий?
3. Розподільні (numeralia distributiva), які відповідають на питання по скільки?

4. Числівники-прислівники (numeralia adverbialia), які відповідають на питання скільки разів?

Римські цифри	Арабські цифри	Кількісні числівники	Порядкові числівники
I	1	unus, una, unum один, одна, одне	primus, a, um перший, а, е
II	2	duo, duae, duo два, дві, двоє	secundus, a, um другий, а, е
III	3	tres, tria три	alter, ĕra, ĕrum tertius, a, um третій, я, є
IV	4	quattuor чотири	quartus, a, um четвертий, а, е
V	5	quinque п'ять	quintus, a, um п'ятий, а, е
VI	6	sex шість	sextus, a, um шостий, а, е
VII	7	septem сім	septimus, a, um сьомий, а, е
VIII	8	octo вісім	octāvus, a, um восьмий, а, е
IX	9	novem дев'ять	nonus, a, um дев'ятий, а, е
X	10	decem десять	decimus, a, um десятий, а, е
XI	11	undĕcim	undecimus, a, um
XII	12	duodĕcim	duodĕcimus, a, um
XIII	13	tredĕcim	tertius, a, um,
XIV	14	decimus, a, um, quattuordĕcim	quartus, a, um
XV	15	decimus, a, um quindĕcim	quintus, a, um
XVI	16	decimus, a, um sedĕcim decimus, a, um	sextus, a, um

XVII	17	septendēcim decīmus, a, um	septīmus, a, um
XVIII	18	duodeviginti um	duodevicesīmus, a, um
XIX	19	undeviginti um	undevicesīmus, a, um
XX	20	viginti	vicesīmus, a, um
XXX	30	triginta	tricesīmus, a, um
XL	40	quadraginta um	quadragesīmus, a, um
L	50	quinguaginta um	quingagesīmus, a, um
LX	60	sexaginta	sexagesīmus, a, um
LXX	70	septuaginta um	septuagesīmus, a, um
LXXX	80	octoginta	octogesīmus, a, um
XC	90	nonaginta um	nonagesīmus, a, um
C	100	centum	centesīmus, a, um
M	1000	mille	millesīmus, a, um

З наведених кількісних числівників відмінюються лише **unus, a, um** (в однині), **duo, duae, duo i tres, tria** (у множині).

Зразки відмінювання кількісних числівників

Casus	m	f	n	m	f	n
Nom.	unus	una	unum	duo	duae	duo
Gen.		unius		duōrum	duārum	duōrum
Dat.		uni		duōbus	duābus	duōbus
Acc.	unum	unam	unum	duos	duas	duo
Abl.	uno	una	uno	duōbus	duābus	duōbus

Casus	m, f	n
Nom.	tres	tria
Gen.	trium	trium
Dat.	tribus	tribus

Acc.	tres	tria
Abl.	tribus	tribus

У латинській мові кількісні числівники узгоджуються з іменниками в роді, числі і відмінку, як прикметники. Наприклад:

costa una — одне ребро; **os unum** — одна кістка; **musculi duo** — два м'язи; **costa duae** — два ребра; **grammata decem** — десять грамів.

Усі порядкові числівники узгоджуються з іменниками в роді, числі та відмінку і відмінюються, як прикметники I і II відмін.

§ 115. ЧИСЛІВНИКИ-ПРЕФІКСИ

Низка медичних термінів утворюється за допомогою префіксів, утворених від числівників:

Префікси	Значення	Приклади
bi-	дво-	biceps, bicipitis (bis + caput) двоголовий bicarbonicus, a, um (bis + carbonicum) двовуглекислий
tri-	три	triceps, tricipitis (tria + caput) триголовий
quadri-	чотири	quadriceps, quadripitis (quadri + caput) чотириголовий
deci-	десяти-	decigramma, ātis n дециграм
centi-	сто-	centigramma, ātis n центиграм
semi-	пів-	semilunaris, e (semi + luna) півмісячний

Числівники-префікси грецького походження

Префікси	Значення	Приклади
mon (o)-	одно-	monobrachia (mono + brachia) вроджена відсутність однієї кінцівки
di(s)-	дво-	digastricus (di + gastricus) двочеревний

tri(s)-	три-	triplegia (tri + plegia) параліч руки й обох ніг Triphthazīnum трифтазин
tetra-	чотири-	Tetracyclīnum тетрациклін
penta-	п'яти-	Penthaphēnum пентафен
hexa-	шести-	Hexachlorānum гексахлоран (інсектицидний препарат)
hept(a)-	семи-	Heptan гептан (лікарський засіб)
octo-	восьми-	Octoestrōlum октоестрол (лікарський засіб)
deca-	десяти-	decapōda десятиногі (раки)

§ 116. ВПРАВИ

1. Утворити терміни за допомогою префіксів-числівників:

півграма (грам — *gramma*)

трикутний (кутовий — *angularis*)

півовальний (овальний — *ovalis*)

тристулковий (стулковий — *cuspidalis*)

2. Перекласти українською мовою:

1. *Muscūlus biceps brachii, muscūlus triceps brachii.* 2. *In cavo thorācis homīnis pulmōnes duo et cor sunt.* 3. *In cranio os frontāle unum est, ossa temporalia duo sunt.* 4. *Divide pulvĕrem in partes aequāles numĕro decem.* 5. *Nervus occipitālis tertius.* 6. *Nervus trigemīnus.* 7. *Hemiplegia, diplegia, triplegia, tetraplegia.* 8. *Duodenectomia.*

3. Перекласти латинською мовою:

1. Перелом четвертого ребра. 2. Третій суглоб. 3. Вуглецю діоксид.

4. Трава деревію. 5. Перший шийний хребець називається атлантом.

6. Листя трилистика. 7. Мазь тетрацикліну гідрохлориду 1 % для очей.

4. Перекласти терміни:

hemiplegia, polyaemia; monographia; bidestillātus, a, um; heptānum; febris quintidiāna; tripartitus, a, um; hemialgia, a, um; decamevitum.

5. Перекласти рецепти:

1. Візьми: Настояю листя трилистика 10,0 : 200 мл
Видай. Познач. По 1 столовій ложці тричі на день
перед їдою.

- Візьми: Настояю трави деревію 15,0 : 200 мл
Видай. Познач. По 1 столовій ложці тричі на день.
- Візьми: Натрію тетраборату 2,5
Гліцерину 5,0
Етилового спирту до 10,0
Змішай. Видай. Познач. Зовнішнє.

КРИЛАТИ ЛАТИНСЬКІ ВИСЛОВИ

Primus inter pares. Перший серед рівних.

Tres faciunt collegium. Троє утворюють товариство.

Quis scribit, bis legit. Хто пише, двічі читає.

§ 117. КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

- На які групи поділяють числівники?
- Назвати кількісні числівники від 1 до 10.
- Як узгоджуються числівники з іменниками?
- Назвати числівники-префікси, навести приклади медичних термінів.

§ 118. КОРОТКІ ВІДОМОСТІ ПРО ЗАЙМЕННИКИ

У латинській мові займенники (*pronomīna*) поділяються на кілька груп:

1. Особові (*personalia*): **ego** — я, **tu** — ти, **nos** — ми, **vos** — ви. Особові займенники в 3-й особі однини і множини не вживаються. Вони замінюються вказівними займенниками **is, ea, id** (той, та, те); **ille, illa, illud** (той, та, те).

2. Зворотний (*reflexīmus*) **sui** себе.

3. Присвійні (*possessīva*):

meus, a, um мій, моя, моє

tuus, a, um твій, твоя, твоє

suus, a, um свій, своя, своє

noster, tra, trum наш, наша, наше

vester, tra, trum ваш, ваша, ваше

4. Вказівні (demonstratīva):

ille, illa, illud; is, ea, id той, та, те

idem, eadem, idem той самий

hie, haec, hoc цей, ця, це

5. Відносні (relatīva): **qui, quae, quod** який, яка, яке.

6. Взаємовідносні (correlatīva): **talis, e** такий, така, таке.

7. Питальні (interrogatīva): **quis? quid?** хто? що?

8. Заперечні (negatīva): **nemo** ніхто, **nil** ніщо.

9. Неозначені (indefinīta): **quis, quid** хтось, щось.

На відміну від української мови, особові займенники як підмети при дієсловах не вживаються:

я позначаю — **signo**

ти позначаєш — **signas**

він позначає — **signat**

Рецептурні вирази із займенниками

1. **Da tales doses...** — Видай такі дози...

2. **Per se (Acc. sing. від sui)** — у чистому вигляді (дослівно — *через себе*).

Iodum per se йод у чистому вигляді.

Sulfur per se сірка у чистому вигляді.

3. **Pro me (Abl. sing. від ego)** — для мене.

4. **E quo (e qua)** — з якого (з якої).

Misce, ut fiat massa pilulārum, e qua formentur pilulae numēro

40. Змішай, щоб утворилась пілюльна маса, з якої необхідно зробити пілюлі кількістю 40.

5. **Cui adde** — до якого (якої) додай...

Misce, ut fiat emulsum, cui adde tincturae Opii, simplicis guttas deceni. Змішай, щоб утворилась емульсія, до якої додай 10 крапель простого настою опію.

Клінічний вираз **status idem** — стан хворого той самий.

§ 119. ВПРАВИ

1. *Перекласти українською мовою:*

1. Homo sum, humani nihil mihi aliēnum est. 2. Situs inversus viscērum est casus, qui raro observatur. 3. Sulfur per se in medicina adhibētur. 4. Sapo viridis aut per se, aut in medicamentis adhibētur. 5. Quae medicamenta non sanant, ea ferrum sanat, quae ferrum non sanat, ea ignis sanat; quae vero ignis non sanat, ea insanabilia reputāre oportet (*Hippocrātes*). 6. Praepāra iniectionem sub cutem pro me. 7. Anatomia est disciplīna, quae structuram corpōris humani docet. 8. Medice, cura te ipsum. 9. Pulmōnes in partes dividuntur, quae lobi nominantur. 10. Iodum per se ad usum internum saepe in medicīna adhibētur. 11. Succus, qui de herbis extrahitur, extractum appellatur.

2. *Перекласти латинською мовою:*

1. Змішай, нехай утвориться порошок. Видай такі дози кількістю 6. 2. Видай сірку в чистому вигляді. 3. Йод у чистому вигляді. 4. Рицинова олія у чистому вигляді.

3. *Перекласти клінічні терміни:*

allergia, autopsyia, heteroplastica, allergenum, autoplastica, gerontologia, hepatolithus, hepatomegalia, hydrophobia, hyperergia, kinesitherapia, eucocytogenesis, leukaemia, mastodynia, myelographia, oligophrenia, pyelocystitis, stomatorrhagia.

4. *Перекласти рецепти:*

1. Rp.: Euphyllini 0.3
Olei Cacāo 3.0
Misce, ut fiat suppositorium rectāle
Dentur tales doses N 10
Signetur. По 1 супозиторію на ніч.

2. Rp.: Proserini 0.01
Sacchāri 0.2
Misce, fiat pulvis
D. t. d. N 20
S. По 1 порошку тричі на день.

3. Rp.: Iodi 0.1
Vaselīni 1.0
Benzīni 100 ml
M. D. S. Pro me.

КРИЛАТИ ЛАТИНСЬКІ ВИСЛОВИ

Homo sum, errare mihi est. Я людина, і мені властиво помилятися.
Non omne, quod nitet, aurum est. Не все золото, що блищить.
Omnia mea mecum porto. Усе своє ношу з собою.
Quidquid agis, prudenter agas et respice finam. Хоч що робиш, роби розумно і дивись в кінець!
Suum cuique. Кожному своє.

§ 120. ПРИЙМЕННИКИ (PRAEPOSITIŌNES)

До складу багатьох медичних і фармацевтичних виразів входять прийменники, які керують відповідним відмінком. У латинській мові прийменники можуть керувати двома відмінками: Accusatīvus або Ablatīvus. Деякі прийменники, залежно від питання, керують і Acc., і Alb. Отже, треба запам'ятати не тільки значення прийменника, а й відмінок, яким він керує.

1. Прийменники з Accusatīvus

ad — для, при, до. У рецептах прийменник **ad** часто вживається замість прийменника **in**. Наприклад: Da ad chartam ceratam (замість in charta) — Видай у вощеному папері.

ad usum internum — для внутрішнього вживання
ante — перед; **ante operatiōnem** — перед операцією
contra — проти; **contra scabiem** — проти корости
inter — між; **inter costas** — між ребрами
per — через; **per os** — через рот
per rectum — через пряму кишку
per diem — протягом дня
post — після; **post operatiōnem** — після операції

2. Прийменники з Ablatīvus

a (перед приголосним), **ab** (перед голосним і h) — від;
ab ulna — від ліктьової кістки
cum — разом, з; **cum aqua** — з водою, **cum collēga** — з товаришем
de — про, за; **de morbo** — про хворобу
e (перед приголосним), **ex** (перед голосним і h) — із, з;
e dente — із зуба, **ex herbis** — із трав, **ex aqua** з води
sine — без: **operatio sine dolōre** — операція без болю
pro — для, на: **pro dosi** — на прийом, для дози
pro narcōsi — для наркозу

3. Прийменники з Accusatīvus і Ablatīvus **in** (в, на), **sub** (під) на питання куди? у що? — з Accusatīvus, на питання де? у чому? — з Ablatīvus. Наприклад:

iniecō sub cutem ін'єкція під шкіру
absceccus sub cute нарів під шкірою
in lagenā у пляшці
in lagenam у пляшку

§ 121. ВПРАВИ

1. Перекласти українською мовою:

1. In posterioīre parte trunci corpōris renes sunt. 2. Ventricūlus inter hepar et liēnem locātur. 3. Extractio dentium sine dolōre. 4. Unguentum contra scabiem. 5. Per os, per nasum, per rectum. 6. Pro dosi, pro die. 7. Folia cum floribus. 8. In capsulis gelatinōsis. 9. In capsulis amylaceis.

2. Перекласти латинською мовою:

1. Приготуй ліки для внутрішнього вживання. 2. Ефір для наркозу. 3. Видай касторову олію в желатинових капсулах. 4. Хворий після операції.

3. Поставити замість крапок пропущені закінчення:

1. Da in tabulett... (видай у таблетках). 2. Da in vit... nigr... (видай у темній склянці). 3. Remedium pro dos... (ліки на один прийом). 4. Solutio pro injection... (розчин для ін'єкцій).

4. Перекласти рецепти:

а) українською мовою:

1. Rp.: Ichthyōli 15.0

- Vaselini ad 200.0
M. f. unguentum
D. S. Мазь.
2. Rp.: Hydrargyri salicylātis 1.0
Olei Persicōrum ad 10 ml
Misceātur. Sterilisētur
Detur. Signētur. По 1 мл внутрішньом'язово 1 раз на 5 днів.
- б) латинською мовою:
- Візьми: Ефіру для наркозу 100 мл
Видай. Познач. Для інгаляційного розчину.
 - Візьми: Розчину йоду 10 % для внутрішнього вживання 15 мл
Видай. Познач. Від 1 до 5 крапель тричі на день після їди (у молоці).

§ 122. КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

- На які розряди поділяють займенники в латинській мові?
- Назвати займенники, що вживають у рецептах.
- Якими відмінками керують прийменники в латинській мові?
- Назвати прийменники з Accusatīvus.
- Назвати прийменники з Ablatīvus.
- Коли *in* і *sub* вживаються з Accusatīvus, а коли — з Ablatīvus?

§ 123. СПОЛУЧНИКИ (CONIUNCTIŌNES)

У медичних текстах, інколи у рецептах, вживаються такі сполучники:

et — і

que — і. Сполучник **que** завжди ставиться після слова, яке він приєднує, і пишеться разом з ним. Наприклад:

caput truncusque — голова і тулуб

aut — або. Цей сполучник сполучає два різні поняття. Наприклад:

Solve in aethere aut in spiritu. — Розчини в ефірі або спирті.

vel — або, чи

seu — тобто

Ці сполучники сполучають два рівнозначних поняття. Наприклад:

Strychnus seu Nux vomica — бловотний горіх

sive } але
sed }

ut — щоб, так що. Після сполучника **ut** (щоб) вживається умовний спосіб. Наприклад:

Misce, ut fiat pulvis. — Змішай, щоб утворився порошок.

Misce, ut fiant pilulae. — Змішай, щоб утворились пілюлі.

Примітка. Сполучник **ut** у рецептах зазвичай випускається.

Misce, fiat unguentum. Змішай, нехай утвориться мазь.

Misce, fiant suppositoria. Змішай, нехай утворяться свічки.

§ 124. ВПРАВИ

1. Перекласти українською мовою:

1. Febris intermittens sive malaria per anophèles excitātur. 2. Cor in partes duas divīsum est: dextram et sinistram. 3. Dentes incisīvi, canīni praemolaresque radīces singūlas habent. 4. Rhizomāta et radīces. 5. Phenōlum purum seu acīdum carbolīcum crystallisātum. 6. Tabulettae Amidopyrīni et Analgīni. 7. Misce, ut fiant tabulettae. 8. Misce, ut fiat suppositorium.

2. Перекласти латинською мовою:

1. Перший і другий шийні хребці. 2. Кінцівки поділяються на верхні і (que) нижні. 3. Листя і квітки ромашки. 4. Змішай, щоб утворилися кульки кількістю 6. 5. Сиропи, настої і відвари — лікарські препарати.

§ 125. ПІДСУМКОВІ КОНТРОЛЬНІ ЗАПИТАННЯ

1. Назвати дієслівні форми, які вживають у рецептах, і навести їх приклади.

2. Як визначається відміна іменників у латинській мові? Навести приклади іменників п'яти відмін.

3. Які особливості відмінювання іменників середнього роду в усіх відмінах? Навести приклади.

4. Назвати терміноелементи іменників:
 - а) I відміни, навести приклади;
 - б) II відміни, навести приклади;
 - в) III відміни, навести приклади.
5. Назвати особливості іменників III відміни.
6. Які ознаки іменників III відміни приголосного, голосного і мішаного типів?
7. Назвати принципи узгодження прикметників з іменниками в латинській мові.
8. Як утворюється вищий і найвищий ступені порівняння прикметників (приклади)?
9. Назвати прикметники, які утворюють ступені порівняння від різних основ. Навести приклади прикметників у різних ступенях порівняння у фармацевтичній термінології.
10. Навести приклади словосполучень з різними ступенями порівняння прикметників у медичній термінології.
11. На які групи поділяються числівники в латинській мові?
12. Назвати кількісні числівники від 1 до 10.
13. Навести приклади рецептурних виразів із займенниками.
14. Назвати прислівники, що вживаються в рецептах.
15. Якими відмінками керують прийменники в латинській мові (приклади)?

ДОДАТКИ

Додаток 1

Завдання для письмового опитування з фонетики

Варіант 1

1. Розділити слово на склади, позначити довготу або короткість голосного другого складу, поставити наголос: *glutaeus, medicamentum, vertebra, scaphoideus*.
2. Перекласти латинською мовою: лікар, кров, настойка, артерія.
3. Навести приклади слів з дифтонгами **au, eu**.

Варіант 2

1. Розділити слово на склади, позначити довготу або короткість голосного другого складу, поставити наголос: *palpebra, remedium, ligamentum, fractura*.
2. Перекласти латинською мовою: хребець, відвар, акушерка, алое.
3. Як читається буква **c**? Навести приклади.

Варіант 3

1. Розділити слово на склади, позначити довготу або короткість голосного другого складу, поставити наголос: *oleum, suppositorium, affluxus*.
2. Перекласти латинською мовою: людина, трава, крапля, мазь.
3. Як читається буква **i**? Навести приклади.

Варіант 4

1. Розділити слово на склади, позначити довготу або короткість голосного другого складу, поставити наголос: *processus, instrumentum, arteria, quadruplex*.
2. Перекласти латинською мовою: життя, трава, зв'язка, рефлекс.
3. В яких префіксах вживається буква **y**? Навести приклади.

Варіант 5

1. Розділити слово на склади, позначити довготу або короткість голосного другого складу, поставити наголос: pulmo, fractura, solutio, instrumentum.
2. Перекласти латинською мовою: лікар, крапля, змішувати, лопатка.
3. Як читаються буквосполучення **ch**, **ph**? Навести приклади.

Варіант 6

1. Розділити слово на склади, позначити довготу або короткість другого складу, поставити наголос: suppositorium, affixus, oleum, contraheo.
2. Перекласти латинською мовою: трава, мазь, хребець, голова.
3. Назвати короткі суфікси, навести приклади.

Варіант 7

1. Розділити слово на склади, позначити довготу або короткість другого складу, поставити наголос: columna, vertebralis, articulatio, lacteus.
2. Перекласти латинською мовою: основа, тварина, тіло, відвар.
3. Як читаються буквосполучення **rh**, **th**? Навести приклади.

Варіант 8

1. Розділити слово на склади, позначити довготу або короткість другого складу, поставити наголос: oryza, paries, cerebrum, ornamentum.
2. Перекласти латинською мовою: рука, верхня щелепа, свічка, ребро.
3. Назвати довгі суфікси, навести приклади.

Варіант 9

1. Розділити слово на склади, позначити довготу або короткість другого складу, поставити наголос: aethereus, cerebellum, affixus, pulmo.
2. Перекласти латинською мовою: череп, свічка, розчин, відросток.
3. В яких буквосполученнях вживається буква **u**? Навести приклади.

Варіант 10

1. Розділити слово на склади, позначити довготу або короткість другого складу, поставити наголос: chirurgus, substantia, aër, reflexus.

2. Перекласти латинською мовою: печінка, настойка, глотка, артерія.
3. Як читаються склад **ti**? Навести приклади.

Варіант 11

1. Розділити слово на склади, позначити довготу або короткість другого складу, поставити наголос: profundus, video, glycyrrhiza, ageus.
2. Перекласти латинською мовою: голова, корінь, життя, вода.
3. Як читаються дифтонги **ae** і **oe**? Навести приклади.

Варіант 12

1. Розділити слово на склади, позначити довготу або короткість другого складу, поставити наголос: ampulla, apex, caverna, ostium.
2. Перекласти латинською мовою: хворий, людина, хребець, відвар.
3. Написати латинськими буквами: вокс, харта, капут, церебеллюм.

Варіант 13

1. Розділити слово на склади, позначити довготу або короткість другого складу, поставити наголос: curatio, gangraena, alveola, nasus.
2. Перекласти латинською мовою: око, ліки, вухо, повітря.
3. Як читається буквосполучення **ngu** перед голосним? Навести приклади.

Варіант 14

1. Розділити слово на склади, позначити довготу або короткість другого складу, поставити наголос: thoracalis, radícula, oleum, maxilla.
2. Перекласти латинською мовою: зв'язка, крапля, череп, настій.
3. Як читається буква **z**? Навести приклади.

Варіант 15

1. Розділити слово на склади, позначити довготу або короткість другого складу, поставити наголос: lagoena, cicatrix, homo, clavicula.

2. Перекласти латинською мовою: зуб, відвар, омертвіння, від-росток.

3. Як читається буква *s*? Навести приклади.

Варіант 16

1. Розділити слово на склади, позначити довготу або короткість другого складу, поставити наголос: *curatio, manus, vena, fissura*.

2. Перекласти латинською мовою: вухо, настойка, шия, шлунок.

3. Назвати буквосполучення приголосних з голосними, навести приклади.

Варіант 17

1. Розділити слово на склади, позначити довготу або короткість другого складу, поставити наголос: *puella, reflexus, palpebra, puer*.

2. Перекласти латинською мовою: м'ята, кров, вода, ребро.

3. Як читається буква *l*? Навести приклади.

Варіант 18

1. Розділити слово на склади, позначити довготу або короткість другого складу, поставити наголос: *herba, medicina, incisura, fibula*.

2. Перекласти латинською мовою: масло, свічка, суглоб, вухо.

3. Як читається буква *x*? Навести приклади.

Додаток 2

Письмова робота на тему:

“Іменники і прикметники I і II відмін. Рецепт”.

Варіант 1

1. Перекласти рецепт латинською мовою:

Візьми: Йоду чистого 0,03

Калію йодиду 0,3

Гліцерину 30 мл

Олії м'яти перцевої три краплі

Змішай, щоб утворилась мазь.

Видай. Познач. Для змащування гортані.

2. Узгодити прикметники з іменниками і перекласти українською мовою:

bolus, i f (albus, a, um)

Camphōra, ae f (tritus, a, um)

unguentum, i n (niger, gra, grum)

sirūpus, i m (frigidus, a, um).

3. Перекласти латинською мовою: Оливкова олія. Перелом правої лопатки.

4. Утворити два терміни з терміноелементом **-logus**.

Варіант 2

1. Перекласти рецепт латинською мовою:

Візьми: Іхтіолу 4,0

Цинку оксиду

Крохмалю по 10,0

Ланоліну 80,0

Змішай, щоб утворилась паста.

Видати. Позначити. Зовнішнє.

2. Узгодити прикметники з іменниками і перекласти українською мовою:

tinctura, ae f (amarūs, a, um)

methōdus, i f (novus, a, um)

oleum, i n (purus, a, um)

extractum, i n (fluidus, a, um).

3. Перекласти латинською мовою: Перелом лівої ключиці. Рицинова олія.

4. Утворити два терміни з терміноелементом **-therapia**.

Варіант 3

1. Перекласти рецепт латинською мовою:

Візьми: Хлороформу

Олії соняшникової по 20 мл

Змішай, щоб утворився лінімент.

Видай. Познач. Для розтирання шкіри.

2. Узгодити прикметники з іменниками, перекласти українською мовою:

remedium, ii *n* (hypnoticus, a, um)

linea, ae *f* (albus, a, um)

ligamentum, i *n* (latus, a, um)

collēga, ae *m* (verus, a, um)

3. Перекласти латинською мовою: Хвороби бувають гострі й хронічні. У таблетках.

4. Утворити два терміни з терміноелементом **-logia**.

Варіант 4

1. Перекласти рецепт латинською мовою:

Візьми: Настойки гіркої

Настойки ревеню по 15 мл

Змішай. Видай. Познач. По 20—30 крапель тричі на день перед їдою.

2. Узгодити прикметники з іменниками, перекласти українською мовою:

musculus, i *m* (rectus, a, um)

tinctura, ae *f* (aethereus, a, um)

palatum, i *n* (osseus, a, um)

charta, ae *f* (ceratus, a, um)

3. Перекласти латинською мовою: Видай рицинову олію в еластичних желатинових капсулах.

4. Утворити два терміни з терміноелементом **-trophia**.

Варіант 5

1. Перекласти рецепт латинською мовою:

Візьми: Настойки валеріани

Настойки конвалії по 10 мл

Настойки красавки 5 мл

Ментолу 0,2

Змішай. Видай. Познач. По 20—25 крапель тричі на день.

2. Узгодити прикметники з іменниками і перекласти українською мовою:

remedium, ii *n* (purgativus, a, um)

morbis, i *m* (contagiosus, a, um)

diameter, tri *f* (rectus, a, um)

costa, ae *f* (verus, a, um)

3. Перекласти латинською мовою: Перелом правої ключиці. Вода м'яти перцевої.

4. Утворити два терміни з терміноелементом **-ectomia**.

Варіант 6

1. Перекласти рецепт латинською мовою:

Візьми: Настойки конвалії

Настойки валеріани по 10 мл

Екстракту глоду рідкого 5 мл

Ментолу 0,05

Змішай. Видай. Познач. По 20—25 крапель двічі на день.

2. Узгодити прикметники з іменниками і перекласти українською мовою:

orgānon, i *n* (internus, a, um)

nucleus, i *m* (ruber, bra, brum)

tinctura, ae *f* (compositus, a, um)

crystallus, i *f* (albus, a, um)

3. Перекласти латинською мовою: Перелом ребер. Таблетки амідопірину.

4. Утворити два терміни з терміноелементом **-pathia**.

Варіант 7

1. Перекласти рецепт латинською мовою:

Візьми: Магnezії паленої 20,0

Води дистильованої 120 мл

Змішай. Видай. Познач. По 1 столовій ложці через кожні 10 хвилин при отруєнні кислотами (перед уживанням збовтувати).

2. Узгодити прикметники з іменниками і перекласти українською мовою:

pharmacopōla, ae *m* (bonus, a, um)

infūsum, i *n* (calidus, a, um)

sutura, ae *f* (squamōsus, a, um)

humērus, i *m* (dexter, tra, trum)

3. Перекласти латинською мовою: Видай мазь у вощеному папері. Сухий естракт.

4. Утворити два терміни з терміноелементом **-phobia**.

Варіант 8

1. Перекласти рецепт латинською мовою:

Візьми: Йодоформу 10,0

Гліцерину 90 мл

Змішай. Видай. Познач. Для втирання.

2. Узгодити прикметники з іменниками і перекласти українською мовою:

unguentum, i *n* (compositus, a, um)

lobus, i *m* (dexter, tra, trum)

periōdus, i *f* (criticus, a, um)

aqua, ae *f* (destillātus, a, um)

3. Перекласти латинською мовою: Змішай, щоб утворились свічки.

4. Утворити два терміни з терміноелементом **-rrhagia**.

Варіант 9

1. Перекласти рецепт латинською мовою:

Візьми: Настойки валеріани

Настойки конвалії по 10 мл

Змішай. Видай. Познач. По 20—30 крапель тричі на день.

2. Узгодити прикметники з іменниками і перекласти українською мовою:

unguentum, i *n* (flavus, a, um)

paediāter, tri *m* (bonus, a, um)

capsula, ae *f* (amylaceus, a, um)

ventriculus, i *m* (sinister, tra, trum)

3. Перекласти латинською мовою: Видай мікстуру в темній склянці.

4. Утворити два терміни з терміноелементом **-scopia**.

Варіант 10

1. Перекласти рецепт латинською мовою:

Візьми: Дерматолу 10,0

Цинку оксиду 20,0

Тальку 30,0

Змішай, щоб утворився найдрібніший порошок.

Видай. Познач. Для присипки.

2. Узгодити прикметники з іменниками і перекласти українською мовою:

orgānon, i *n* (externus, a, um)

extractum, i *n* (siccus, a, um)

oculus, i *m* (sinister, tra, trum)

gutta, ae *f* (oleōsus, a, um)

3. Перекласти латинською мовою: Видай рицинову олію в желатинових капсулах.

4. Утворити два терміни з терміноелементом **-sthenia**.

Варіант 11

1. Перекласти рецепт латинською мовою:

Візьми: Ментолу 0,1

Олії персикової 10,0

Змішай. Видай. Познач. Для інгаляції при трахеїті.

2. Узгодити прикметники з іменниками і перекласти українською мовою:

clavicula, ae *f* (dexter, tra, trum)

unguentum, i *n* (flavus, a, um)

nervus, i *m* (profundus, a, um)

periōdus, i *f* (criticus, a, um)

3. Перекласти латинською мовою: Візьми іхтіол і вазелін і приготуй мазь.

4. Утворити два терміни з терміноелементом **-tonia**.

Варіант 12

1. Перекласти рецепт латинською мовою:

Візьми: Настою листя сени 10,0 — 150 мл
Сиропу ревеню 30,0
Змішай. Видай. Познач. По 1 столовій ложці вранці і на ніч.

2. Узгодити прикметники з іменниками і перекласти українською мовою:

bolus, i *f* (*albus*, a, um)
remedium, i *n* (*compositus*, a, um)
costa, ae *f* (*verus*, a, um)
oculus, i *m* (*dexter*, tra, trum)

3. Перекласти латинською мовою: Візьми краплі настойки м'яти.

4. Утворити два терміни з терміноелементом **-tomia**.

Варіант 13

1. Перекласти рецепт латинською мовою:

Візьми: Ментолу 2,0
Олії соняшникової 20,0
Змішай. Видай. Познач. Ментолова олія.

2. Узгодити прикметники з іменниками і перекласти українською мовою:

ligamentum, i *n* (*transversus*, a, um)
tinctura, ae *f* (*amārus*, a, um)
paediāter, tri *m* (*bonus*, a, um)
remedium, ii *n* (*sedatīvus*, a, um)

3. Перекласти латинською мовою: Хірург лікує перелом ключиці.

4. Утворити два терміни з терміноелементом **-ectomia**.

Варіант 14

1. Перекласти рецепт латинською мовою:

Візьми: Настойки біловотного горіха 5 мл
Настойки конвалії
Настойки валеріани по 10 мл
Змішай. Видай. Познач. По 20—25 крапель 3 рази на день.

2. Узгодити прикметники з іменниками і перекласти українською мовою:

methōdus, i *f* (*bonus*, a, um)
infūsum, i *n* (*frigīdus*, a, um)
costa, ae *f* (*dexter*, tra, trum)
nervus, i *m* (*vagus*, a, um)

3. Перекласти латинською мовою: Хворий приймає ліки проти ангіни.

4. Утворити два терміни з терміноелементом **-scopium**.

Варіант 15

1. Перекласти рецепт латинською мовою:

Візьми: Олії евкаліптової 10,0
Ментолу 1,0
Змішай. Видай. Познач. Для інгаляцій.

2. Узгодити прикметники з іменниками і перекласти українською мовою:

substantia, ae *f* (*compactus*, a, um)
crystallus, i *f* (*niger*, gra, grum)
extractum, i *n* (*fluīdus*, a, um)
musculus, i *m* (*latus*, a, um)

3. Перекласти латинською мовою: Змішай, щоб утворились пілюлі.

4. Утворити два терміни з терміноелементом **-therapia**.

Варіант 16

1. Перекласти рецепт латинською мовою:

Візьми: Пілокарпіну гідрохлориду 0,1
Води дистильованої 10 мл
Змішай. Видай. Познач. Очні краплі.

2. Узгодити прикметники з іменниками і перекласти українською мовою:

charta, ae *f* (*paraffinātus*, a, um)
bolus, i *f* (*flavus*, a, um)
musculus, i *m* (*longus*, a, um)
remedium, ii *n* (*hypnotīcus*, a, um)

3. Перекласти латинською мовою: Змішай, щоб утворилась рідка мазь. У таблетках.

4. Утворити два терміни з терміноелементом **-aemia**.

Варіант 17

1. Перекласти рецепт латинською мовою:

Візьми: Іхтіолу 15,0
Вазеліну до 200,0
Змішай, щоб утворилась мазь.
Видай. Познач. Зовнішнє.

2. Узгодити прикметники з іменниками і перекласти українською мовою:

morbus, i *m* (contagiōsus, a, um)
camphora, ae *f* (tritrus, a, um)
remedium, ii *n* (compositus, a, um)
collēga, ae *m* (verus, a, um)

3. Перекласти латинською мовою: Видай мікстуру в темній склянці.

4. Утворити два терміни з терміноелементом **-rrhagia**.

Варіант 18

1. Перекласти рецепт латинською мовою:

Візьми: Порошкового опію 0,1
Масла какао скільки потрібно
Змішай, щоб утворились свічки кількістю 10
Видати. Позначити. По 1 свічці в пряму кишку.

2. Узгодити прикметники з іменниками і перекласти українською мовою:

unguentum, i *n* (compositus, a, um)
substantia, ae *f* (spongiōsus, a, um)
ventriculus, i *m* (dexter, tra, trum)
collēga, i *m* (bonus, a, um)

3. Перекласти латинською мовою: Водобоязнь — тяжка хвороба. У капсулах.

4. Утворити два терміни з терміноелементом **-uria**.

Підсумкова контрольна робота за семестр

Варіант 1

1. Перекласти рецепт латинською мовою:

Візьми: Відвару кори крушини 20,0 : 200 мл
Натрію сульфату 30,0
Змішай. Видай. Познач. По 1 столовій ложці вранці і ввечері.

2. Узгодити прикметники з іменниками і перекласти українською мовою:

pulmo, ōnis <i>m</i> (dexter, tra, trum)	caput, ūtis <i>n</i> (magnus, a, um)
periōdus, i <i>f</i> (criticus, a, um)	mixtura, ae <i>f</i> (recens, ntis)
articulatio, ōnis <i>f</i> (compositus, a, um)	morbus, i <i>m</i> (gravis, e)
remedium, ii <i>n</i> (simplex, ĭcis)	ligamentum, i <i>n</i> (brevis, e)
vulnus, ĕris <i>n</i> (profundus, a, um)	

3. Перекласти латинською мовою: У таблетках. Змішай, щоб утворився порошок. Для наркозу.

4. Утворити три терміни з терміноелементом **-lysis** і перекласти українською мовою.

Варіант 2

1. Перекласти рецепт латинською мовою:

Візьми: Настойки трави термопсису 0,6 : 180 мл
Нашатирно-анісових крапель
Натрію гідрокарбонату по 4,0
Змішай. Видай. Познач. По 1 столовій ложці тричі на день.

2. Узгодити прикметники з іменниками і перекласти українською мовою:

radix, ĭcis <i>f</i> (amarus, a, um)	processus, us <i>m</i> (transversus, a, um)
os, ossis <i>n</i> (frontālis, e)	cornu, us <i>n</i> (acūtus, a, um)
ulcus, ĕris <i>n</i> (rotundus, a, um)	pulvis, ĕris <i>m</i> (simplex, ĭcis)
tumor, ōris <i>m</i> (malignus, a, um)	ligamentum, i <i>n</i> (articulāris, e)
status, us <i>m</i> (praesens, ntis)	

3. Перекласти латинською мовою: Змішай, щоб утворились свічки. На один прийом. У парафіновому папері.

4. Утворити три терміни з терміноелементом **-ptosis** і перекласти українською мовою.

Варіант 3

1. Перекласти рецепт латинською мовою:

Візьми: Галуну 4,0
Кислоти борної 6,0
Води дистильованої 200 мл
Змішай. Видай. Познач. Для примочки.

2. Узгодити прикметники з іменниками і перекласти українською мовою:

pars, rtis <i>f</i> (basilāris, e)	ligamentum, i <i>n</i> (articulāris, e)
pes, pedis <i>m</i> (dexter, tra, trum)	foramen, īnis <i>n</i> (frontālis, e)
fructus, us <i>m</i> (amarus, a, um)	vena, ae <i>f</i> (pulmonālis, e)
corpus, ōris <i>n</i> (simplex, īcis)	species, ēi <i>f</i> (aromaticus, a, um)
solutio, ōnis <i>f</i> (oleōsus, a, um)	

3. Перекласти латинською мовою: Для ін'єкцій. Видай рицинову олію в желатинових капсулах. Цинкова мазь.

4. Утворити три терміни з терміноелементом **-stasis** і перекласти українською мовою.

Варіант 4

1. Перекласти рецепт латинською мовою:

Візьми: Квіток м'яти перцевої
Квіток кропу
Кореня валеріани по 30,0
Змішай, щоб утворився збір.
Видай. Познач. По 1 столовій ложці тричі на день.

2. Узгодити прикметники з іменниками і перекласти українською мовою:

sapo, ōnis <i>m</i> (virīdis, e)	dosis, is <i>f</i> (maxīmus, a, um)
forāmen, īnis <i>n</i> (magnus, a, um)	tinctura, ae <i>f</i> (simplex, īcis)
cavitas, ātis <i>f</i> (profundus, a, um)	partus, us <i>m</i> (gravis, e)
dolor, ōris <i>m</i> (acer, cris, cre)	solutio, ōnis <i>f</i> (sterilisātus, a, um)
spirītus, us <i>m</i> (aethylicus, a, um)	

3. Перекласти латинською мовою: Гірка настойка. Видай такі дози кількістю 10. У вощеному папері.

4. Написати три терміни з терміноелементом **-genesis** і перекласти українською мовою.

Варіант 5

1. Перекласти рецепт латинською мовою:

Візьми: Теофіліну 0,1
Цукру 0,2
Змішай, щоб утворився порошок.
Видати такі дози кількістю 12.
Позначити. По 1 порошку тричі на день.

2. Узгодити прикметники з іменниками і перекласти українською мовою:

morbus, i <i>m</i> (chronīcus, a, um)	homo, īnis <i>m</i> (sapiens, ntis)
partus, us <i>m</i> (praematūrus, a, um)	vaselinum, i <i>n</i> (albus, a, um)
dosis, is <i>f</i> (minīmus, a, um)	glandula, ae <i>f</i> (maximus, a, um)
pulvis, ěris <i>m</i> (simplex, īcis)	remedium, ii <i>n</i> (optīmus, a, um)
musculus, i <i>m</i> (brevis, e)	

3. Перекласти латинською мовою: Розділи пілюльну масу на рівні частини. Мазь цинку. Порожнина рота.

4. Утворити три терміни з терміноелементом **-ectomia** і перекласти українською мовою.

Варіант 6

1. Перекласти рецепт латинською мовою:

Візьми: Олії евкаліптової 2 мл
Олії терпентинної очищеної 8 мл
Змішай. Видай. Познач. По 15 крапель на інгаляцію тричі на день.

2. Узгодити прикметники з іменниками і перекласти українською мовою:

solutio, ōnis <i>f</i> (sterilisātus, a, um)	dies, ēi <i>m</i> (critīcus, a, um)
canālis, is <i>m</i> (palatīnus, a, um)	radix, īcis <i>f</i> (amārus, a, um)
pulmo, ōnis <i>m</i> (dexter, tra, trum)	colītis, īdis <i>f</i> (chronīcus, a, um)

cor, cordis *n* (sanus, a, um) palātum, *i n* (osseus, a, um)
os, ossis *n* (parietālis, e)

3. Перекласти латинською мовою: Змішай, щоб утворилась складна мазь. Порожнина носа. У капсулах.

4. Утворити три терміни з терміноелементом **-logus** і перекласти українською мовою.

Варіант 7

1. Перекласти рецепт латинською мовою:

Візьми: Вазеліну 20,0
Олії персикової 80 мл
Змішай. Видай. Познач. Зовнішнє.

2. Узгодити прикметники з іменниками і перекласти українською мовою:

mens, ntis <i>f</i> (sanus, a, um)	caput, itis <i>n</i> (longus, a, um)
corpus, ōris <i>n</i> (simplex, icis)	pulmo, ōnis <i>m</i> (sinister, tra, trum)
columna, ae <i>f</i> (vertebrālis, e)	suppositorium, ii <i>n</i> (compositus, a, um)
medicus, i <i>m</i> (bonus, a, um)	sirūpus, i <i>m</i> (frigīdus, a, um)
species, ēi <i>f</i> (pectorālis, e)	

3. Перекласти латинською мовою: Розділи порошок на рівні частини. Сечогінний збір. На день.

4. Утворити три терміни з терміноелементом **-therapia** і перекласти українською мовою.

Варіант 8

1. Перекласти рецепт латинською мовою:

Візьми: Натрію броміду
Амонію броміду по 2,0
Води дистильованої 200 мл
Змішай. Видай. Познач. По 1 столовій ложці тричі на день.

2. Узгодити прикметники з іменниками і перекласти українською мовою:

habitus, us <i>m</i> (bonus, a, um)	Piper, ěris <i>n</i> (niger, gra, grum)
gutta, ae <i>f</i> (oleōsus, a, um)	morbus, i <i>m</i> (gravis, e)
infūsum, i <i>n</i> (frigīdus, a, um)	processus, us <i>m</i> (transversus, a, um)

radix, icis *f* (dulcis, e) iniectio, ōnis *f* (subcutaneus, a, um)
vertebra, ae *f* (cervicālis, e)

3. Перекласти латинською мовою: Найкращий вазелін для очей. Мазь від корости. В ампулах.

4. Утворити три терміни з терміноелементом **-phobia** і перекласти українською мовою.

Варіант 9

1. Перекласти рецепт латинською мовою:

Візьми: Дерматолу 10,0
Цинку оксиду 20,0
Тальку 30,0
Змішай, щоб утворився найдрібніший порошок.
Видай. Познач. Для присипки.

2. Узгодити прикметники з іменниками і перекласти українською мовою:

decoctum, i <i>n</i> (calīdus, a, um)	os, ossis <i>n</i> (temporālis, e)
sirupus, i <i>m</i> (simplex, icis)	vertebra, ae <i>f</i> (thoracicus, a, um)
pars, rtis <i>f</i> (laterālis, e)	flos, floris <i>m</i> (albus, a, um)
manus, us <i>f</i> (dexter, tra, trum)	articulatio, ōnis <i>f</i> (compositus, a, um)
dosis, is <i>f</i> (medius, a, um)	

3. Перекласти латинською мовою: Розчини камфору в спирті. Поперечний відросток. Водний розчин.

4. Утворити три терміни з терміноелементом **-phobia** і перекласти латинською мовою.

Варіант 10

1. Перекласти рецепт латинською мовою:

Візьми: Відвару кори дуба 10,0 : 150 мл
Галуну 2,0
Гліцерину 15,0
Змішай. Видай. Познач. Для полоскання рота.

2. Узгодити прикметники з іменниками і перекласти українською мовою:

Mentha, ae <i>f</i> (piperītus, a, um)	vena, ae <i>f</i> (cavus, a, um)
spiritus, us <i>m</i> (aethylicus, a, um)	typhus, i <i>m</i> (abdominālis, e)

pars, rtis <i>f</i> (petrōsus, a, um)	corpus, ōris <i>n</i> (compositus, a, um)
unguentum, <i>i n</i> (simplex, īcis)	scabies, ei <i>f</i> (contagiōsus, a, um)
dosis, is <i>f</i> (maxīmus, a, um)	

3. Перекласти латинською мовою: Верхівка легені. Змішай, щоб утворились свічки. У таблетках.

4. Утворити три терміни з терміноелементом **-stenosis** і перекласти українською мовою.

Варіант 11

1. Перекласти рецепт латинською мовою:

Візьми: Анестезину
Ксероформу
Тальку по 10,0
Змішай, щоб утворився найдрібніший порошок.
Видай. Познач. Присипка.

2. Узгодити прикметники з іменниками і перекласти українською мовою:

gramma, ātis <i>n</i> (unus, a, um)	succus, <i>i m</i> (recens, ntis)
dolor, ōris <i>m</i> (acer, cris, cre)	functio, ōnis <i>f</i> (laesus, a, um)
habītus, us <i>m</i> (bonus, a, um)	cor, cordis <i>n</i> (aegrōtus, a, um)
ulcus, ēris <i>n</i> (callōsus, a, um)	facies, ēi <i>f</i> (Hippocratīcus, a, um)
solutio, ōnis <i>f</i> (spirituōsus, a, um)	

3. Перекласти латинською мовою: Настій квіток ромашки. Теперішній стан хворого. Рак легені.

4. Утворити три терміни з терміноелементом **-sclerosis** і перекласти українською мовою.

Варіант 12

1. Перекласти рецепт латинською мовою:

Візьми: Порошку листя наперстянки 0,05
Цукру 0,2
Змішай, щоб утворився порошок.
Видай такі дози кількістю 12.
Познач. По 1 порошку тричі на день.

2. Узгодити прикметники з іменниками і перекласти українською мовою:

Camphōra, ae <i>f</i> (tritrus, a, um)	musculus, <i>i m</i> (obliquus, a, um)
tumor, ōris <i>m</i> (malignus, a, um)	auris, is <i>f</i> (sinister, tra, trum)
Secāle, is <i>n</i> (cornūtus, a, um)	exītus, us <i>m</i> (letālis, e)
spirītus, us <i>m</i> (camphorātus, a, um)	pars, rtis <i>f</i> (basilāris, e)
extractum, <i>i n</i> (fluidus, a, um)	

3. Перекласти латинською мовою: Проносний збір. Суглобова капсула. Настій весняного горицвіту.

4. Утворити три терміни з терміноелементом **-gnosis** і перекласти українською мовою.

Варіант 13

1. Перекласти рецепт латинською мовою:

Візьми: Настойки блювотного горіха 5 мл
Настойки конвалії травневої 10 мл
Простої настойки валеріани 20 мл
Змішай. Видай. Познач. По 10 крапель 2—3 рази на день (дитині віком 10 років).

2. Узгодити прикметники з іменниками і перекласти українською мовою:

elīxir, īris <i>n</i> (pectorālis, e)	succus, <i>i m</i> (gastrīcus, a, um)
acīdum, <i>i n</i> (borīcus, a, um)	margo, īnis <i>m</i> (occipitālis, e)
typhus, <i>i m</i> (abdominālis, e)	abscessus, us <i>m</i> (subcutaneus, a, um)
dens, ntis <i>m</i> (canīnus, a, um)	ren, renis <i>m</i> (dexter, tra, trum)
capsula, ae <i>f</i> (gelatinōsus, a, um)	

3. Перекласти латинською мовою: Видай ліки для внутрішнього вживання. Складний суглоб. Рак шлунка.

4. Утворити три терміни з терміноелементом **-lithus** і перекласти українською мовою.

Варіант 14

1. Перекласти рецепт латинською мовою:

Візьми: Кислоти аскорбінової 0,1
Кислоти нікотинової 0,025
Глюкози 0,5
Змішай, щоб утворився порошок.
Видай такі дози кількістю 10.
Познач. По 1 порошку тричі на день.

2. Узгодити прикметники з іменниками і перекласти українською мовою:

linea, ae <i>f</i> (obliquus, a, um)	ligamentum, i <i>n</i> (articulāris, e)
bronchītis, tīdis <i>f</i> (acūtus, a, um)	vena, ae <i>f</i> (pulmonālis, e)
unguentum, i <i>n</i> (simplex, īcis)	usus, us <i>m</i> (internus, a, um)
suppositorium, ii <i>n</i> (compositus, a, um)	aether, ēris <i>m</i> (aethylicus, a, um)
mens, ntis <i>f</i> (sanus, a, um)	

3. Перекласти латинською мовою: Екстракт ріжків. Проста настійка опію. Права легеня.

4. Утворити три терміни з терміноелементом **-logia** і перекласти українською мовою.

Варіант 15

1. Перекласти рецепт латинською мовою:

Візьми: Паральдегіду 5,0
Слизу крохмального 10 мл
Води дистильованої 30 мл
Змішай. Видай. Познач. На одну клізму.

2. Узгодити прикметники з іменниками і перекласти українською мовою:

Magnesia, ae <i>f</i> (ustus, a, um)	ventriculus, i <i>m</i> (dexter, tra, trum)
exītus, us, <i>m</i> (letālis, e)	bronchītis, tīdis <i>m</i> (chronīcus, a, um)
decoctum, i <i>n</i> (recens, ntis)	cortex, īcis <i>m</i> (amārus, a, um)
margo, īnis <i>m</i> (rotundus, a, um)	atrium, ii <i>n</i> (sinister, tra, trum)
tumor, ōris <i>m</i> (malignus, a, um)	

3. Перекласти латинською мовою: Складний суглоб. Приготуй ліки на один прийом. Рак шлунка.

4. Утворити три терміни з терміноелементом **-ectomia** і перекласти українською мовою.

Варіант 16

1. Перекласти рецепт латинською мовою:

Візьми: Екстракту красавки 0,015
Масла какао скільки потрібно, щоб утворилась свічка.
Видати такі дози кількістю 10.
Позначити. По 1 свічці двічі на день у пряму кишку.

2. Узгодити прикметники з іменниками і перекласти українською мовою:

vulnus, ēris <i>n</i> (punctus, a, um)	corpus, ōris <i>n</i> (compositus, a, um)
pars, rtis <i>f</i> (aequālis, e)	succus, i <i>m</i> (simplex, īcis)
nux, nucis <i>f</i> (vomīcus, a, um)	solutio, ōnis <i>f</i> (aquōsus, a, um)
status, us <i>m</i> (praesens, ntis)	fructus, us <i>m</i> (dulcis, e)
camphora, ae <i>f</i> (tritrus, a, um)	

3. Перекласти латинською мовою: Кора дуба. Рак легені — злоякісна хвороба. Для наркозу.

4. Написати три терміни з терміноелементом **-trophia** і перекласти українською мовою.

Варіант 17

1. Перекласти рецепт латинською мовою:

Візьми: Ментолу 0,2
Настойки красавки
Настойки конвалії по 5 мл
Розчину нітрогліцерину 2 % 2 мл
Змішай. Видай. Познач. По 10 крапель тричі на день.

2. Узгодити прикметники з іменниками і перекласти українською мовою:

nephritīs, tīdis <i>m</i> (chronīcus, a, um)	atrium, ii <i>n</i> (dexter, tra, trum)
unguentum, i <i>n</i> (simplex, īcis)	visus, us <i>m</i> (bonus, a, um)
tinctura, ae <i>f</i> (amarūs, a, um)	dies, ēi <i>f</i> (critīcus, a, um)
iniectio, ōnis <i>f</i> (intramusculāris, e)	oculus, i <i>m</i> (dexter, tra, trum)
pulvis, ēris <i>m</i> (subtilissīmus, a, um)	

3. Перекласти латинською мовою: Корінь валеріани. Ліки для зовнішнього вживання. Перелом правої кисті.

4. Написати три терміни з терміноелементом **-aemia** і перекласти українською мовою.

Варіант 18

1. Перекласти рецепт латинською мовою:

Візьми: Квіток м'яти перцевої
Квіток кропу
Кореня валеріани по 30,0

Змішай, щоб утворився збір.

Видай. Познач. По 1 столовій ложці тричі на день.

2. Узгодити прикметники з іменниками і перекласти українською мовою:

sapo, ōnis <i>m</i> (viridis, e)	dosis, is <i>f</i> (maximus, a, um)
foramen, īnis <i>n</i> (magnus, a, um)	tinctura, ae <i>f</i> (simplex, īcis)
cavitas, ātis <i>f</i> (profundus, a, um)	partus, us <i>m</i> (gravis, e)
dolor, ōris <i>m</i> (acer, cris, cre)	solutio, ōnis <i>f</i> (sterilisatus, a, um)
spirītus, us <i>m</i> (aethylicus, a, um)	

3. Перекласти латинською мовою: Розділи пілюльну масу на рівні частини. Для наркозу.

4. Написати три терміни з терміноелементом **-genesis** і перекласти українською мовою.

Додаток 4

ТЕКСТИ ДЛЯ ЧИТАННЯ

1. De musculis

Musculi organismi humani formā varii sunt: sunt musculi longi, lati, breves. Musculi fasciis, quasi sacculis elasticis cinguntur. Fasciae in fascias proprias et fascias subcutaneas dividuntur. Fascia propria sive profunda e tela fibrōsa, compacta constat. Inter musculos distinguimus musculos rectos, obliquos, transversos. Sunt etiam musculi interni, externi, profundi. Magni musculi dorsi sunt: musculus trapezius, musculus latissimus dorsi, musculus rhomboideus et cetēri.

2. De abdomine

Corpus hominis e capite, trunco et membris constat. Abdomen, trunci pars, inter pectus et pelvim situm est. Pectus ab abdomine, diaphragmate, membrana solida et musculosa, seiungitur. Regio abdominis dividitur in partes tres: epigastrium, mesogastrium, hypogastrium. Varii musculi cavum abdominis tegunt, ut musculus rectus abdominis, musculus

externus, internus, transversus abdominis et cetēri. In cavo abdominis viscera locata sunt: hepar, stomachus, renes, lien, intestina et cetēra. Morbi viscerum interdum aegre dignoscuntur.

3. De corpore humano

In corpore humano caput, truncus et quattuor membra distinguuntur. Truncus hominis thoracem et abdomen continet. Truncus duo membra superiora et duo membra inferiora habet. Membra inferiora sunt maiora et longiora, quam membra superiora.

Supremum in corpore locum caput obtinet et in duas partes dividitur: partem cerebralem et partem facialem. Pars cerebralis frontem, occiput, verticem et tempora continet. Pars facialis buccas, mentum, labia, nasum et palpebras continet.

4. De columna vertebrali

Columna vertebralis e triginta tribus vertebrais constat. Vertebrae dividuntur in cervicales, thoracales, lumbales, sacrales, coccygeas. Columna vertebralis per atlantem cum cranio iungitur. Atlas prima vertebra cervicalis est, secunda vertebra esistropheus nominatur. Sunt septem vertebrae cervicales duodecim thoracales, quinque sacrales, quattuor coccygeae.

5. De pulmonibus

Pulmones respirationis organon sunt et sanguinem purgant. Pulmones ex pulmone dextro et sinistro constant. Pulmo dexter tres, pulmo sinister duos lobos habet. Respirationis motus est duplex: inspiratio et expiratio. Motu inspirationis aer per laryngem et tracheam in pulmones intrat. In inspiratione vesiculae loborum aere replentur. Motu expirationis aer ex pulmonibus egreditur. Pulmones per magna vasa sanguifera cum corde et per bronchos cum trachea cohaerent.

6. De corde humāno

Cor humānum centrum systemātis sanguifēri est. Cor in sinistro pectōris latēre in pericardio situm est. Juxta cor pulmōnes sunt. Cor perpetuo dilatātur et contrahitur. Cor duos sinus vel ventriculos habet. Alter in dextro latēre situs est, alter in sinistro. Ex ventriculis cordis arteriae sanguinem recipiunt et in omnia membra diffundunt, venae sanguinem in cor reportant.

7. De tussi convulsīva

Libēri saepe tussi convulsīva laborant. Tussis convulsīva praecipue aēre puro curātur. Idcirco contra tussim convulsivam ambulationis praescribuntur.

8. De sensibus

Homo quinque sensus habet: visum, audītum, olfactum, gustum, tactum. Sedes quattuor sensuum in capite est: visus in oculis, audītus in auribus, olfactus in naribus, gustus in palāto et lingua. Gustus discernit sapores: visu colōres, audītu sonos, olfactu odōres discernimus. Sensus tactus in digitis manuum est.

9. De dosibus

Remedia aegrōtis in dosibus dantur. In receptis saepe inveniunt: da tales doses. Pro dosi. Doses sunt: curatīvae, minīmae, maxīmae, toxicae, letāles.

10. De claris medicis antīquis

Omnium medicōrum antiquorum (з усіх стародавніх лікарів) Hippocrātes et Galenus clarissīmi sunt. Opēra eōrum plurīma sunt. Hippocrātes merito pater medicīnae vocātur. Hippocrātes medicīnam artem nobilissimam appellat. Secundum Hippocrātem in corpore humāno quattuor humōres sunt: Sanguis, bilis flava, bilis atra, pituita vel phlegma.

A Galēno multa medicamenta nomīna sua trahunt. Hippocrātes et Galēni opēra medicā lingua Graeca scripta sunt. Etiam Celsi libri “De medicīna”, lingua Latina scripti, noti sunt. Nomina multarum partium corpōris humāni et morbōrum originem e Graecia et Roma antiqua ducunt.

11. De speciēbus medicātis

Species medicātae ab hominibus aegrōtis in morbis multis adhibentur. Species medicātae e follis, radicibus, corticibus, floribus, fructibus, rhizomātis plantārum praeparantur. Species cholagōgae, Species diureticae, Species pectorales. Species sedativae et cetērae in aegrotōrum usu sunt. Species pectorāles e fructu Foeniculi, e radice Inulae, e folio Althaeae, e folio Farfarae, e folio Salviae constant. Species medicātae saepe, ut infusa et decocta, ad usum internum et ad usum externum sunt.

Додаток 5

ЛАТИНСЬКІ НАЗВИ ДЕЯКИХ ЗАХВОРЮВАНЬ І ЇХ СИМПТОМІВ

ablepsia, ae f	сліпота
abscessus, us m	абсцес; нарив, гнояк
acholia, ae f	ахолія, відсутність жовчної секреції при тяжких формах гепатогенної жовтяниці
adenitis, itidis f	аденіт, запалення лімфатичного вузла (залози)
adenocarcinoma, ātis n	аденокарцинома, рак залоз
agalactia, ae f	агалактія, відсутність молока; відсутність секреції молока у породіль
agenesia, ae f	агенезія, вроджена відсутність або недорозвинення органа, частини органа або частини тіла
agnosia, ae f	агнозія, нездатність розпізнавати предмети за допомогою зору, дотику, слуху

agonia, ae f	агонія, передсмертні муки
agrypnia, ae f	безсоння
amaurosis, is f	амавроз, повна сліпота, сліпота центрального походження без об'єктивних змін у самому оці
amnesia, ae f	амнезія, часткова чи повна втрата пам'яті
anaemia, ae f	анемія, недокрів'я
angina, ae f	ангіна, гостре запалення мигдаликів
angina pectoris	стенокардія, грудна жаба
aphasia, ae f	афазія, розлад мовлення внаслідок ураження головного мозку
aphonia, ae f	афонія, повна втрата голосу
apoplexia, ae f	апоплексія, інсульт
arteriosclerosis, is f	артеріосклероз, захворювання артерій, властиве особам похилого віку
arthrit, itidis f	артрит, хвороба суглобів різного походження
ascites, ae m	асцит, черевна водянка
asthma, atis n	астма, ядуха
asphyxia, ae f	асфіксія, тяжкий розлад дихання і кровообігу
avitaminosis, is f	авітаміноз, вітамінна недостатність
blepharitis, itidis f	блефарит, запалення краю повіки
bronchitis, itidis f	бронхіт, запалення слизової оболонки бронхів
cachexia, ae f	кахексія, синдром, що характеризується сильним виснаженням, фізичною слабкістю
calculosis, is f	калькульоз, утворення камінців (у нирковій мисці, у жовчному, чи сечовому міхурі)
cancer, cri m	рак
carcinoma, atis n	злоякісна пухлина, рак
caries, ei f	карієс, костоїда
cholera, ae f	холера

colitis, itidis f	коліт, запалення слизової оболонки товстої кишки
collapsus, us m	колапс, гостра судинна недостатність
coma, atis n	кома, коматозний стан, втрата свідомості
coniunctivitis, itidis f	кон'юнктивіт, запалення сполучної оболонки ока
crystalgia, ae f	невралгічний біль у сечовому міхурі
cystitis, itidis f	цистит, запалення сечового міхура
decubitus, us m	пролежень
delirium, ii n	делірій, безумство, марення
dementia, ae f	деменція, слабоумство
diabetes, ae m	діабет, сечове виснаження
diabetes mellitus	цукровий діабет
diathesis, is f	діатез, конституційна аномалія, схильність організму до тієї чи іншої хвороби або групи хвороб
diphtheria, ae f	дифтерія, гостре інфекційне захворювання, що характеризується запальним процесом у горлі
dysentheria, ae f	дизентерія, інфекційне запалення товстої кишки з кривавим проносом
dyspepsia, ae f	диспепсія, розлад травлення
dyspnoe, es f	задишка, утруднене дихання
dystrophia, ae f	дистрофія, розлад живлення тканин, органів і всього організму
eczema, atis n	екзема, незаразне запальне захворювання шкіри
encephalitis, itidis f	енцефаліт, запалення головного мозку
endocarditis, itidis f	ендокардит, запалення ендокарда, найчастіше клапанів серця
enteritis, itidis f	ентерит, запалення слизової оболонки тонкої кишки
endometritis, itidis f	ендометрит, запалення слизової оболонки матки

epilepsia, ae f
erythema, ae f
febris, is f
fistula, ae f
furunculus, i m
gangraena, ae f
gastritis, itidis f
glaucoma, ātis n

glycaemia, ae f

gonitis, itidis f
haematoma, ātis f
haemophilia, ae f
haemorrhagia, ae f
hernia, ae f
herpes, ētis m
hydrops, ōpis m
hysteria, ae f
icterus, i m
infarctus, us m

inflammatio, ōnis f
kephalomyositis, itidis f
keratitis, itidis f
labium leporinum
lacrimatio, ōnis f
laryngitis, itidis f
lepra, ae f
leucaemia, ae f
lichen, ēnis m
lues, is f
lymphadenitis, itidis f

malaria, ae f
mastitis, itidis f

епілепсія, падуча хвороба
 еритема, почервоніння шкіри
 гарячка, пропасниця
 фістула, нориця
 фурункул, чиряк
 гангрена, один з видів некрозу
 гастрит, запалення шлунка
 глаукома, хворобливе підвищення
 внутрішньоочного тиску
 глікемія, підвищений рівень глюкози
 в крові
 гоніт, запалення колінного суглоба
 гематома, кров'яна пухлина
 гемофілія, вроджена кровоточивість
 кровотеча
 грижа
 герпес, пухирчастий лишай
 водянка, загальний набряк
 істерія, нервовий розлад
 жовтяниця
 інфаркт, омертвіння тканини внаслі-
 док закупорки живильної судини
 запалення
 запалення м'язів голови
 запалення рогівки ока
 заяча губа
 слюзотеча
 ларингіт, запалення гортані
 лепра, проказа
 лейкемія, білокрів'я
 лишай
 сифіліс
 лімфаденіт, запалення лімфатичного
 вузла
 малярія, болотна пропасниця
 мастит, запалення грудної залози

meningitis, itidis f

morbilli, ōrum m
myocarditis, itidis f

myopia, ae f
necrosis, is f
nephritis, itidis f
nephroma, ātis n
neuralgia, ae f

oedema, ātis n
orchitis, itidis f
otitis, itidis f
paralysis, is f
parotitis, itidis f
parametritis, itidis f

peritonitis, itidis f
pertussis, is f
pharyngitis, itidis f
phlebitis, itidis f
phlegmone, es f

pleuritis, itidis f
pneumonia, ae f
proctitis, itidis f
pyelitis, itidis f
pyodermitis, itidis f
pyonephritis, itidis f
rabies, ei f
rheumatismus, i m
rhinitis, itidis f

rhinopharyngitis, itidis f

менінгіт, запалення оболон головного
 (і спинного) мозку
 кір
 міокардит, запалення м'язової обо-
 лонки серця
 міопія, короткозорість
 некроз, омертвіння (*кістки, хряща*)
 нефрит, запалення нирки
 нефрома, пухлина нирки
 невралгія, синдром, що характе-
 ризується болем за ходом нерва
 набряк
 орхіт, запалення яєчка
 отит, запалення вуха
 параліч
 паротит, запалення привушних залоз
 параметрит, запалення приматкової
 клітковини
 перитоніт, запалення очеревини
 коклюш
 фарингіт, запалення глотки
 флебіт, запалення вен
 флегмона, розлите гнійне запалення
 підшкірної клітковини
 плеврит, запалення плеври
 пневмонія, запалення легень
 проктит, запалення прямої кишки
 пієліт, запалення ниркової миски
 гнійне запалення шкіри
 гнійне запалення нирки
 сказ
 ревматизм
 риніт, запалення слизової оболонки
 носа
 запалення слизової оболонки носо-
 глотки

rhinorrhagia, ae f
sarcōma, ātis n
scabies, ēi f
scarlatīna, ae f
schizophrenia, ae f

sclerōsis, is f
scoliōsis, is f
sepsis, is f

spasmus, i m
struma, ae f

surditas, ātis f
syncope, es f
syphilis, is f
tabes, is f
tuberculōsis, is f
tussis, is f
typhus, i m
typhus abdominālis
typhus exanthematicus
typhus recurrens
ulcus, ěris n
varicella, ae f
variōla
vitium, ii n
vitium cordis
volvulus, i m
vomitus, us m
vulnus, ěris n
xeroderma, ātis n

носова кровотеча
саркома, злоякісна пухлина
короста, спричинена кліщем
скарлатина
шизофренія (*правильно* схізофренія) —
психічне захворювання
склероз
сколіоз, бокове викривлення хребта
сепсис, зараження крові гноєтвор-
ними мікроорганізмами
спазм, стягування
зоб, струма, збільшення щитоподіб-
ної залози
глухота
синкопе, глибока непритомність
сифіліс
сухотка, виснаження
туберкульоз
кашель
тиф
черевний тиф
висипний тиф
поворотний тиф
виразка
вітряна віспа
віспа
порок, вада
порок серця
заворот кишок
блювання
рана
сухість шкіри

Додаток 6

ЛАТИНСЬКІ НАЗВИ ДЕЯКИХ ХІРУРГІЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ І ПОВ'ЯЗОК

buculum, i n
cancer, cri m
capistrum, i n

catheter, ěris m
clyster, tri m
compressus, us m
crux, crucis n
culter, tri m
cultellus, i m
cucurbītae, ārum f (pl)
fascia, ae f
filium, ii n
forceps, ĩpis m, f
fortex, ĩcis f
funda, ae f
funiculus, i m
glomerulus, i m
gossipium, ii n
hamulus, i m
lanceola, ae f
larva, ae f
linteum, i n
mitra, ae f
nodus, i n
scalpellum, i n
serra, ae f
serrula, ae f
spatula, ae f
speculum, i n

паличка
рак
капістурм, уздечка-пов'язка, що
охоплює голову і підтримує нижню
щелепу
катетер
клістир
компрес
хрест-пов'язка
ніж
ножик
банки
бинт, пов'язка; фасція
нитка
щипці
ножиці
праща-пов'язка
канатик, шнур
клубочок
вата
гачок
ланцет
маска
полотно
шапка-пов'язка
вузол
скальпель
пила
пилочка
шпатель
дзеркало

spongia, ae f	губка
spongia marina	морська губка
suspensorium, ii n	суспензорій
tela, ae f	марля
tubulus, i m	трубочка

Додаток 7

ЛАТИНСЬКО-ГРЕЦЬКІ ДУБЛЕТИ ІМЕННИКІВ

I відміна

Латинське слово	Грецьке слово і його основа	Значення
aqua, ae, f	hydor, hydr-	вода
causa, ae, f	aetia, aeti-	причина
cellula, ae, f	cytos, cyt-	клітина
cornea, ae, f	keras, kerat-	рогівка ока
femina, ae, f	gyne, gynaec-	жінка
glandula, ae, f	aden, aden-	залоза
natura, ae, f	physis, physi-	природа
hernia, ae, f	cele, cel-	грижа, пухлина
lacrima, ae, f	dacryon, dacry-	сльоза
lingua, ae, f	glossa, gloss-	язик
mamma, ae, f	mastos, mast-	молочна залоза
maxilla, ae, f	gnathos, gnath-	верхня щелепа
medulla, ae, f	myelos, myel-	мозок (кістковий, спинний)
palpebra, ae, f	blepharon, blephar-	повіка
planta, ae, f	phyton, phyt-	рослина
saliva, ae, f	sialon, sial-	
	ptyalon, ptyal-	слина
urina, ae, f	uron, ur-	сеча
vagina, ae, f	colpos, colp-	піхва
vena, ae, f	phleps, phleb-	вена
vertebra, ae, f	spondylos, spondyl-	хребець
vesica, ae, f	cystis, cyst-	міхур; також кістка

gingiva, ae, f
vesica urinaria
vesica fellea
vita, ae, f

ulom, ul-
cystis, cyst-
cholecystis, cholecyst-
bios, bi-

ясна
сечовий міхур
жовчний міхур
життя

II відміна Чоловічий рід

animus, i, m
calculus, i, m
cancer, cri, m
cibus, i, m
digitus, i, m
locus, i, m
medicus, i, m
morbus, i, m

musculus, i, m
nasus, i, m
nervus, i, m
oculus, i, m
pilus, i, m
somnus, i, m
succus, i, m
umbilicus, i, m
uterus, i, m

ventriculus, i, m

psyche, psych-
lithos, lith-
carcinos, carcin-
trophe, troph-
dactylos, dactyl-
topos, top-
iater, iatr-
nosos, nos-
pathos, path-
mys, my-
rhis, rhin-
neuron, neur-
ophthalmos, ophthalm-
thrix, thrich-
hypnos, hypn-
chyle, chyl-
omphalos, omphal-
metra, metr-
hystera, hyster-
gaster, gastr-

душа, духовна сила
камінь
рак
їжа, живлення
палець
місце
лікар

хвороба, захворювання
м'яз
ніс
нерв
око
волосина
сон
сік
пупок

матка
шлунок

II відміна Середній рід

caecum, i, n
cerebrum, i, n
crassus, i, n
folium, i, n
intestinum, i, n
labium, i, n

typhlon, typhl-
encephalon, enccephal-
colon, col-
phylon, phyl-
enteron, enter-
cheilos, cheil-

сліпа кишка
головний мозок
товста кишка
листок
тонка кишка
губа

ligamentum, i, <i>n</i>	desmos, desm-	зв'язка
medicamentum, i, <i>n</i>	pharmacon, pharmac-	ліки
rectum, i, <i>n</i>	proctos, proct-	пряма кишка
venenum, i, <i>n</i>	toxicos, toxic-, tox-	отрута

ЛАТИНСЬКО-ГРЕЦЬКІ ДУБЛЕТИ ПРИКМЕТНИКІВ I—II ВІДМІН

albus, a, um	leucos, leuc-, leuc-	білий
caecus, a, um	typhlos, typhl-	сліпий
crassus, a, um	pachys, pachy-	товстий
durus, a, um	scleros, scler-	твердий
flavus, a, um	xanthos, xanth-	жовтий
bonus, a, um	eu, eu-	добрий
grissus, a, um	polis, poli-	сірий
humidus, a, um	hydros, hydr-	вологий
magnus, a, um	megas, mega-	
	megale, megal-	великий
malus, a, um	cacos, cac-	поганий
medius, a, um	mesos, mes-	середній
mortuus, a, um	necros, necr-	мертвий
multus, a, um	polys, poly-	численний
novus, a, um	neos, ne-	новий
niger, gra, grum	melas, melan-	чорний
parvus, a, um	micros, micr-	
	oligos, olig-	малий
rectus, a, um	proctos, proct-	прямий
	orthos, orth-	прямий, правильний
siccus, a, um	xeros, xer-	сухий
spurius, a, um	pseudos, pseud-	уявлений, вигаданий,
	несправжній	
ruber, bra, brum	erythros, erythr-	червоний
tardus, a, um	bradys, brady-	повільний
alter, era, erum	allos, all-	інший
acidus, a, um	oxys, oxy-, ox-	1) кислий, гострий 2) наявність кисню

ЛАТИНСЬКО-ГРЕЦЬКІ ДУБЛЕТИ ІМЕННИКІВ III ВІДМІНИ

Чоловічий рід

calor, oris, <i>m</i>	therma, therm-	
	pyr, pyros; pyr-	тепло, жар, підвищення
	температури	
color, oris, <i>m</i>	chroma, chromat-	колір, барва
adeps, ipis, <i>m</i>	lipos, lip-	жир, сало
dolor, oris, <i>m</i>	algos, alg-	
	odynia, ody-	біль
homo, inis, <i>m</i>	anthropos, anthrop-	людина
pes, pedis, <i>m</i>	pus, pod-	нога, стопа
pulmo, onis, <i>m</i>	pneumon, pneumon-	легеня
sudor, oris, <i>m</i>	hydros, hydr-	піт
timor, oris, <i>m</i>	phobos, phob-	страх
tumor, oris, <i>m</i>	oncos, onc-	пухлина, припухлість
senex, senis, <i>m</i>	geros, gerontos, geront-	старець

Виятки щодо чоловічого роду Середній рід

cor, cordis, <i>n</i>	cardia, cardi-, card-	серце
os, oris, <i>n</i>	stoma, stomatos, stomat-	рот
os, ossis, <i>m</i>	osteon, oste-, ost-	кістка

Жіночий рід

articulatio, onis, <i>f</i>	arthron, arthr-	суглоб
auris, is, <i>f</i>	us, otos; ot-	вухо
cartilago, inis, <i>f</i>	chondros, chondr-	хрящ
curatio, onis, <i>f</i>	therapia, therap-	лікування
cutis, is, <i>f</i>	derma, dermat, derm-	шкіра
caro, carnis, <i>f</i>	sarcos, sarc-	м'ясо
mater, tris, <i>f</i>	meninx, meningis,	мозкова оболонка
	mening-	
mens, mentis, <i>f</i>	phren, phrenos, phren-	думка, розум
mucilago, inis, <i>f</i>	myxa, myc-	слиз
	blennos, blen-	

mors, mortis, <i>f</i>	thanatos, thanat-	смерть
pelvis renalis	pyelos, pyel-	ниркова миска
sectio, onis, <i>f</i>	tome, tom-	розріз, розтин
respiratio, onis, <i>f</i>	pnoë, pnoë-	дихання

Винятки щодо жіночого роду

Чоловічий рід

dens, dentis, <i>m</i>	odus, odont-	зуб
ignis, is, <i>m</i>	pyr, pyros; pyr-	вогонь
mensis, is, <i>m</i>	men, menos, men-	місяць (календ.)
sanguis, inis, <i>m</i>	haema, haemat-	кров
tendo, inis, <i>m</i>	tenon, ten-	сухожилки
unguis, inis, <i>m</i>	onych, onychos; onych-	ніготь
vas, vasis, <i>n</i>	angion, angi-	судина

Середній рід

abdomen, inis, <i>n</i>	lapara, lapar-	живіт
animal, alis, <i>n</i>	zoon, zo-	тварина
caput, itis, <i>n</i>	kephale, kephal-	голова
corpus, oris, <i>n</i>	soma, somat-	тіло
fel, fellis, <i>n</i>	chole, chol-	жовч
lac, lactis, <i>n</i>	gala, galact-	молоко
genus, eris, <i>n</i>	genos, gen-	рід
	phylon, phyl-	вид
pectus, oris, <i>n</i>	stethos, steth-	груди
pus, puris, <i>n</i>	pyon, py-	гній
tempus, oris, <i>n</i>	chronos, chron-	час
viscus, eris, <i>n</i>	splanchnon, splanchn-	нутрощі

Винятки щодо середнього роду

Чоловічий рід

lien, enis, <i>m</i>	splen, splen-	селезінка
ren, enis, <i>m</i>	nephron, neph-	нирка
sol, solis, <i>m</i>	helios, heli-	сонце

ЛАТИНСЬКО-ГРЕЦЬКІ ДУБЛЕТИ ПРИКМЕТНИКІВ III ВІДМІНИ

aequalis, e	homoios, homooio-	рівний, однаковий
	homos, homo-	
brevis, e	brachys, brachy-	короткий
celer, eris, ere	tachys, tachy-	швидкий
dulcis, e	glycys, glyc-	солодкий
mollis, e	malacos, malac-	м'який
omnis, e	pan, pantos-, pan-, pant-	весь, всякий
par, paris	isos, is-	рівний, подібний
senex, senis	geron, gerontos	старий
	ger-, geront-	
viridis, e	chloros, chlor-	зелений

ЛАТИНСЬКО-ГРЕЦЬКІ ДУБЛЕТИ ІМЕННИКІВ IV ВІДМІНИ

auditus, us, <i>m</i>	acus, acus	слух
foetus, us, <i>m</i>	embryon, embry-	зародок, плід
cornu, us, <i>n</i>	keras, kerat-	ріг, рогова речовина
genu, us, <i>n</i>	gony, gonat-, gon-	коліно
gustus, us, <i>m</i>	geusis, geus-	смак
manus, us, <i>f</i>	cheir, chir-	рука, кисть
motus, us, <i>m</i>	kinesis, kines-	рух
olfactus, us, <i>m</i>	osme, osm-	нюх
partus, us, <i>m</i>	tocos, toc-	пологи, роди
pulsus, us, <i>m</i>	sphygmus, sphygm-	пульс
sensus, us, <i>m</i>	aesthesia, aesthesi-	відчуття
visus, us, <i>m</i>	opsis, ops-	зір
textus, us, <i>m</i>	histos, hist-	тканина
domus, us, <i>f</i>	oikos, oik-	дім

ЛАТИНСЬКО-ГРЕЦЬКІ ДУБЛЕТИ ІМЕННИКІВ V ВІДМІНИ

facies, ei <i>f</i>	prosopon, prosop-	лице, обличчя
species, ei <i>f</i>	eidon, eid-	вид, збір
rabies, ei <i>f</i>	lyssa, lyss-	сказ
dies, ei <i>m, f</i>	hemera, hemer-	день

Додаток 8

СПИСОК ТЕРМІНОЕЛЕМЕНТІВ

Кінцеві терміноелементи I відміни

Терміно- елемент	Значення	Приклад
-aemia	кров	leukaemia білокрів'я sapraemia гнилокрів'я, гнильне отруєння крові
-algnesia	больове відчуття	hypalgnesia знижена больова чутливість hyperalgnesia підвищена больова чутливість
-algia	біль без органічної причини	myalgia біль у м'язах без істотної об'єктивної причини
-ectasia	розширення, розтягнен- ня порожнистого або трубчастого органа	phlebectasia розширення вен
-ectomy	видалення, вирізання	mastectomy видалення молочної залози
-ergia	1) діяння, діяльність 2) реактивність організ- му	sinergia співдія allergia змінена реактивність організму, підвищена чут- ливість організму щодо повторної дії на нього того чи іншого алергену

-graphia	запис (дослідження за допомогою): 1) рентгенівського знімка; 2) реєстрація сигналів	myelographia рентгено- графія спинного мозку cardiographia реєстрація скорочень серця
-iatria	наука про лікування хвороб	psychiatria наука про психіч- ні (душевні) захворювання
-logia	наука, вчення	haematologia вчення про кров
-malacia	розм'якшення	encephalomalacia розм'якшення головного мозку
-mania	хвороблива схильність, непоборна пристрасть до чогось	pyromania пристрасть до підпалювання, манія підпа- лювання kleptomania пристрасть до крадіжок (злочинства)
-megalia	збільшення	hepatomegalia збільшення печінки
-metria	вимірювання, міряння	thoracometria вимірювання грудної клітки (залежно від вдиху і видиху)
-odynia	біль без органічної причини	mastodynia біль у молочній залозі
-opsia	зір, бачення	xantopsia бачення предметів забарвленими в жовтий колір
-paedia	виправлення вад, при- щеплення	orthopaedia виправлення, лікування і профілактика деформацій (викривлень) людського тіла
-pathia	страждання, захворю- вання взагалі	nephropathia захворювання нирок взагалі
-penia	бідність, зменшення	thrombopenia зменшення кількості тромбоцитів у крові
-pexia	закріплення, фіксування	hysteropexia закріплення матки

-phagia	а) ковтання б) поїдання, кусання	dysphagia утруднене ковтання autophagia використання організмом своїх власних жирів для живлення при довгому голодуванні, хворобах onychophilia кусання нігтів spasmophilia схильність до спазмів nosophobia настирливий, невідчепний страх захворіти або заразитись тяжкою невиліковною хворобою blepharoplastica відновлювання повік або їх частин, пластична операція повік isoplastica (homoplastica) вільне пересаджування тканини або органів від однієї людини до іншої rhinorrhagia кровотеча з носа enterorrhaphia зшивання кишки gastrosuccorrhoca надмірне виділення шлункового соку ophthalmoscopy обстеження очного дна за допомогою офтальмоскопа asthenia безсилля, загальна слабкість cystostomia виведення штучного отвору сечового міхура на поверхню тіла phytotherapia лікування рослинами neurotomy переріз нерва
-philia	схильність до чогось	
-phobia	страх, боязнь	
-plastica	моделювання, оперативне відновлення форми або функції органа, пересаджування тканини, пластична операція	
-rrhagia -rrhaphia	кровотеча зшивання	
-rrhoca	течія, вільне виділення	
-scopia	обстеження, огляд за допомогою інструмента	
-sthenia	сила	
-stomia	виведення штучного отвору нориці, фістули	
-therapia	лікування, способи лікування	
-tomy	розтин, операція шляхом розрізу	

-tonia	напруження, тиск	hypertonia підвищення артеріального тиску hypotonia зниження артеріального тиску atrophia зменшення розмірів органів і ослаблення у зв'язку з цим їхньої функції pyuria виділення гною із сечею
-trophia	живлення	
-uria	сеча	

Кінцеві терміноелементи II відміни

Терміно-елемент	Значення	Приклад
-cytus	клітина	chondrocytus хрящова клітина myeloblastus росток спинного мозку osteoblastus росток кістки paediater дитячий лікар cystolithus камінь сечового міхура phlebolithus венозний камінь pharmacologus фармаколог gastrospasmus судома шлунка dactylospasmus судома пальців
-iater -lithus	лікар камінь	
-logus -spasmus	спеціаліст спазм, судома	
-scopium	прилад для обстеження	bronchoscope бронхоскоп (прилад для обстеження бронхів)

Кінцеві терміноелементи III відміни

Терміно-елемент	Значення	Приклад
-emesis	блювання	capremesis блювання калом haematemesis блювання кров'ю

-genesis	походження, виникнення, утворення, розвиток	histogenesis утворення і розвиток тканин тіла pathogenesis походження і розвиток хвороби або хворобливого процесу
-lysis	а) розпад б) звільнення (від прикріплення, зрощення рубця)	onycholysis відділення нігтя від нігтьового ложа
-necrosis	змертвіння, відмирання	osteonecrosis змертвіння кістки
-poesis	утворення	uropoesis утворення сечі
-ptosis	опущення органа	splenoptosis опущення селезінки
-rrhexis	розрив кровоносної судини або органа, крихкість	phleborrhexis розрив вени onychorrhexis ненормальна крихкість нігтів
-schisis	розщеплення	cheiloschisis розщеплення губи
-sclerosis	ущільнення і затвердіння тканин або органів	cardiosclerosis затвердіння серцевого м'яза
-stasis	застій (фізіологічної рідини, наприклад, крові, молока, жовчі, калу)	cholestasis застій жовчі
-stenosis	звуження	tracheostenosis звуження трахеї

ВПРАВИ

1. Виділіть терміноелементи, визначте їх значення, перекладіть терміни українською мовою:

а) ophtalmorrhagia, ophtalmoscopya, myotomia, dysphagia, myodynia, neuropathia, dysopsia, oesophagorrhagia, logopaedia, rhinoplastica, gastropexia, myclomalacia, dystrophia, cytopenia, hypnosis, lithotomia, topalgia, psychiater, gastropexia, spasmophilia, rhinorrhagia;

б) cardiolysis, haemopoesis, phleborrhexis, phylogenesis, pathogenesis, osteonecrosis, spondyloptosis, cholaemia, somatosthenia, pyonephritis, laparotomia, laparoscopya, zoologia, pyorrhoea, angioparalysis, galactotherapia, galactorhoea, haemostasis, hydrolysis.

2. Перекладіть терміноелементи й утворіть за їх допомогою складні терміни:

боязнь: водобоязнь, боязнь захворювання
розтин: розтин м'яза, розтин нерва, розтин шлунка, розтин жовчного міхура
кровотеча: кровотеча з ока, носова кровотеча, венозна кровотеча
хвороба: захворювання м'язів, захворювання нервів, хвороба очей, хвороба носової порожнини, хвороба шлунка

3. Перекладіть терміни українською мовою:

embryologia, histologia, chirurgia, neurochirurgia, anaesthesiologia, anaesthesia, anaesthesiologus, sphygmographia, dyspnoë, biopsia, bradypnoë, tocologia, kinesitherapia, dyskinesia, dysosmia, bradycardia, geriatria, gerontologia, tachypnoë.

Додаток 9

НАЗВИ ЛІКАРСЬКИХ РОСЛИН, ЯКІ НАЙЧАСТІШЕ ВЖИВАЮТЬ У НОМЕНКЛАТУРІ ЛІКАРСЬКИХ ЗАСОБІВ

Латинська назва рослини	Українська назва рослини
Absinthium, i, n	полін (гіркий або справжній)
Adonis (idis, m) vernalis	горицвіт весняний
Allium cepa	цибуля
Aloë, es, f	алое, столітник
Althaea, ae, f	алтея
Amygdala, ae, f	мигдаль (плід)
Anisum (i, n) vulgare (is)	аніс звичайний, ганус
Armeniaca, ae, f	абрикос
Arnica, ae, f	арніка
Avena, ae, f	овес

Belladonna , ae, <i>f</i>	беладонна, красавка
Bergenia , ae, <i>f</i>	бадан
Betula , ae, <i>f</i>	береза
Bidens , ntis, <i>f</i>	череда
Bistorta , ae, <i>f</i>	ракові шийки, зміювик
Bursa (ae, <i>f</i>) pastoris	грицини
Cacao , <i>n</i> (невідм.)	шоколадне дерево, какао
Calamus , i, <i>m</i>	лепеха, аїр болотний
Calendula , ae, <i>f</i>	нагідки, календула
Cannabis , is, <i>f</i>	коноплі
Capsicum , i, <i>n</i>	перець стручковий (або червоний)
Carvum , i, <i>n</i>	кмин
Centarium , i, <i>n</i>	золототисячник
Cerasum , i, <i>n</i>	вишня (плід)
Cerasus , i, <i>f</i>	вишня (дерево)
Chamomilla , ae, <i>f</i>	ромашка
Chelidonium , i, <i>n</i>	чистотіл
Chenopodium , i, <i>n</i>	лобода
China (cinchona), ae, <i>f</i>	хіна
Cimicifuga , ae, <i>f</i>	клопогон
Cina , ae, <i>f</i>	цитворний полин
Citrum , i, <i>n</i>	лимон (плід)
Citrus , i, <i>f</i>	лимон (дерево)
Coffea , ae, <i>f</i>	кава, кофе
Convallaria , ae, <i>f</i>	конвалія
Crataegus , i, <i>f</i>	глід
Cucurbita , ae, <i>f</i>	гарбуз
Cyanus , i, <i>m</i>	волошка
Digitalis , is, <i>m</i>	дигіталіс, наперстянка
Echinopanax , acis, <i>n</i>	заманиха
Ephedra , ae, <i>f</i>	ефедрa, хвойник
Equisetum , i, <i>n</i>	хвоц польовий, сосонка польова
Erysimum (i, <i>n</i>) canescens (ntis)	жовтушник сірий, свиріпа
Eucalyptus , i, <i>f</i>	евкаліпт
Farfara , ae, <i>f</i>	підбіл
Filix (icis) mas (maris) <i>m</i>	щиглик чоловічий, папороть чоловіча

Foeniculum , i, <i>n</i>	кріп, фенхель
Fragaria , ae, <i>f</i>	суниці
Gentiana , ae, <i>f</i>	тирлич
Ginseng , <i>n</i> (невідм.)	женьшень
Glycyrrhiza , ae, <i>f</i>	солодка, солодковий корінь
Gnaphalium (i, <i>n</i>) uliginosum (i)	сухоцвіт драговинний або болотний
Gossypium , i, <i>m</i>	бавовник
Helianthus , i, <i>m</i>	соняшник
Helichrysum (i, <i>n</i>), arenarium (i)	цмин пісковий
Herniaria , ae, <i>f</i>	остудник, грижник
Hierochloë , ës, <i>f</i>	зубрівка
Hippophaë , ës, <i>f</i>	обліпіха
Hyoscyamus , i, <i>m</i>	блекота
Hypericum , i, <i>n</i>	звіробій
Ipecacuanha , ae, <i>f</i>	іпекакуана, блювотний корінь
Iuglans , ndis, <i>f</i>	горіх волоський
Iuniperus , i, <i>f</i>	ялівець
Lagochilus , i, <i>m</i>	зайцегуб
Laminaria , ae, <i>n</i>	ламінарія, морська капуста
Lappa , ae, <i>f</i>	лопух
Lavandula , ae, <i>f</i>	лаванда
Ledum (i, <i>n</i>), palustre (is)	багно, багульник
Leonurus , i, <i>m</i>	собача кропива, пустирник
Leuzea , ae, <i>f</i>	левзея
Linum , i, <i>n</i>	льон
Lupulus , i, <i>m</i>	хміль
Lycopodium , i, <i>n</i>	плаун, п'ядич
Malva (ae, <i>f</i>) silvestris (is)	калачики лісові, мальва лісова
Mays , ydis, <i>f</i>	кукурудза
Melilotus , i, <i>m</i>	буркун
Melissa , ae, <i>f</i>	меліса, медова трава
Mentha (ae, <i>f</i>) piperita (ae)	м'ята перцева
Menyanthes , idis, <i>f</i>	бобівник трилистий, трифоль
Millefolium , i, <i>n</i>	деревій
Myrtillus , i, <i>m</i>	чорниця

Oliva, ae, f	оливка, маслина (плід)
Ononis, idis, f	вовчуг
Orchis, idis, f	зозулинець
Oryza, ae, f	рис
Oxycoccus, i, m	журавлина, клюква
Papaver (eris, n) somniferum (i)	мак снодійний
Pastinaca, ae, f	пастернак
Petroselinum, i, n	петрушка
Phaseolus, i, m	квасоля
Pinus, i, f	сосна
Plantago, inis, f	подорожник (ланцетолистий, блошиний)
Plantago (inis, f) maior (oris)	подорожник великий, бабка
Platanthera, ae, f	любка, нічна фіалка
Polemonium, i, n	синюха
Polygala, ae, f	китяки
Polygonum (i, n) aviculare (is)	спориш, гусятник
Polygonum (i, n) hydropiper	гірчак перцевий, водяний перець
Populus, i, f	тополя
Primula, ae, f	первоцвіт весняний, примула
Pulmonaria, ae, f	медунка, легенева трава
Quercus, us, f	дуб
Rhamnus (i, f) catharica (ae)	жостір проносний
Rheum, i, n	ревінь
Ribes (is, n) nigrum (i)	смородина чорна, порічки чорні
Ruta, ae, f	рута
Salix, icis, f	верба
Salvia, ae, f	шавлія
Sambucus, i, f	бузина
Sanguisorba, ae, f	родовик, чорноголовка
Saponaria, ae, f	мильнянка, мильний корінь
Schizandra, ae, f	лимонник
Scilla, ae, f	морська цибуля
Senecio (onis, f) platyphyllus (i)	жовтозілля широколисте
Senna, ae, f	сена
Serpyllum, i, n	чебрець боровий, материнка

Sinapis, is, f	гірчиця
Solanum, i, n	картопля
Sorbus, i, f	горобина
Stramonium, i, n	дурман
Strophanthus, i, m	строфант
Strychnos, i, m	блювотний горіх, чилібуха
Tanacetum, i, n	пижмо
Taraxacum, i, n	кульбаба
Thea, ae, f	чай
Thermopsis, idis, f	термопсис
Thymus, i, m	чебрець
Tilia, ae, f	липа
Tormentilla, ae, f	перстач, калган
Tragacantha, ae, f	трагакант
Triticum, i, n	пшениця
Urtica, ae, f	кропива
Uva (ae, f) ursi	мучниця, ведмеже вухо
Valeriana, ae, f	валеріана
Veratrum, i, n	чемериця
Verbascum, i, n	дивина, коров'як
Viburnum, i, n	калина
Viola (ae, f) tricolor (oris)	братки триколірні, фіалка
Viscum, i, n	омела
Vitis (is, f) idaea (ae)	брусниця

Частини рослин

bulbus, i, m	цибулина
cortex, icis, m	кора
flos, floris, m	квітка, цвіт
folium, i, n	листок
fructus, us, m	плід
gemma, ae, f	брунька
herba, ae, f	трава
legumen, inis, n	стручок
radix, icis, f	корінь
rhizoma, atis, n	кореневище

semen, inis, *m*
stigma, atis, *n*
strobilus, i, *m*
tuber, eris, *n*

насіння
приймочка
шишка
бульба

Додаток 10

СПИСОК РЕЦЕПТІВ, РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЛЯ ДОДАТКОВИХ І ДОМАШНІХ ЗАВДАНЬ

Перекласти латинською мовою:

1. Візьми: Настойки валеріани 25 мл
Видай. Познач. По 25 крапель тричі на день.
2. Візьми: Настойки беладонни
Настойки конвалії по 15 мл
Змішай. Видай. Познач. По 20—30 крапель 2—3 рази на день.
3. Візьми: Таблетки “Реопірин” кількістю 20
Видай. Познач: По 1 таблетці тричі на день після їди.
4. Візьми: Гірчичники кількістю 20 (Charta Sanapisata Sinapina)
Видай. Познач.
5. Візьми: Іхтіолової мазі 10 % — 50,0
Видай. Познач. Змащувати уражені ділянки.
6. Візьми: Сиропу ревеню 30 мл
Видай. Познач. По 1 столовій ложці тричі на день.
7. Візьми: Настойки листя сени із 20,0 — 200 мл.
Видай. Познач. По 1 столовій ложці вранці і ввечері.
8. Візьми: Паленої магnezії 20,0
Води дистильованої 120 мл
Познач. По 1 столовій ложці через кожні 10 хвилин при отруєнні кислотами.

9. Візьми: Настойки м'яти перцевої 15 мл
Видай. Познач. По 15 крапель на прийом.
10. Візьми: Води дистильованої 10 мл
Видай. Познач. Рідина для приготування зубної пломби із штучного дентину і гіпсу.
11. Візьми: Чистого йоду 0,1
Натрію йодиду 1,0
Води дистильованої 10 мл
Змішай. Видай. Познач.
12. Візьми: Гіркої настойки
Настойки ревеню по 15 мл
Змішай. Видай.
Познач. По 20—30 крапель тричі на день перед їдою.
13. Візьми: Рідкого екстракту калини 20 мл
Видай. Познач. По 20—30 крапель 2—3 рази на день.
14. Візьми: Настою листя сени із 10,0 — 150 мл
Сиропу ревеню 30,0
Змішай. Видай. Познач. По 1 столовій ложці двічі на день.
15. Візьми: Настою трави горицвіту весняного з 6,0 — 180 мл
Фосфату кодеїну 0,18
Броміду натрію 6,0
Змішай. Видай. Познач. По 1 столовій ложці тричі на день.
16. Візьми: Фталазолу 15,0
Емульсії олії персикової до 200 мл
Змішай. Видай.
Познач. По 1 столовій ложці тричі на день.
17. Візьми: Нафталану 0,2
Масла какао 2,5
Видай такі дози кількістю 6
Познач. По 1 свічці в пряму кишку двічі на день.
18. Візьми: Екстракту красавки 0,015
Масла какао скільки потрібно, щоб утворилась свічка.
Видати такі дози кількістю 10.

- Позначити. По 1 свічці двічі на день у пряму кишку.
19. Візьми: Олійного розчину синестролу 2 % 1 мл
Видати такі дози кількістю 10 в ампулах
Познач. По 1—2 мл внутрішньом'язово 1 раз на день.
20. Візьми: Екстракту алое 3,0
Пілюльної маси скільки потрібно, щоб утворились пілюлі кількістю 30
Видати. Позначити. По 1 пілюлі тричі на день.
21. Візьми: Тетрацикліну 0,1
Видай такі дози кількістю 20 у таблетках
Познач. По 1 таблетці через 4—6 годин.
22. Візьми: Хініну гідрохлориду 0,5
Хай будуть видані такі дози кількістю 10 у таблетках. Хай буде позначено. По таблетці тричі на день.
23. Візьми: Дерматолу 10,0
Цинку оксиду 20,0
Тальку 30,0
Змішай, щоб утворився найдрібніший порошок.
Видай. Познач. Присипка.
24. Візьми: Скипидару очищеного
Масла блекоти
Хлороформу по 25 мл
Змішай, щоб утворився лінімент.
Видай. Познач. Розтирання.
25. Візьми: Натрію хлориду 0,6
Калію хлориду
Кальцію хлориду 0,02
Натрію гідрокарбонату 0,01
Глюкози 0,1
Змішай, щоб утворився порошок.
Видати такі дози кількістю 10.
Позначити. По 1 порошку тричі на день.
26. Візьми: Іхтіолу 0,1
Екстракту опію 0,015
Масла какао 2,0

- Змішай, щоб утворилась свічка.
Видати такі дози кількістю 10.
Позначити. По 1 свічці 1—2 рази на день.
27. Візьми: Квіток ромашки 50,0
Видай.
Познач. Заварити як чай. Для полоскання рота.
28. Візьми: Рідкого екстракту водяного перцю
Рідкого екстракту калини по 20 мл
Змішай. Видай.
Познач. По 25—30 крапель 2—3 рази на день.
29. Візьми: Відвару кори крушини 20,0 : 200 мл
Натрію сульфату 20,0
Змішай. Видай. Познач. По 1 столовій ложці вранці і ввечері.
30. Візьми: Соку подорожника 50 мл
Видай. Познач. По 1 столовій ложці тричі на день за 15 хв до їди.
31. Візьми: Натрію хлориду 0,45
Натрію гідрокарбонату
Кальцію хлориду
Калію хлориду по 0,1
Глюкози 0,5
Води для ін'єкцій 500 мл
Змішати, простерилізувати. Видати.
Позначити. Для введення у вену (краплинно).
32. Візьми: Складного порошку солодки 30,0
Видай у коробочці
Познач. 1 чайну ложку розмішати в 1/4 склянки води і випити.
33. Візьми: Дьогтю березового 5,0
Ксероформу 3,0
Олії рицинової 10 мл
Змішай. Видай. Познач. На 1 клізму.
34. Візьми: Аміназину 1,25
Розчину новокаїну 0,5 % 50 мл
Змішай. Простерилізуй. Видай. Познач.

35. Візьми: Ефіру для наркозу 100 мл
Видай. Познач. Для інгаляції.
36. Візьми: Галуну 4,0
Борної кислоти 6,0
Води дистильованої 200 мл
Змішай. Видай. Познач. Для примочок.
37. Візьми: Слизу насіння льону 30 мл
Видай. Познач. Для припарки.
38. Візьми: Суспензії хлортетрацикліну 200 мл
Видай. Познач.
39. Візьми: Кукурудзяних приймочок 50,0
Видай. Познач. 1 столову ложку настояти в склянці окропу.
40. Візьми: Суспензії хлортетрацикліну 200 мл
Видай. Познач. По 1 чайній ложці через 4 години.
41. Візьми: Галуну 2,0
Води дистильованої 200 мл
Змішай. Видай. Познач. Для полоскання.
42. Візьми: Настою трави термопсису з 0,6 — 180 мл
Натрію бензоату 4,0
Сиропу простого до 200 мл
Змішай. Видай. Познач. По 1 столовій ложці тричі на день.
43. Візьми: Настою трави горицвіту весняного з 4,0 — 200 мл
Видай. Познач. По 1 десертній ложці 3—4 рази на день.
44. Візьми: Настою листя наперстянки з 0,5 — 180 мл
Сиропу простого 20 мл
Змішай. Видай. Познач. По 1 столовій ложці 3—4 рази на день.
45. Візьми: Штучного шлункового соку 250 мл
Видай. Познач. По 1 столовій ложці 2—3 рази на день.
46. Візьми: Амідопіріну 0,25
Видай такі дози кількістю 10.
Познач. По 1 порошку 2—3 рази на день.

47. Візьми: Хінозолу
Борної кислоти по 0,2
Масла какао скільки потрібно, щоб утворилась піхвова кулька
Видай такі дози кількістю 6. Познач. Піхвові кульки.
48. Візьми: Натрію саліцилату 6,0
Натрію гідрокарбонату 3,0
Змішай, хай утвориться порошок.
Розділи на рівні частини кількістю 12.
Видай. Познач. По 1 порошку тричі на день.
49. Візьми: Відвару кори дуба з 10,0 — 150 мл
Галуну 2,0
Гліцерину 15 мл
Змішай. Видай. Познач. Для полоскання порожнини рота.
50. Візьми: Іхтіолу
Осадової (осадженої) сірки по 50,0
Тальку 10,0
Цинку оксиду
Гліцерину
Етилового спирту 95 % порівну по 50,0
Змішай. Видай. Познач. Зовнішнє.
51. Візьми: Води перцевої м'яти
Гліцерину
Етилового спирту 70 % по 30 мл
Змішай. Видай. Познач. Для полоскання.
52. Візьми: Кореня алтеї
Кореня солодки по 20,0
Плодів кропу 10,0
Змішай, щоб утворився збір.
Видай. Познач. Столову ложку суміші залити 2 склянками окропу, настоювати 20 хвилин, процідити, прийняти по 1/2 склянки через 3 години.
53. Візьми: Спиртового розчину йоду для внутрішнього вживання 10 мл
Видай. Познач. По 10 крапель тричі на день після їди.

54. Візьми: Грудного збору 100,0
Видай. Познач. Столову ложку суміші залити 2 склянками окропу, настоювати 20 хвилин, процідити, приймати по 1/2 склянки двічі на день.
55. Візьми: Протиастматичного збору 50,0
Видай. Познач. Спалювати по 1/2 чайної ложки і вдихати дим.
56. Візьми: Кореня алтеї
Квіток ромашки по 50,0
Насіння льону 25,0
Змішати, щоб утворився збір.
Видай. Познач. Заварити як чай.
57. Візьми: Атропіну сульфату 0,1
Кокаїну гідрохлориду 0,05
Найкращого вазеліну для очей 10,0
Змішай, щоб утворилась мазь.
Видай. Познач. Очна мазь.
58. Візьми: Найдрібнішого ксероформу 30,0
Видай. Познач. Присипка.
59. Візьми: Білого стрептоциду 5,0
Пеніциліну 200 000 ОД
Змішай, щоб утворився найдрібніший порошок.
Видай. Познач. Для вдування у вухо.
60. Візьми: Розчину гідрокарбонату натрію найчистішого 5 %
100 мл
Простерилізувати.
Видати. Позначити. Для введення у вену (50—100 мл).
61. Візьми: Саліцилової кислоти 0,5
Цинку оксиду
Пшеничного крохмалю по 5,0
Найкращого вазеліну для очей 10,0
Змішай, щоб утворилась паста.
Видай. Познач. Для змазування шкіри повік.
62. Візьми: Настою листя подорожника великого з 10,0 — 200 мл
Видай. Познач. По 1 столовій ложці 3—4 рази на день.

63. Візьми: Найдрібнішого стрептоциду в порошку 10,0
Риб'ячого жиру 100 мл
Змішай. Видай. Познач. Для піхвових тампонів (на 6—8 годин).
64. Візьми: Найчистішого вазелінового масла 200 мл
Олії м'яти перцевої 3 краплі
Змішай. Видай. Познач. По 1 столовій ложці двічі на день.
65. Візьми: Атропіну сульфату 0,1
Кокаїну гідрохлориду 0,05
Найкращого вазеліну 10,0
Змішай, щоб утворилась мазь.
Видай. Познач. Очна мазь.
66. Візьми: Оксиду цинку
Крохмалю по 10,0
Вазеліну 20,0
Змішай, щоб утворилась паста.
Видай. Познач. Наносити на уражену ділянку шкіри.
67. Візьми: Барбамілу
Бромізовалу по 0,2
Амідопіріну 0,25
Змішай, хай утвориться порошок.
Видай такі дози кількістю 5.
Познач. По 1 порошку за півгодини до сну.
68. Візьми: Настою листя трилисника 10,0 : 200 мл
Видай. Познач. По 1 столовій ложці тричі на день перед їдою.
69. Візьми: Настою трави деревію 15,0 : 200 мл
Видай. Познач. По 1 столовій ложці тричі на день.
70. Візьми: Тетраборату натрію 2,5
Гліцерину 5,0
Етилового спирту 70 % до 10,0
Змішай. Видай. Познач. Зовнішнє.
71. Візьми: Метилсаліцилату 10 мл
Очищеного скипидару
Хлороформу по 15 мл

- Олії блекоти 60 мл
Змішай, щоб утворився лінімент.
Видай. Познач. Зовнішнє.
72. Візьми: Анестезину 0,5
Норсульфазолу 5,0
Олії камфорової 10 % — 3 мл
Змішай, щоб утворилася паста.
Видай. Познач. Зовнішнє.
73. Візьми: Плазмочида 0,02
Акрихіну 0,1
Змішай. Видати такі дози кількістю 15 у таблетках.
Познач. По 1 свічці 1—2 рази на день.
74. Візьми: Моноцида 250 000 ОД
Видай такі дози кількістю 10.
Познач. Для мене (для автора).
75. Візьми: Теофіліну 0,2
Масла какао скільки потрібно, щоб утворилася рек-
тальна свічка
Видай такі дози кількістю 6.
Познач. По 1 свічці двічі на день у пряму кишку.
76. Візьми: Теоброміну
Амідопіріну по 0,25
Фенобарбіталу 0,02
Видай такі дози кількістю 20 у таблетках.
Познач. По 1 таблетці тричі на день.
77. Візьми: Олії рицинової 1 мл
Видай такі дози кількістю 20 у желатинових капсу-
лах.
Позначити. Приймати протягом півгодини.
78. Візьми: Барію сульфату для рентгену 100,0
Видай такі дози кількістю 6.
Познач. Для рентгеноскопії шлунка і кишок.
79. Візьми: Настойки строфанта 2,5 мл
Настойки валеріани 10 мл
Змішай. Видай. Познач. По 10 крапель тричі на день.

80. Візьми: Слизу насіння маку 300 мл
Видай. Познач. По 1 столовій ложці кілька разів на
день.
81. Візьми: Фурациліну 0,025
Вазеліну 25,0
Змішай, щоб утворилася мазь.
Познач. Змащувати уражені ділянки шкіри.
82. Візьми: Ментолу 0,5
Оксиду цинку
Тальку по 25,0
Змішай, щоб утворився порошок.
Видай. Познач. Присипка.
83. Візьми: Теофіліну 0,1
Цукру 0,2
Змішай, щоб утворився порошок.
Видати такі дози кількістю 12.
Познач. По 1 порошку тричі на день.
84. Візьми: Нітрогліцерину 0,0005
Видай такі дози кількістю 50 у таблетках.
Познач. По 1 таблетці під язик під час нападу.
85. Візьми: Порошку листя наперстянки
Тертої камфори по 1,5
Пілюльної маси скільки потрібно
Змішай, щоб утворився порошок.
Видай такі дози кількістю 30.
Познач. По 1 пілюлі тричі на день.
86. Візьми: Драже аміназину 0,025
Видай такі дози кількістю 12.
Познач. По 1 драже двічі на день.
87. Візьми: Оксиду цинку 2,5
Тальку 10,0
Вазеліну
Ланоліну по 5,0
Змішай, щоб утворилася паста.
Видай. Познач. Цинкова паста.

88. Візьми: Фітину 0,3
Видай такі дози кількістю 10 у крохмальних капсулах.
Познач. По 1 капсулі тричі на день.
89. Візьми: Чистого йоду 0,02
Йодиду калію 0,2
Фенобарбіталу 0,4
Порошку листя наперстянки 1,0
Екстракту валеріани 4,0
Екстракту і порошку солодки скільки потрібно
Змішай, щоб утворились пілюлі кількістю 30.
Видай. Познач. По 1 пілюлі тричі на день.
90. Візьми: Трави звіробою 80,0
Кореня валеріани
Листя м'яти перцевої по 20,0
Листя кропиви 15,0
Квіток ромашки 20,0
Змішай, щоб утворився збір.
Видай. Познач. 1 столову ложку збору залити склянкою окропу, варити протягом 20 хвилин, відстояти, уживати по півсклянки вранці і ввечері.

Додаток II

ТЕСТОВІ ДОДАТКОВІ ЗАВДАННЯ

Наголос. Довгота і короткість складу

- Написати латинськими буквами такі слова:
назус, клявікуля, кавум, медікус, діета, гепар, гомо, пульвіс, емульсум, емпляструм, інфузум, кортекс, холе, харта.
- Визначити довготу і короткість другого складу від кінця слова, поставити наголос: *Pancreas* — підшлункова залоза, *similis* — подібний, *histologia* — наука про тканини, *vertebralis* — хребцевий, *Glycyrrhiza* — солодкий корінь, *ventriculus* — шлунок, *anhydrous* — безводний, *frigidus* — холодний, *remedium* — ліки, *laryngoscopia* — огляд гортані.

3. Визначити довготу і короткість голосного суфіксів у таких словах: *mixtura* — мікстура, *fluidus* — рідкий, *Analginum* — анальгін, *gastricus* — шлунковий, *spinosus* — остистий, *mineralis* — мінеральний, *destillatus* — дистильований, *palmaris* — долонний, *molaris* — кутній, *anatomicus* — анатомічний, *liquidus* — рідкий, *musculus* — м'яз, *spirituosus* — спиртовий.

4. Прочитати слова, звернути увагу на вимову префіксів і коренів грецького походження: *dyspnoë* — задишка, *dystrophia* — дистрофія, *hypertonia* — гіпертонія, *hypodermaticus* — підшкірний, *hypothermia* — охолодження, *hyperthermia* — перегрівання, *hyperoxaemia* — підвищена кислотність крові, *syndromum* — група симптомів, *syndesmosis* — фіброзне з'єднання кісток, *syndesmologia* — наука про зв'язки і суглоби, *hydrochloricus* — хлористоводневий, *Hydrogenium* — водень, *oxydum* — оксид, *oxygenotherapia* — киснева терапія.

Дієслово (*Verbum*)

1. Визначити основу дієслів та їх дієвідміну, утворити форми наказового способу однини і множини: *dividēre* — ділити, *filtrāre* — фільтрувати, *addēre* — додавати, *servāre* — зберігати, *repetēre* — повторювати.

2. Утворити 3-ю особу однини і множини *praesens indicativi activi et passivi* від таких дієслів: *preparo* 1 — готувати, *signo* 1 — позначати, *divido* 3 — ділити, *contineo* 2 — вміщувати, *dormio* 4 — спати, *dignosco* 3 — розпізнавати, *cogno* 3 — варити.

3. Перекласти українською мовою: 1. *Auscultare disce*. 2. *Bene stude*. 3. *Misce. Da. Signa*. 4. *Noli nocēre*. 5. *Sterilisa*. 6. *Praepara infusum*. 7. *Solutio filtratur*.

Вступ до медичної термінології

1. Визначити основу таких іменників: *costa*, *ae f*, *musculus*, *i m*, *ligamentum*, *i n*, *processus*, *us m*, *mater*, *tris f*, *apex*, *īcis m*, *articulatio*, *ōnis f*, *linea*, *ae f*, *tunica*, *ae f*, *lingua*, *ae f*, *nasus*, *i f*, *manus*, *us f*, *facies*, *ei f*, *pes*, *pedis m*, *pulmo*, *ōnis m*.

2. Визначити відміну таких іменників: *lingua*, *ae f*, *sinus*, *us m*, *arteria*, *ae f*, *meatus*, *us m*, *linimentum*, *i n*, *fructus*, *us m*, *iniectio*, *ōnis f*.

dorsum, і *n*, sutura, ае *f*, nervus, і *m*, incisura, ае *f*, rabies, еі *f*, cervix, ісіs *f*, angulus, і *m*, scapula, ае *f*.

3. За допомогою словника перекласти іменники латинською мовою, записати їх у словниковій формі: ребро, лопатка, око, шлунок, артерія, нирка, кут, язик, легеня, відросток, пазуха, отвір, суглоб, палець, обличчя.

Перша відміна іменників (Declinatio prima)

1. Утворити ablativus sing. et plur. від таких іменників і перекласти українською мовою: capsula, ае *f*, tabuletta, ае *f*, charta, ае *f*.

2. Перекласти латинською мовою: м'ятна вода, липовий чай, вода мигдалю настойка красавки, пілюльна маса, настойка валеріани, краплі настойки валеріани, таблетки бромкамфори, у таблетках, у желатинових капсулах, у крохмальних капсулах.

3. Перекласти українською мовою: 1. Lingua Latina in terminologia anatomica, clinica et in pharmacologia adhibetur. 2. Suturae variae sunt. 3. Incisura claviculae. 4. Columna vertebrarum. 5. Spina scapulae.

4. Перекласти назви захворювань українською мовою: diabetes, angina, gangraena, cholera, variola, hernia, rubeola, pneumonia.

Словотвір. Терміноелементи

1. Виділити терміноелементи, визначити їх значення, перекласти українською мовою: histologia, cystoplegia, hydraemia, gynaecologia, cystoscopy, cytologia, biologia, biopsy, physiotherapia, spondylotomy, glossectomy, mastopathy, myelomalacia, hydrophobia, hypertrophy, phlebotomy, hemiplegia, gastrorrhagia, haematologia.

2. Утворити складні терміни за допомогою поданих терміноелементів:

- а) aden- (-tomy, -ectomy, -scopy, -pathia, -algia)
- blephar- (-scopy, -plegia, -algia, -rrhagia)
- hist- (-logia, rrhagia, therapia)
- phleb- (-rrhagia, -rrhaphia, -tomy, -algia)
- б) -algia (aden-, gloss-, cyst-, blephar-)
- ectomy (aden-, gastr-, phleb-)
- logia (hist-, bi-, physi-, cyt-)

-rrhaphia (gloss-, phleb-, kerat-, blephar-)

-scopy (cyst-, aden-, phleb-, cholecyst-)

Друга відміна іменників чоловічого роду

1. Перекласти анатомічні терміни українською мовою: sulci nervorum, fundus oculi, angulus costae, bulbus oculi, muscoli organismi humani, ramus mandibulae, fonticuli cranii, sacculus granulāris.

2. Виділити компоненти у клінічних термінах, перекласти українською мовою: haemophthalmus, lithotomia, phlebolithus, psychopathia, dactylalgia, hypnotherapy, neuralgia, psychiatrist, dysphagia, rhinorrhagia, gastrorexia.

3. Перекласти українською мовою клінічні діагнози: 1. Icterus anhepaticus. 2. Typhus exantematicus. 3. Morbus haemoliticus neonatorum. 4. Morbilli congeneti (вроджений).

4. Перекласти терміноелементи латинською мовою й утворити за їх допомогою складні терміни:

- а) боязнь: водобоязнь, боязнь захворювання;
- б) розтин: розтин м'яза, розтин нерва, розтин шлунка, розтин жовчного міхура;
- в) кровотеча: кровотеча з носа, носова кровотеча;
- г) хвороба: захворювання м'язів, захворювання нервів, хвороба очей, хвороба носової порожнини, хвороба шлунка.

Іменники другої відмини середнього роду

1. Перекласти українською мовою: 1. Multa verba anatomica Graeca sunt: ut raphe, encephalon, organon, colon et cetera. 2. Radius et ulna sceletum antebrachii formant. 3. Chirurgi instrumenta sunt scalpellum et trepanum.

2. Виділити терміноелементи, визначити їх значення, перекласти терміни українською мовою: encephalgia, blepharoplegia, encephalomalacia, blepharorrhaphia, myeloblastus, histologus, proctalgia, toxicophobia, dactylospasmus, pharmacologia, paediatric.

3. Виділити іменникові суфікси і пояснити їх значення: Anaesthesia, circulus, Corvalolum, morphismus, bronchiolus, medicamentum, Strychninum, Dibazolum, cocainismus, tuberculum.

4. Перекласти клінічні діагнози: 1. Morbus hypertonicum stadium III. Insufficiencia ventriculi sinistri acuta. 2. Carcinoma mammae sinistrae, stadium IV.

Прикметник

1. Утворити словосполучення з поданих слів, перекласти українською мовою:

albus, a, um (linea, ae f, bolus, i f, substantia, ae f, unguentum, i n)

sinister, tra, trum (ventriculus, i m, atrium, i n, clavicula, ae f)

profundus, a, um (cavum, i n, arteria, ae f, nervus, i m)

2. Перекласти латинською мовою анатомічні терміни: поперечний діаметр, праве передсердя, ліве око, венозна борозна, середній палець, міжкісткова зв'язка, середній вузол.

3. Перекласти латинською мовою фармацевтичні терміни: білий цукор, рідкий екстракт глоду, свічки у вощеному папері, у желатинових капсулах, у таблетках, покритих оболонкою, гірка настоянка, складна мазь.

4. Перекласти клінічні діагнози: Angina necrotica. Stenocardia subdiaphragmatica. Necrosis necrotica.

5. Виділити словотвірні елементи, перекласти українською мовою: leukaemia, melanuria, megalocytus, microorganismus, hyposthenia, hypersthenia, microglossia, anaesthesia, uraemia.

Короткі відомості про рецепт

1. Перекласти українською мовою найчастіше вживані формулювання з прийменниками: in ampullis, in tabulettis, in capsulis gelatinosis, in oblatiis, in dragee, in vitro nigro, in vitro fusco, in charta cerata, in charta paraffinata, in spiritu, cum spiritu, in Glycerino, cum Glycerino, in oleo.

2. Перекласти рецепти латинською мовою:

Візьми: Рідкого екстракту крушини 0,75

Настою листя ревеня

Настою бруньок берези по 50 мл

Відвару листя бузини 100 мл

Сиропу алое 150 мл

Змішай. Видай.

Познач.

Візьми: Настойки беладонни
Настойки конвалії по 15 мл
Змішай. Видай.
Познач.

Візьми: Таблетки "Реопірин" кількістю 20.
Видай.
Познач.

3. Написати рецепти зі скороченнями, перекласти українською мовою:

Recipe: Natrii chloridi 20.0
Natrii hydrocarbonatis ana 40.0
Misce, fiat pulvis.
Da.
Signa.

Recipe: Olei Ricini 1.0
Da tales doses numero 15 in capsulis gelatinosis
Signa.

Recipe: Unguenti Zinci 25.0
Da.
Signa.

Recipe: Ichthyoli 4.0
Zinci oxydi
Amyli ana 10.0
Lanolini 80.0
Misce, fiat pasta
Da.
Signa.

Reciĉpe: Infusi Althaeae
Infusi Adonidis vernalis ana ex 6.0 — 150 ml
Elixiris pectoralis 5 ml
Liquoris Ammonii anisati 3 ml
Natrii hydrocarbonatis 3.0
Misce. Da.
Signa.

Латинська хімічна номенклатура

1. Перекласти українською мовою: Acidum acetylsalicylicum, Acidum nitricum, Zinci oxydum, Magnesii peroxydum, Ferri oxydum, Papaverini hydrochloridum, Natrii iodidum, Argenti nitras, Calcii phosphas, Natrii nitris, Kalii chloridum.

2. Перекласти латинською мовою:

а) мазь цитрату міді, фосфат кодеїну в таблетках, цинкова мазь, оксид цинку, оксид свинцю, таблетки фенацетину, ацетилсаліцилова кислота в таблетках, ампули аміназину, свічки у вощеному папері;

б) Змішай, щоб утворився порошок

Змішай, щоб утворилась емульсія

Змішай, щоб утворились пілюлі кількістю 20

Змішай, щоб утворилась пілюльна маса

Змішай, щоб утворилась свічка

Змішай, щоб утворився збір

Третя відміна. Чоловічий рід

1. Визначити основу і тип відмінювання, перекласти українською мовою: caput, itis *n*, flos, floris *m*, cutis, is *f*, cochlear, aris *n*, os, oris *m*, frons, ntis *f*, cor, cordis *n*, Digitalis, is *f*.

2. Перекласти терміни українською мовою: dens incisivus, crus dextrum, rete longum, canalis radialis dentis, ligamentum capitis femoris, digiti pedis, solutio oleosa, folia Plantaginis, flores Tiliae, carbo activatus, Natrii sulfas, Saccharum lactis.

3. Узгодити прикметник з іменником і перекласти українською мовою: mater (durus, a, um), dolor (acutus, a, um) pes (dexter, tra, trum), homo (sanus, a, um), tuber (parvus, a, um), gaster (aeger, gra, grum),

Papaver (somnifer, era, erum), Aether (aethylicus, a, um), sapo (medicatus, a, um), Piper (niger, gra, um).

4. Перекласти терміни, підкреслити терміноелементи: stomatorrhagia, anthropologia, lipuria, angiocardiorrhagia, osteodystrophia, tenotomia, odontogenesis, osteologia, anthropometria, cardialgia.

5. Перекласти анатомічні терміни латинською мовою: пальці стопи, верхівка легені, кістки пальців стопи, м'язи — підіймачі ребер, глибокий м'яз — згинач пальців, серцева вирізка лівої легені.

6. Перекласти рецепти латинською мовою:

Візьми: Квіток календули 30,0

Видай.

Познач.

Візьми: Рідкого екстракту водяного перцю

Рідкого екстракту калини по 20 мл

Змішай. Видай.

Познач.

7. Перекласти клінічні діагнози: ruptura cordis externa, pes equinus (коняча) myogenus, cor pulmonale subacutum, tremor alcoholicus.

Жіночий рід

1. Узгодити прикметники з іменниками, перекласти українською мовою: articulatio (compositus, a, um), dens (incisivus, a, um), canalis (obturatorius, a, um), vas (sanguineus, a, um), cutis (siccus, a, um), hydrops (cardiacus, a, um), axis (opticus, a, um), auris (medius, a, um), solutio (aqueus, a, um), pulvis (compositus, a, um), radix (amarus, a, um), iniectionis (subcutaneus, a, um), hirudo (medicatus, a, um).

2. Перекласти латинською мовою терміни: порожнина грудної клітки, венозна кров, складний суглоб, хрящі гортані, верхівка кореня зуба, розчин для ін'єкції, густий екстракт чоловічої папороті, медичні п'явки, спиртовий розчин, порошок кореня ревеню.

3. Перекласти терміни українською мовою: tuberositas deltoidea humeri, phalanges digitorum, sanguis arteriosus, articulationes digitorum pedis, cavitas thoracis, gravitas morbi, palpatus profunda, deformatio articulationis, resectio gastris, hydrops sacculi lacrimalis, pila liquida,

solutio pro iniectionibus subcutaneus, pulvis radice Glycyrrhizae compositus.

4. Утворити складні терміни за допомогою терміноелементів і пояснити їх значення:

-logia (haemat-, anthrop-, angi-, ot-, cardi-)

-algia (arthr-, chondr-, pod-, odont-, ot-)

-tomia (splen-, arthr-, chondr-, angi-, pneum-)

-pathia (neph-, ten-, arthr-, cardi-, my-)

onc- (-logia, -pathia, -graphia, -phobia, -algia)

ot- (-algia, -rrhoea, -scopia, -logus)

arthr- (-tomia, -plastica, -pathia, -algia).

5. Перекласти терміни українською мовою, пояснити їх значення: haematolysis, uropoiesis, haematopoësis, hydrolysis, paralysis, onycholysis, pyrogenes, cardiosclerosis, otogenes, lipuria, haematophilia, angiocardio-graphia, odontalgia.

6. Замість крапок написати терміни латинською мовою: біль у серці ... захворювання суглобів ... запалення хряща ... кровотеча з вуха ... лікування кров'ю ... наука про кістки ...

7. Перекласти латинською мовою: біль у суглобах, зшивання повіки, фахівець з лікування зубів, фахівець з лікування шкіри, кров у сечі, лікування ваннами, огляд вуха, запалення мозкової оболони.

8. Перекласти латинською мовою клінічні діагнози: простий вих суглоба плечової кістки, справжня ерозія шийки матки, кардіологічний пневмосклероз.

Іменники третьої відміни середнього роду

1. Узгодити прикметники з іменниками і перекласти українською мовою: foramen (latus, a, um), latus (dexter, tra, trum), crus (sinister, tra, trum), vulnus (periculosus, a, um), rete (elasticus, a, um), Alumen (ustus, a, um), ulcus (cutaneus, a, um), foramen (magnus, a, um), caput (obliquus, a, um), ren (dexter, tra, trum), Secale (cornutus, a, um), systema (lymphaticus, a, um).

2. Перекласти клінічні терміни і з'ясувати значення словотвірних елементів: cardiolysis, phylogenesis, osteosclerosis, somatosthenia,

hepatoma, cholaemia, adenoma, galactotherapia, galactorrhoea, haemostatis, myoma, adenoma.

3. Утворити терміни з поданим значенням: опущення печінки, кровотеча з нирок, біль голови, огляд тіла, наука, яка вивчає тваринний світ, жовчокам'яна хвороба, злоякісна пухлина шкіри, виділення гною із сечею, збільшення печінки.

4. Утворити складні терміни за допомогою подальших терміноелементів і пояснити їх значення: -genesis (odont-, bi-, haemat-, path-, hist-), -ptosis (gastr-, neph-, proct-, enter-, splachn-), -mycosis (bronch-, stomat-, dermat-, pneum-), -lysis (hydr-, haem-, neur-, cardi-), splachn- (-logia, -ectomy, -scopia, -algia), lapar- (-tomia, -scopia, algia, -rrhagia), oste- (-ectomy, -tomia, -logia, -pathia), py- (-dermia, -uria, -rrhoea, -thorax).

5. Перекласти клінічні діагнози: Ulcus duodeni activum chronicum. Asthma bronchiale atopicum, phasis remissionis respectivae. Abdomen acutum. Lien in liene. Hernia corporis vitei.

6. Перекласти латинською мовою фармацевтичні терміни: палений галун, насіння гіркої мигдалю, молочний цукор, очищений мед, відвар листя чорної смородини, головки маку снодійного.

7. Перекласти рецепти українською мовою:

Recipe: Infusi Althaeae
Infusi Adonidis vernalis ana ex 6.0 – 150 ml
Elixir pectoralis 5 ml
Liquoris Ammonii anisati 3 ml
Natrii hydrocarbonatis 3.0
Misce. Da.
Signa.

Recipe: Extracti Secalis cornuti fluidi 25 ml
Da.
Signa.

Recipe: Mucilaginis seminum Lini 300 ml
Da.
Signa.

Recipe: Emulsi olei jecoris Aselli 200.0
Da in vitro fusco
Signa.

Прикметники 3 відміни (друга група)

1. Узгодити прикметники з іменником, перекласти українською: dolor, oris *m* (acer, acris, acre), pars, rtis *f* (simplex, ĭcis), os, ossis *n* (frontalis, e), dens, ntis *m* (praemolaris, e), ulcus, ěris *n* (mollis, e), nervus, i *m* (facialis, e), sapo, ōnis *m* (medicinalis, e), tinctura, ae *f* (simplex, ĭcis), pulvis, ěris *m* (simplex, ĭcis), dens, ntis *m* (permanens, ntis), remedium, i *n* (adiuvans, ntis), remedium, i *n* (corrigens, ntis), remedium, i *n* (constituens, ntis)

2. Перекласти латинською мовою: 1. Великий кутній зуб. 2. Лицевий нерв. 3. Лобова ділянка. 4. Центральна нервова система. 5. Відвідний м'яз ока. 6. Грудний еліксир — відхаркувальний засіб. 7. Горицвіт весняний. 8. Цукор і різні сиропи — виправні засоби.

3. Перекласти рецепти латинською мовою:

Візьми: Простого свинцевого пластиру 100,0
Видай.
Познач.

Візьми: Настою трави горицвіту весняного 200 мл
Видай.
Познач.

Візьми: Настойки блювотного горіха 5 мл
Настойки конвалії травневої 10 мл
Простої настойки валеріани 20 мл
Змішай. Видай.
Познач.

4. Перекласти українською мовою: 1. Ossa cranii cerebralis sunt: os frontale, ossa temporalia, ossa parietalia, os sphenoidale, os occipitale, os ethmoidale. 2. Paralysis nervi facialis. 3. Typhus abdominalis morbus gravis et contagiosus est. 4. Pulveres sunt simplices et compositi.

5. Перекласти латинською мовою: 1. Настій трави горицвіту весняного. 2. Настойка конвалії травневої. 3. Олія солодкого мигдалю.

6. Перекласти клінічні терміни українською мовою, пояснити спосіб їх утворення: isotonia, glycaemia, glycogenesis, gerontologia, bradypnoë, odontogenesis, brachydactylia, homoplastica, tachypnoë.

7. Перекласти клінічні діагнози: Arthritis progressiva deformans, surditas progrediens, glaucoma incipiens, typhus recurrens epidemicus, glossitis migrans.

Четверта відміна

1. Визначити відміну таких іменників: Methodus, vulnus, oculus, tempus, acus, fructus, digitus, arcus, palus, processus, partus, medicus, virus.

2. Перекласти латинською мовою: дуга хребця, вилична дуга, смертельний кінець, остистий відросток, підшкірний нарив, етиловий спирт, для зовнішнього вживання, кора дуба, плоди кропу.

3. Перекласти терміни латинською мовою: наука про зародок, наука про знеболювання, відсутність нюху, фахівець, який відповідає за знеболювання під час операції, розлад смаку, розлад нюху, розлад зору, лікування холодом, запалення коліна.

4. Перекласти рецепти латинською мовою:

Візьми: Плодів анісу
Плодів кмину
Плодів кропу по 20,0
Змішай, щоб утворився збір.
Видай.
Познач.

Візьми: Розчину йоду для внутрішнього вживання 15 мл
Видай.
Познач.

Візьми: Спирту етилового очищеного 20 % — 30 мл
Розчину глюкози 30 % — 70 мл
Змішай. Видай.
Познач.

5. Перекласти латинською мовою: 1. Вологий карієс зубів. 2. Збір з квіток липи і плодів малини. 3. Внутрішня поверхня лобової кістки. 4. Медіальна поверхня різця. 5. Змішай, щоб утворився збір. 6. Проносний збір.

6. Перекласти клінічні діагнози: vitium cordis congenitum, ductus arterialis apertus, complexus tuberculosis primarius, phasis infiltrationis.

Ступені порівняння прикметників

1. Перекласти словосполучення українською мовою: facies articularis superior, corpus minus, glandula maxima, membrum inferius, os longissimum, pulvis subtilissimus.

2. Перекласти терміни українською мовою: crista tuberculi maior, crista tuberculi minor, arteriae intercostales posteriores, pars anterior linguae, musculus nasi supremus, foramina venarum minima, musculi capitis recti maiores et minores.

3. Перекласти латинською мовою: 1. Верхня артерія грудної клітки. 2. Передня і нижня артерії мозочка.

4. Перекласти українською мовою фармацевтичні терміни: 1. Vaseline optimum pro oculis. 2. Doses dividuntur in dosim minimam, dosim therapeuticam, dosim maximam, dosim toxicam et dosim letalem. 3. Aether purissimum pro narcosi. 4. Infusum foliorum Plantaginis maioris. 5. Vaseline perissimum est. 6. Praepara mixtionem pro narcosi ex Chloroformio, Aethere purissimo et spiritu purissimo rectificato. 6. Pilulae minimae granula nominantur. 7. Da statim et gratis. Infusum frigide et calide paratum. 8. Misce solutionem exactissime.

5. Перекласти прикметники латинською мовою й узгодити їх у всіх ступенях порівняння:

1. Малий: нерв, отвір, вена.
2. Великий: вертел, таз, доза.
3. Свіжий: фрукт, молоко, сироп.

6. Перекласти рецепти:

а) українською мовою:

Recipe: Solutionis sulfatis 0.25 % 10.0
Acidi borici purissimi 0.2

Misce. Da.

Signa.

Recipe: Olei Vaselini purissimi 200 ml
Olei Menthae piperitae guttas II

Misce. Da.

Signa.

б) латинською мовою:

Візьми: Настояю листя подорожника великого з 10,0 — 200 мл
Видай.

Познач.

Візьми: Хлороформу для наркозу 100 мл
Ефіру найчистішого для наркозу 80 мл
Спирту етилового очищеного 30 мл
Змішай. Видай.

Познач.

Візьми: Жовтого оксиду ртуті 0,1
Найкращого вазеліну для очей 10,0
Змішай, нехай утвориться мазь.

Видай.

Познач.

Числівник

1. Перекласти медичні терміни, пояснити значення числівникових словотвірних елементів: musculus semitendinosus, musculus bipennatus, musculus uniperatus, Tetracyclinum, ligamentum quadratum, duodenum, duodenoscopia, hemiplegia, musculus biceps, triceps et quadriceps, tuber biceps, valvula semilunaris anterior dextra, ulcus duodeni.

2. Перекласти латинською мовою: 1. Перше, друге, третє, четверте, п'яте, шосте, сьоме ребра називають справжніми. 2. Серце ділиться на чотири частини: два шлуночки і два передсердя. 3. Людина має п'ять органів чуття: зір, слух, нюх, смак, дотик. 4. Трава фіалки триколірної, відвар квіток деревію.

3. Перекласти клінічні терміни українською мовою, з'ясувати значення словотворчих елементів: hemispasmus, diplagia, duodenoscoria, duodenectomy, unoplegia, pulsus bigeminus.

4. Перекласти рецепти:

а) українською мовою:

Ресіре: Phenoxyethylpenicillini 100 000 OD
Da tales doses numero 10 in tabulettis
Signa.

Ресіре: Pentacini 0.5
Da tales doses numero 6 in ampullis
Signa.

б) латинською мовою:

Візьми: Настою листя наперстянки з 0,5 — 200 мл
Олії персикової 3 краплі
Змішай. Видай.
Познач.

Візьми: Пентоксилу 0,2
Видай таких доз кількістю 24 у таблетках.
Познач.

Займенник, прийменник

Перекласти українською мовою: 1. Sulfur per se in medicina adhibetur. 2. Iodum per se in solutionibus ut remedium antipyreticus adhibetur. 3. Misce, ut fiat massa pilulārum e qua formentur pilulae numero duodecim. 4. Dentur tales doses numero sex in capsulis gelatinōsis duris. 5. Tempora mutantur et nos mutamur in illis. 6. Ossa inter se ligamentis firmis inguntur. 7. Bulbus oculi in orbita iacet. 8. Inter musculos saepe multi nervi sunt.

Перекласти латинською мовою:

1. Найчистіший ефір для наркозу. 2. Нарив під шкірою. 3. Розчин для ін'єкцій. 4. Хворий до операції і після операції. 5. Ліки для внутрішнього вживання.

Перекласти рецепти латинською мовою:

Візьми: Насіння солодкого мигдалю 10,0
Води дистильованої до 100 мл
Змішай, щоб утворилась емульсія.
Видай.
Познач.

Візьми: Настою трави горицвіту весняного із 6,0 — 180 мл
Видай.
Познач.

Візьми: Еритроміцину 0,1
Видай таких доз кількістю 10 у таблетках.
Познач.

ГІППОКРАТ¹

КЛЯТВА

Клянуся Аполлоном-лікарем, Асклепієм, Гігією, Панакеєю і всіма богами і богинями, беручи їх за свідків, що в міру моїх сил і відповідно до мого вміння буду чесно виконувати цю клятву і це письмове зобов'язання: буду шанувати нарівні з моїми батьками мого вчителя у цьому мистецтві, буду ділитись з ним усім своїм майном, у біді буду йому допомагати, його синів буду вважати за своїх братів і, якщо вони захочуть вивчити лікарське мистецтво, буду вчити їх безплатно і без жодного договору.

Настанови, лекції і все інше, що відноситься до цієї науки, буду передавати своїм синам і синам свого вчителя, а також учням, які прийняли договір і поклялися статутіві, крім них — більш нікому іншому.

Я буду застосовувати спосіб лікування на користь хворих, відповідно до моїх сил і мого вміння, захищаючи їх від будь-якої шкоди і кривди.

Нікому, навіть на його прохання, я не дам смертоносної отрути і нікому не вкажу шляху до такого задуму, так само жодній жінці не дам абортівно-го песарія.

У моральній чистоті і незаплямованості буду жити і так же зберігати лікарське мистецтво. Не буду оперувати хворих на кам'яну хворобу, залишаючи це людям, які займаються цією справою.

Увійду до будь-якого дому, ввійду для добра хворого, далекий від усякого навмисного бажання скривдити чи пошкодити будь-кому, особливо далекий від любовних справ як по відношенню до жінок, так і до чоловіків, як до вільних, так і до рабів.

Що б я не побачив і не почув під час лікування і поза лікуванням про людське життя — все, що не треба розголошувати, буду зберігати в таємниці.

Якщо я збережу непорушною цю клятву і не зламаю її, то хай мені буде дане щастя в житті і у виконанні лікарського мистецтва і хай я буду прославлений усіма людьми на вічні часи. Якщо ж порушу або зламаю клятву, хай мене спіткає протилежна доля.

Переклад В.В. Чолач

¹ Гіппократ (460—377 рр. до н. е.), видатний лікар стародавньої Греції, один із засновників античної медицини, мав величезний вплив на розвиток медицини наступних століть. “Клятва” — це кодекс етичної поведінки лікаря.

ЛАТИНСЬКО-УКРАЇНСЬКИЙ СЛОВНИК

a = ab (нприм. з Abl.) від

abdonem, ĭnis *n* живіт, черево

abdominālis, *e* черевний

abductor, ōris *m* відвідник, відвідний м'яз

abortus, us *m* викидень, аборт

abscessus, us *m* нарив

abstetrix, ĭcis *f* акушерка

acer, acris, acre гострий

acetas, ātis *m* ацетат

acetĭcus, a, um оцтовий

acetylśalicylicus, a, um ацетил-саліциловий

acidōsis, is *f* збільшення вмісту кислих речовин у крові й тканинах

acidum, i *n* кислота

actio, ōnis *f* дія, вплив

activātus, a, um активований

acus, us *f* голка

acustĭcus, a, um слуховий

acūtus, a, um гострий

ad (нприм. з Acc.) до, для, на, в

addo, ěre 3 додавати

adductor, ōris *m* привідник, привідний м'яз

aden, ěnis *m* залоза

adenōma, ātis *n* аденома

adeps, ĭpis *m* жир, сало

adhibeo, ěre 2 застосовувати, використовувати

adiuvans, ntis допоміжний

Adōnis, nĭdis *m* адоніс, горицвіт

adspersio, ōnis *f* присипка

aegrōtus, a, um хворий

aegrōtus, i *m* хворий

aequālis, *e* рівний, однаковий

aēr, aēris *m* повітря

aetas, ātis *f* вік

aether, ěris *m* ефір

aethereus, a, um ефірний

aethylicus, a, um етиловий

aetiologia, ae *f* етіологія, вчення

про причини захворювань

affero, ěre 3 приносити

affluxus, us *m* приток крові

agito, āre бовтати, рухати

ala, ae *f* крило

albūmen, ĭnis *n* білок

albus, ae, um білий

alcoholismus, i *m* алкоголізм

allergia, ae *f* алергія

Alnus, i *f* вільха

Aloë, es *f* алое, сабур

alter, ěra, ěrum другий, один із двох

Althaea, ae *f* алтея, проскурняк

altus, a, um високий

alūmen, ĭnis *n* галун

alveolus, i *m* альвеола, міхурець

alvus, i *f* шлунок

amarities, ěi *f* гіркота

amarūs, a, um гіркий

ambūlo, āre 1 гуляти, ходити

amĭcus, i *m* друг

Amidopyrĭnum, i *n* амідопірин

amo, āre 1 любити
amor, ōris *m* любов
ampulla, ae *f* ампула
Amygdāla, ae *f* мигдаль
Amygdālus, i *f* мигдаль (дерево)
amylaceus, a, um крохмальний
amylum, i *n* крохмаль
ana (присл.) порівну, по
anaemia, ae *f* анемія, недовкрів'я
Anaesthesinum, i *n* анестезин
analepticus, a, um аналептичний,
той, що збуджує діяльність
Analginum, i *n* анальгін
analysis, is *f* аналіз
anamnesis, is *f* згадування (хво-
рого), відомості про поперед-
ній стан
angina, ae *f* ангіна, запалення
мигдаликів
angina pectoris грудна жаба, сте-
нокардія
angulus, i *m* кут
anhydricus, a, um безводний
animal, ālis *n* тварина
Anisum, i *n* аніс
anomalía, ae *f* аномалія, ненор-
мальність
anophēles, is *f* малярійний комар
ante (прим. з Acc.) перед
antebrachium, ii *n* передпліччя
anterior, ius передній
antiasthmaticus, a, um проти-
астматичний
antibioticus, a, um антибіотич-
ний (проти життєдіяльності
мікроорганізмів)

antidōtum, i *n* протиотрута
antipyreticus, a, um жарознижу-
вальний
anthrax, ācis, *m* сибірська вираз-
ка
antiquus, a, um стародавній
anuria, ae *f* анурія, припинення
сечовиділення
aorta, ae *f* аорта
apex, īcis *m* верхівка
appendectomy, ae *f* апендекто-
мія, оперативне видалення
апендикса
appendix, īcis *f* відросток, прида-
ток, апендикс
apud (прим. з Acc.) у, біля
aqua, ae *f* вода
aquosus, a, um водний
arbor, ōris *f* дерево
artus, us *m* дуга
aromaticus, a, um ароматичний,
пахучий
ars, artis *f* мистецтво, наука
arsēnas, ātis *m* арсенат
Arsenicum, i *n* миш'як, арсен
arteria, ae *f* артерія
articulāris, e суглобовий
articulatio, ōnis *f* суглоб
ascites, ae *m* асцит, черевна во-
дянка
asellus, i *m* тріска
asper, era, erum шорсткий, не-
рівний, горбистий, жорсто-
кий
aspēra, ōrum *n* (pl) труднощі
astrum, i *n* зірка, сузір'я

atlas, ntis *m* атлант, перший ший-
ний хребець
atōmus, i *f* атом
atque (спол.) і
atrium, ii *n* передсердя
atrophia, ae *f* атрофія, виснажен-
ня
attente уважно, пильно
auctor, ōris *m* автор
audio, īre слухати
auditus, us *m* слух
auricula, ae *f* вушко, вушна рако-
вина
auris, is *f* вухо
auscultatio, ōnis *f* вислухування
ausculto, āre 1 вислухувати
aut (спол.) або
autem але, ж
axis, is *m* вісь, другий шийний
хребець

В

bacca, ae *f* ягода
bacillus, i *m* бацила, паличка,
мікроорганізм, збудник хво-
роб
balneum, i *n* ванна, лазня
basilāris, e основний
basis, is *f* база, основа
Belladonna, ae *f* красавка, бела-
донна
bene добре
benignus, a, um доброякісний
benzoas, ātis *m* бензоат
Betula, ae *f* береза

bibo, ēre 3 пити
bicarbonicus, a, um двовугле-
кислий
biceps, ītis двоголовий
bidens, ntis двозубий
bidestillātus, a, am двічі дисти-
льований
bilis, is *f* жовч, що виливається із
жовчного міхура
biolōgus, i *m* біолог
blephāron, i *n* повіка
bolus, i *f* глина; болюс (велика
пілюля)
bolus alba біла глина, каолін
bonum, i *n* благо, добро
bonus, a, um хороший, добрий
boricus, a, um борний
botulismus, i *m* ботулізм, отруєн-
ня зараженими продуктами
brachialis, e плечовий
brachium, ii *n* плече
brevis, e короткий
Bromcamphōra, ae *f* бромкам-
фора
bromidum, i *n* бромід
bronchiālis, e бронхіальний
bronchitis, itidis *f* запалення
бронхів
bronchus, i *m* бронх
bucca, ae *f* щока
bursa, ae *f* сумка
Bursa pastōris грицики, пастуша
сумка (бот.)
butyrum, i *n* масло
butyrum Cacao масло какао

C

Cacão, *n* (невідм.) какао
cadāver, *ēris n* труп
caecum, *i n* сліпа кишка
caecus, *a, um* сліпий
calcūlus, *i m* камінь
callōsus, *a, um* мозолистий
calor, *ōris m* жар, тепло
camphōra, *ae f* камфора
camphorātus, *a, um* камфорний
canālis, *is m* канал
canīnus, *a, um* собачий
capillāris, *e* капілярний
capillus, *i m* волос, волосся
capsūla, *ae f* капсула
caput, *ītis n* голова
carcinōma, *ātis n* ракова пухлина
cardiācus, *a, um* серцевий
caries, *ēi f* костоїда, карієс
cartilāgo, *īnis f* хрящ
casus, *us m* випадок, відмінок
(грам.)
cavum, *i n* порожнина
cellūla, *ae f* клітина, клітинка
centigramma, *ātis n* сантиграм
centrālis, *e* центральний
centum сто
cerebellum, *i n* мозочок
cerebrum, *i n* мозок
cervicālis, *e* шийний
cervix, *īcis f* шия
Chamomilla, *ae f* ромашка
charta, *ae f* папір
charta cerāta вощений папір

chirurgus, *i m* хірург
Chloroformium, *ii n* хлороформ
chole, *es f* жовч
cholecystolīthus, *i m* камінь у
 жовчному міхурі
choledōchus, *a, um* жовчний
cholēra, *ae f* холера
cinereus, *a, um* сірий
cingo, *āre* оточувати, оперізувати
circūlus, *i m* коло
cito *(присл.)* швидко
citus, *a, um* швидкий
clavicūla, *ae f* ключиця
cochlear, *āris n* ложка
coelia, *ae f* черевна порожнина
coena, *ae f* обід
Coffeīnum, *i n* кофеїн
cogito, *āre* 1 думати
collapsus, *us m* колапс, гостра су-
 динна недостатність
collēga, *ae m* товариш
collegium, *ii n* збори, товариство
collodium, *ii n* колодій
colo, *āre* 1 проціджувати
colon, *i n* ободова кишка
collum, *i n* шия, шийка
columna, *ae f* стовп
combustio, *ōnis f* опік
compactus, *a, um* щільний, ком-
 пактний
compositus, *a, m* складний
concīdo, *ēre* 3 різати, розрізати
concordia, *ae f* згода
conspergo, *ēre* 3 посипати
consto, *āre* 1 складатися

construo, *ēre* будувати
contagiōsus, *a, um* заразний
contineo, *ēre* 2 містити, вміщати
contra *(прийм. з Acc.)* проти
contrāho, *ēre* 3 стягувати, скоро-
 чувати
contundo, *ēre* 3 вдаряти, товкти
contūsus, *a, um* битий, товче-
 ний
coquo, *ēre* 3 варити
cor, *cordis n* серце
cornea, *ae f* рогівка
cornu, *us n* ріг
corpus, *ōris n* тіло
cortex, *īcis m* кора
Corvalōlum, *i n* корвалол
costa, *ae f* ребро
costālis, *e* реберний
cranialis, *e* черепний, краніаль-
 ний
cranium, *ii n* череп
crassum, *i n* товста кишка
Crataegus, *i f* глід
crista, *ae f* гребінь
criticus, *a, um* критичний
crus, *cruris n* ніжка голінка
crystallus, *i f* кристал
cum *(прийм. з Abl.)* з
curatio, *ōnis f* лікування
curo, *āre* 1 лікувати
cutis, *is f* шкіра
cystis, *is f* *(гр.)* міхур
cystolīthus, *i m* камінь у сечово-
 му міхурі
cystospasmus, *i m* спазм сечово-
 го міхура

cystostomia, *ae f* цистостомія, ви-
 ведення штучного отвору сече-
 вого міхура на поверхню тіла

D

dactylalgia, *ae f* біль пальців
daltonismus, *i m* дальтонізм, час-
 ткова колірна сліпота
de *(прийм. з Alb.)* про, за
decamevītum, *i n* декамевіт
decem десять
decigramma, *ātis n* дециграм
decimus, *a, um* десятий
decoctum, *i n* відвар
dens, *ntis m* зуб
dentālis, *e* зубний
depressor, *ōris m* опускач, опус-
 каючий м'яз
depuratus, *a, um* очищений
derma, *ātis n* *(гр.)* шкіра
destillātus, *a, um* дистильований
dexter, *tra, trum* правий
diabētes, *ae m* діабет, сечове вис-
 наження
diaeta, *ae f* дієта, режим харчу-
 вання
diagnosis, *is f* діагноз, висновок
 про характер і суть захворю-
 вання
diameter, *tri f* діаметр
diaphragma, *ātis n* діафрагма,
 грудочеревна перепона
diastōle, *es f* розширення серця
dies, *ei m*, *f* день
difficilis, *e* тяжкий

diffusus, a, um розлитий, розсіяний

Digitalis, is f дигіталіс, наперстянка
digitus, i m палець

dignosco, ěre 3 розпізнавати

diluo, ěre 3 розводити

dilutus, a, um розведений

diphtheria, ae f дифтерія

disploë, es f губчатка

disco, ěre 3 вчитися, вивчати

dissimilis, e неподібний

distinguo, ěre 3 розрізняти, розділяти

diureticus, a, um сечогінний

divido, ěre 3 розділяти

do, dare 1 видавати, відпускати

doceo, ěre 2 вчити, навчати

dolor, ōris m біль

domus, us f дім

dorsum, i n спина

dosis, is f доза, прийом (ліків), певна кількість

ductus, us m протока

dulcis, e солодкий

duo, duae, duo два

durus, a, um твердий

dysenteria, ae f дизентерія

dyspepsia, ae f диспепсія, розлад травлення

dysphagia, ae f дисфагія, утруднене ковтання

dyspnoë, ës f задишка

dystrophia, ae f дистрофія, розлад живлення

dysuria, ae f дизурія, утруднене сечовипускання

E

e = ex (прийм. з Abl.) з, із

ectasia, ae f розтягнення, розширення

ectoderma, ātis n зовнішній, зародковий листок

eczema, ātis n екзема

ego я

elasticus, a, um еластичний

electrocardiogramma, ātis n крива струмів дії при скороченні серця

elixir, iris m еліксир

emphysema, ātis n розширення (легень)

emplastrum, i n пластр

emulsum, i n емульсія

encephalitis, itidis f енцефаліт, запалення головного мозку

encephalon, i n головний мозок

endocardium, ii n внутрішня оболонка серця

epidermis, idis f епідерміс, надшкір'я

erosio, onis f ерозія

erro, āre 1 помилятися, блукати

erysipelas, ātis n бешиха, рожа

erythema, ātis n еритема, почервоніння шкіри

erythrocytus, i m еритроцит, червоне кров'яне тільце

et (спол.) і

etiam також, навіть

Eucalyptus, i f евкалипт

eupnoë, ës f нормальне дихання

exactus, a, um точний, стараний

exanthematicus, a, um висипний

excito, āre 1 викликати

exitus, us m смертельний кінець

extendo, ěre 3 намазувати

extensor, ōris m розгинач

externus, a, um зовнішній

extra (прийм. з Acc.) поза, крім

extractum, i n екстракт, витяжка

extremitas, ātis f кінцівка, кінець

F

facialis, e лицевий, поверхневий
facies, ēi f лице, обличчя, поверхня

facies Hippocratica обличчя Гіппократа; обличчя людини, що вмирає

facilis, e легкий (до виконання)

facio, ěre 3 робити

fascia, ae f фасція, стяга, пов'язка

febris, is f гарячка, лихоманка

felix, icis щасливий

felleus, a, um жовчний

femina, ae f жінка

femininus, a, um жіночий

femorālis, e стегновий

femur, ōris n стегно

festino, āre 1 спішити

fibra, ae f волокно

fibrōsus, a, um волокнистий

fides, ēi f віра, довір'я

filtro, āre 1 фільтрувати

finio, ĩre 4 закінчувати

finis, is m кінець

fio, fiēri 3 утворюватися, робитися, ставати

flāvus, a, um жовтий

flexor, ōris m згинач

floreo, ěre 2 цвісти

flos, floris m квітка

fluidus, a, um рідкий

Foenicūlum, i n кріп

foetus, us m плід, зародок

folium, ii n листок

forāmen, ĩnis n отвір

forma, ae f форма

formo, āre 1 утворювати

fossūla, ae f ямочка

fovea, ae f ямка

Frangūla, ae f крушина

frater, tris m брат

frigidus, a, um холодний

frons, ntis f лоб

frontālis, e лобний

fructus, us m плід, овоч

functio, ōnis f функція

fundus, i m дно

furuncūlus, i m фурункул, чиряк

G

galactorrhoca, ae f витікання молока з молочної залози між годуванням груддю

ganglion, ii n нервовий вузол, вузол

gangraena, ae f гангрена, змертвіння

gargarisma, ātis *n* полоскання горла
gaster, tris *f* шлунок
gastralgia, ae *f* біль у шлунку
gastricus, a, um шлунковий
gastritis, itidis *f* гастрит, запалення шлунка
gastrospasmus, i *m* спазм шлунка
gastrostomia, ae *f* оперативне утворення шлункової фістули для штучного годування
gastrotomia, ae *f* оперативний розтин шлунка
gelatinosus, a, um желатиновий
genēsis, is *f* походження, початок
genu, us *n* коліно
genus, ěris *n* рід
gingīva, ae *f* ясна
gingivectomy, ae *f* видалення ясен
glandūla, ae *f* залоза
globūlus, i *m* кулька
glossorrhagia, ae *f* кровотеча з язика
Glycyrrhiza, ae *f* солодка, солодковий (солодкий) корінь (*бот.*)
gossipium, ii *n* вата
gracilis, e стрункий, тонкий, ніжний
gramma, ātis *n* грам
gravis, e важкий, тяжкий
grossus, a, um великий, крупний
gusto, āre *l* куштувати
gustus, us *m* смак
gutta, ae *f* крапля

guttur, ūris *n* горло
gynaecologia, ae *f* гінекологія, розділ медицини, який вивчає фізіологію і патологію жіночих статевих органів
gyrus, i *m* коло, закрутка

Н

habeo, ěre 2 мати
habitus, us *m* зовнішній вигляд, зовнішність
haema, ātis *n* (*гр.*) кров
haematologia, ae *f* гематологія, наука про кров
haemorrhagia, ae *f* кровотеча
haemostaticus, a, um кровоспинний
hallux, ūcis *m* великий палець ноги
Helianthus, i *m* соняшник
helmins, intis *f* глист
hemiplegia, ae *f* параліч половини тіла
hepar, ātis *f* печінка
hepatitis, itidis *f* запалення печінки
herba, ae *f* трава
herpes, ětis *m* пухирчастий лишай
herpes zoster оперізувальний лишай
hic, haec, hoc цей, ця, це (*вказ. займ.*)
Hippocraticus, a, um Гіппократів, описаний Гіппократом

hirūdo, ĩnis *f* п'явка
homo, ĩnis *m* людина
homo sapiens людина розумна (*біол.*)
honor, ōris *m* шана, почесність
humērus, i *m* плечова кістка
humilis, e низький
hydraemia, ae *f* збільшення вмісту води в крові, розрідження крові
Hydrargyrum, i *n* ртуть
Hydrogenium, ii *n* водень
hydrophobia, ae *f* водобоязнь
hydrops, ōpis *m* водянка
hyperaemia, ae *f* місцеве переповнення кров'ю
hypertonia, ae *f* підвищення артеріального тиску
hypertrophia, ae *f* гіпертрофія, надмірний розвиток (тканини, органа)
hypodermaticus, a, um підшкірний
hypophysis, is *f* нижній мозковий придаток, гіпофіз
hypotonia, ae *f* зниження артеріального тиску
hypovitaminosis, is *f* гіповітамінноз, вітамінна недостатність

I

iaceo, ěre 2 залягати, знаходитися
Ichthyolum, i *n* іхтіол
idem, eadem, idem той самий
idoneus, a, um зручний, відповідний

ieiunum, i *n* порожня кишка
ille, illa, illud той, та, те (він, вона, воно)
in (*прийм. з Acc.* на питання куди? у що? з **Abl.** — на питання де? у чому?) в, на, до
incisivus, a, um (dens) різець (*зуб*)
incisūra, ae *f* вирізка
incognitus, a, um незнайомий
index, ĩcis *m* вказівний палець
infarctus, us *m* інфаркт
inflammatio, ōnis *f* запалення
inferior, ius нижній
influenza, ae *f* грип
infundo, ěre 3 наливати
infusum, i *n* водний настій
iniectio, ōnis *f* впорскування, вливання
initium, ii *m* початок
instrumentum, i *n* інструмент
inter (*прийм. з Acc.*) між
intercostālis, e міжреберний
intermittens, ntis інтермітентний, переміжний, переривчастий (*про гарячку*)
internus, a, um внутрішній
intestinum, i *n* кишка
intramuscularis, e внутрішньом'язовий
intravenosus, a, um внутрішньовенний
Iodum, i *n* йод
is, ea, id той, та, те; він, вона, воно
iugularis, e яремний
Iunipērus, i *f* ялівець

K

Kalium, *ii n* калій
keratinum, *i n* рогова речовина, кератин
keratītis, itīdis *f* запалення рогівки ока
keratōma, ātis *n* роговий нарост, рогова пухлина
kuphōsis, is *f* кіфоз, викривлення хребта

L

labium, *ii n* губа
laboro, āre *1* працювати
lac, lactis *n* молоко
lactīcus, a, um молочний
laesus, a, um порушений, пошкоджений
lagoena, ae *f* пляшка
Lanolinum, *i n* ланолін
larynx, ngis *m* гортань
Latīnus, a, um латинський
latus, a, um широкий
laxans, ntis послаблювальний, проносний
lego, ēre *3* читати
lente поволі
leporīnus, a, um заячий
letālis, e смертельний
lex, legis *f* закон
liber, ēra, ērum вільний
lichen, ēnis *m* лишай, лишайник
lien, liēnis *m* селезінка
ligamentum, i n зв'язка

linea, ae *f* лінія
lingua, ae *f* язик
linguālis, e язиковий; мовний
linimentum, i n лінімент (рідка мазь)
lipōma, ātis *n* жирова пухлина
liquor, ōris *m* рідина, розчин лікарської речовини
littera, ae *f* буква
lobus, i m доля
locus, i m місце
loco, āre *1* розташовувати, розміщувати
Lugolum, i n люголь
lux, icis *f* світло
lympa, ae *f* лімфа
lysis, is *f* руйнування, розпад

M

macēro, āre *1* вимочувати
magister, tri *m* учитель, керівник
Magnesia, ae *f* магнезія
Magnesia usta палена магнезія
magnus, a, um великий
maialis, e травневий
maior, maius більший
malaria, ae *f* малярія
male (*присл.*) погано
malignus, a, um злоякісний
malleolus, i m молоточок
malum, i n яблуко
malus, a, um поганий
mamma, ae *f* грудна молочна залоза

mandibūla, ae *f* нижня щелепа
manubrium, ii n рукоятка, ручка
manus, us *f* кисть руки, рука
margo, īnis *m* край
masculīnus, a, um чоловічий
massa, ae *f* маса
massa pilulārum пілюльна маса
mater, tris *f* мати, мозкова оболонка
maxilla, ae *f* верхня щелепа
Mays, ūdis *f* кукурудза
meātus, us *m* прохід, хід
medicātus, a, um лікарський
medicīna, ae *f* медицина
medicinālis, e медичний
medīcus, i m лікар
medius, a, um середній
medulla, ae *f* мозок (*спинний, кістковий*)
mel, mellis *n* мед
membrum, i n кінцівка, член
meningitis, itīdis *f* запалення мозкової оболонки (менінгіт)
meninx, ngis мозкова оболонка
mens, mentis *f* розум, думка
mensis, is *m* місяць
Mentha, ae *f* м'ята
Mentha piperīta перцева м'ята
Mentholum, i n ментол
mentum, i n підборіддя
metallum, i n метал
metastāsis, is *f* метастаз (перенесення хворобливого початку з одного місця на інше)
methōdus, i f метод
mille тисяча

minerālis, e мінеральний
minor, minus малий
misceo, ēre *2* змішувати
mixtio, ōnis *f* суміш
mixtura, ae *f* мікстура, суміш
molaris, e кутній (*зуб*)
mollis, e м'який
monophobia, ae *f* страх перед самотністю
morbili, ōrum *m (pl)* кір
morbus, i m хвороба
mors, mortis *f* смерть
morsus, us *m* укус
mortifer, ēra, ērum смертельний
moveo, ēre *2* рухати, збуджувати
mucilāgo, īnis *f* слиз (лікарська форма)
mucōsus, a, um слизовий
multum (*присл.*) багато
multus, a, um численний
musculōsus, a, um м'язовий
musculus, i m м'яз
myelopathia, ae *f* захворювання спинного мозку
myocardium, ii n міокард — серцевий м'яз
myologia, ae *f* міологія, наука про м'язи
myōma, atis *n* м'язова пухлина
myospasmus, i m спазм у м'язах
myotomia, ae *f* перерізування м'яза

N

narcōsis, is *f* наркоз
narcotīcus, a, um наркотичний

naris, is *f* ніздря, передній носовий отвір
nasālis, e носовий
nasopharyngeus, a, um носоглотковий
nasus, i *m* ніс
Natrium, ii *n* натрій
natūra, ae *f* природа
naturālis, e натуральний
necessarius, a, um необхідний
necrōsis, is *f* омертвіння
negotium, ii *n* справа, заняття, трудність
nemo ніхто
neoplasma, ātis *n* новоутворення
nephrectomia, ae *f* видалення нирки
nephrolithus, i *m* нирковий камінь
nephropathia, ae *f* захворювання нирок
nervus, i *m* нерв
neuritis, itidis *f* неврит, запалення нерва
neurōsis, is *f* невроз, функціональне захворювання нервової системи
neurosthenia, ae *f* невротенія
niger, gra, grum чорний
nihil ніщо (*запер., займ.*)
nodus, i *m* вузол
non не
nonaginta дев'яносто
onus, a, um дев'ятий
noster, tra, trum наш, наша, наше
noto, āre *l* відмічати

novem дев'ять
novus, a, um новий
nucha, ae *f* задня частина шиї, потилиця
nullus, a, um ніякий
numērus, i *m* число
nutrio, īre *4* годувати
nux, nucis *f* горіх

O

obliquus, a, um косий
oblongātus, a, um довгастий
observe, āre *l* спостерігати
obturātus, a, um замкнутий, закупорений, закоркований
occipitālis, e потиличний
occiput, itis *n* потилиця
occūpo, āre *l* займати
octāvus, a, um восьмий
octo вісім
octoginta вісімдесят
oculista, ae *f* окуліст
ocūlus, i *m* око
oedema, atis *n* набряк
oedematosus, a, um набряклий
oleōsus, a, um масляний, олійний
oleum, i *n* масло, олія
olfactus, us *m* нюх
omnis, e весь
oncologia, ae *f* вчення про пухлини
operatio, ōnis *f* операція
ophthalmologia, ae *f* офтальмологія, вчення про очні хвороби
ophthalmolōgus, i *m* офтальмолог, окуліст

optimus, a, um найкращий
orbīta, ae *f* орбіта, очна ямка
organismus, i *m* організм
orgānon, i *n* орган
ornamentum, i *n* прикраса
orŷza, ae *f* прис
os, oris *n* рот
os, ossis *n* кістка
osseus, a, um кістковий
ostium, ii *n* отвір
otium, ii *n* дозвілля
ovālis, e овальний
ovarium, ii *n* яєчник
ovum, i *n* яйце
oxŷdum, i *n* оксид
oxygenium, ii *n* кисень
oxygenotherapia, ae *f* лікування киснем

P

Padus, i *f* черемха
paediāter, tri *m* педіатр
paediatrica, ae *f* педіатрія
palatīnus, a, um піднебінний
palātum, i *n* піднебіння
palpatio, ōnis *f* прощупування, пальпація
palpebra, ae *f* повіка
palus, ūdis *f* болото
pancreas, ātis *f* підшлункова залоза
Papāver, ēris *n* мак
papilla, ae *f* сосок, сосочок
par, paris рівний
paries, ētis *m* стінка

parietālis, e тім'яний
paro, āre *l* готувати, приготувати
pars, partis *f* частина
partus, us *m* пологи
parvus, a, m малий
pasta, ae *f* паста
pathogenesis, is *f* патогенез, походження і розвиток хвороби або хворобливого процесу
pathogēnus, a, um патогенний
patria, ae *f* батьківщина
pax, pacis *f* мир
pectoralis, e грудний
pectus, ōris *n* груди
pelvis, is *f* таз, миска
pes (*прим. з Acc.*) через, протягом
perforatio, ōnis *f* прорив, проколання
perforatus, a, um проколотий, пробитий
periculōsus, a, um небезпечний
periōdus, i *f* період
peritoneum, i *n* очеревина
peroxydum, i *n* перекис, пероксид
Persicum, i *n* персик
persōna, ae *f* особа
pes, pedis *m* стопа
pharmacolōgus, i *m* фармаколог
pharmācon, i *n* ліки
pharmacopōla, ae *m* аптекар, фармацевт
pharynx, ngis *m* глотка
Phenolum, i *n* фенол

phlebectasia, *ae f* розширення вен
phlebotomia, *ae f* флеботомія, оперативний розтин вен
Phosphōrus, *i m* фосфор
phthisis, *is f* туберкульоз, сухоти
pilula, *ae f* пілюля
Pinus, *i (us) f* сосна
Piper, *ēris n* перець
piperitus, *a, um* перцевий
planta, *ae f* рослина
pleura, *ae f* плевра
pleuritis, *itidis f* плеврит
plexus, *us m* сплетіння
plica, *ae f* складка
pneumonia, *ae f* запалення легень
poëta, *ae m* поет
pollex, *īcis m* великий палець руки
polyaemia, *ae f* повнокровність
Populus, *i f* тополя
populus, *i m* народ
post (*прийм. з Acc.*) після
posterior, *ius* задній
potentia, *ae f* сила
praematūrus, *a, um* передчасний
praemolāris, *e* малий кутній зуб
praeparātum, *i n* препарат
praeparo, *āre l* приготувати
primus, *a, um* перший
pro (*прийм. з Abl.*) для, за, замість, на
processus, *us m* відросток
profundus, *a, um* глибокий

prolapsus, *us m* випадіння
proprior, *ius* ближчий
psychopathia, *ae f* психічне захворювання
puer, *ēri m* хлопчик
pulmo, *ōnis m* легень
pulsus, *us m* пульс
pulvis, *ēris m* порошок
purgatīvus, *a, um* проносний
purulentus, *a, um* гнійний
purus, *a, um* чистий
pus, *puris n* гній
puter, *tris, tre* гнилий, зіпсутий
pyaemia, *ae f* гноєкрив'я, зараження крові

Q

quadraginta сорок
quadrātus, *a, um* квадратний
quadriceps, *ītis* чотириголовий
qualitas, *ātis f* якість, властивість
quam (*спол.*) ніж
quantum satis скільки треба
quartus, *a, um* четвертий
quasi (*присл.*) наче, майже
quattuor чотири
Quercus, *us f* дуб
que частка, що ставиться після слова, до якого відноситься, має значення сполучника *et (i)*
qui, quae, quod який, котрий
quingenta п'ятдесят
quinque п'ять
quintus, *a, um* п'ятий

quis? quid? хто? що?
quotidiānus, *a, um* щоденний

R

rabies, *ēi f* сказ
rachitis, *itidis f* рахіт
radius, *ii m* промінь, променева кістка
radix, *īcis f* корінь
ramūlus, *i m* гілочка
ramus, *i m* гілка
raphe (rhaphe), *es f (zp.)* шов
rarus, *a, um* рідкий, рідкісний
ratio, *ōnis f* розум, спосіб, метод, обчислення
reactio, *ōnis f* реакція
recens, *ntis* свіжий
receptum, *i n* рецепт
recipio, *ēre* 3 брати
reconvalescens, *entis* який видужує
rectālis, *e* ректальний, прямокишковий
rectificātus, *a, um* очищений
rectum, *i n* пряма кишка
per rectum через пряму кишку
rectus, *a, um* прямий
recurrens, *entis* поворотний
reflexus, *us m* рефлекс
regio, *ōnis f* область
reliquus, *a, um* інший
remedium, *ii n* ліки, засіб
ren, *renis n* нирка
renalis, *e* нирковий
repetitio, *ōnis f* повторення
repeto, *ēre* 3 повторяти

res, rei f діло, справа, річ
res publica (rei publicae) держава, республіка, суспільство
respiratorius, *a, um* дихальний
retina, *ae f* сітківка
Rhamnus, *i f* жостір
Rheum, *i n* ревінь
rheumatismus, *i m* ревматизм
rhinalgia, *ae f* біль у носі
rhinitis, *itidis f* запалення слизової оболонки носа
rhinorrhagia, *ae f* кровотеча з носа
rhis, rhinos f ніс
rhizōma, *ātis n* кореневище
rhomboideus, *a, um* ромбоподібний
Ribophlavinum, *i n* рибофлавін
Ricinus, *i m* рицина
rotundus, *a, um* круглий
ruber, bra, brum червоний
rubor, *ōris m* почервоніння, червоність

S

saccharum, *i n* цукор
sacculus, *i m* мішечок
sal, salis m сіль
salicylicus, *a, um* саліциловий
saluber, bris, bre здоровий, цілющий
salus, utis f благополуччя, благо, здоров'я
Salvia, *ae f* шавлія
Sambūcus, *i f* бузина

sanguifer, ěra, ěrum кровноносний
sanguis, ĩnis m кров
sanies, ěi f сукровиця, кров із
гноєм

sanitas, ātis f здоров'я
sano, āre 1 оздоровляти, лікувати
sanus, a, um здоровий
sapiens, entis мудрий, розумний
sapo, ōnis m мило
scabies, ěi f короста
scapula, ae f лопатка
scatula, ae f коробочка
skeleton, i n скелет
scientia, ae f знання
sclerōma, ātis n затвердіння
sclerōsis, is f склероз
scribo, ěre 3 писати

Secāle, is n жито
Secāle cornūtum маткові ріжки
secundus, a, um другий
sed (спол.) але
sedatīvus, a, um заспокійливий
seiungo, ěre 3 відділяти, розділяти
sella, ae f сідло
semen, ĩnis n насіння, сперма
semilunaris, e півмісяцевий, сер-
поподібний
senectus, ūtis f старість
sensus, us m відчуття
sentio, ĩre 4 почувати, відчувати;
думати, вважати
septem cīm
septīmus, a, um сьомий
septuaginta сімдесят
series, ěi f ряд, серія
servo, āre 1 зберігати

seu (спол.) або
sex шість
sextus, a, um шостий
sigillum, i n печатка
signatūra, ae f позначення
signo, āre 1 позначати
signum, i n знак, ознака
silvester, tris, tre лісовий
similis, e подібний
simplex, ĩcis простий
sine (прийм. з Abl.) без
singŭli, ae, a по одному
sinister, tra, trum лівий
sinus, us m пазуха
sirŭpus, i m сироп
situs, a, um розміщений
sive (спол.) або, чи
sol, solis m сонце
solīdus, a, um міцний
solutio, ōnis f розчин
solvo, ěre 3 розчиняти
soma, ātis n (гр.) тіло
somnifer, ěra, ěrum снодійний
somnus, i m сон
Sorbus, i f горобина
species, ei f збір, вид
spes, ei f надія
spina, ae f ость, хребет
spinosus, a, um остистий
spirituōsus, a, um спиртовий
spirītus, us m спирт
spiro, āre 1 дихати
spissus, a, um густий
splen, enis m селезінка
spondylotomia, ae f оперативний
розтин хребтового каналу

spurius, a, um несправжній
squama, ae f луска
squamōsus, a, um лускатий
statim (присл.) негайно
status, us m стан
stenōsis, is f звуження
steriliso, āre 1 стерилізувати
sternum, i n груднина
stigma, ātis n приймочка
stoma, ātis n (гр.) рот
stomāchus, i m шлунок
stomatītis, itīdis f запалення сли-
зової оболонки рота (стоматит)
Strophanthus, i m строфант
studeo, ěre 2 старанно вчитися,
вивчати
studium, ii n старання, улюблене
заняття, вивчення
sub (прийм. з Acc. на питання
куди? з Abl. — на питання
де? під чим?) під
subcutaneus, a, um підшкірний
subscapulāris, e підлопатковий
subtilis, e дрібний
succus, i m сік
sudor, ōris m піт
sui (займ.) себе
suillus, a, um свинячий
sulfur, ūris n сірка
sum, esse бути
sumo, ěro 3 брати, приймати все-
редину
supercilium, ii n брова
superior, ius задній
suppositorium, ii n свічка (лі-
карська)

suspensio, ōnis f суспензія
suspicio, ōnis f підозра
sutura, ae f шов
suus, a, um свій, своя, своє
sympĥysis, is f симфіз, зрощення
symptōma, ātis n ознака, симп-
том
syndesmōsis, is f фіброзне
з'єднання кісток
syndrōmum, i n синдром, комп-
лекс симптомів
systema, ātis n система
systōle, es f систола, скорочення
серця

T

tabes, is f виснаження
tabŭla, ae f дошка, таблиця
tabuletta, ae f таблетка
tactus, us m дотик
talcum, i n тальк
talis, e такий, така, таке
tego, ěre 3 покривати
tela, ae f тканина
temporālis, e висковий, скроневи
tempus, ōris n висок, скроня
tendo, ĩnis m сухожилля
terebinthina, ae f терпентин, жи-
виця
teres, ětis круглий
tero, ěre 3 розтирати
terra, ae f земля
tertius, a, um третій
tetracyclinum, i n тетрациклін
thea, ae f чай

therapia, *ae f* терапія, лікування
thermometrum, *i n* термометр
thoracicus, *a, um* грудний, що стосується грудної клітки
thorax, *ācis m* грудна клітка
thyroideus, *a, um* щитоподібний
tibia, *ae f* велика гомілка
Tilia, *ae f* липа
tinctūra, *ae f* настойка
tonsillectomia, *ae f* оперативне видалення мигдаликів
toxicus, *a, um* токсичний, отруйний
transfusio, *onis f* переливання
transplantatio, *onis f* пересадка, пересаджування частини тіла
transversus, *a, um* поперечний
trapezius, *a, um* трапецієподібний
tres, *tria* три
triceps, *ītis* триголовий
triginta тридцять
Triticum, *i n* пшениця
tritrus, *a, um* третій
trochanter, *ēris m* вертлюг
truncus, *i m* тулуб, стовбур
tuber, *ēris n* горб, бульба (*бот.*)
tuberculum, *i n* горбок
tuberositas, *ātis f* горбистість
tumor, *ōris m* пухлина
tympānum, *i n* барабан, барабанна перетинка
typhus, *i m* тиф

U

ubi де
ulcus, *ēris n* виразка

ulna, *ae f* ліктьова кістка
undēcim одинадцять
unguentum, *i n* мазь
unguis, *is m* ніготь
unus, *a, um* один, одна, одне
urēter, *ēris m* сечовід
urethra, *ae f* уретра, сечівник
urīna, *ae f* сеча
ustus, *a, um* палений
usus, *us m* вживання, досвід
usque, *ad* аж, до
ut (*сгол.*) щоб, так, що
utērus, *i m* матка
ūtilis, *e* корисний
Uva, *ae f* виноград
Uva ursi ведмеже вушко, мучниця

V

vagīna, *ae f* піхва, вагіна
vaginālis, *e* піхвовий, вагінальний
vagus, *a, um* блукаючий
Valeriāna, *ae f* валеріана
valva, *ae f* клапан, заслона
valvūla, *ae f* заслінка, клапан
variōla, *ae f* віспа
varius, *a, um* різний, різноманітний
vas, *vasis n* судина, посуд
vasa, *vasōrum n (pl)* судини (*II відміна*)
Vaselinum, *i n* вазелін
vel або, чи
vena, *ae f* вена

venenum, *i n* отрута
venōsus, *a, um* венозний
venter, *tris m* черевце, черевочок
ventricūlus, *i m* шлунок, шлуночок
ventricūlus cordis шлуночок серця
vermiformis, *e* червоподібний
vermis, *is m* черв'як, хробак
vernālis, *e* весняний
vertebra, *ae f* хребець
vertebrālis, *e* хребцевий, хребетний
vertex, *īcis m* тім'я, вершина
verto, *ēre* 3 повертати, обертати
verus, *a, um* справжній
vesīca, *ae f* міхур
vesīca fellea жовчний міхур
vestibulum, *i n* переддвір'я, присінок
vestibulum oris передня частина ротової порожнини, що знаходиться між губами і зубами
vicesīmus, *a, um* двадцятий
victoria, *ae f* перемога
video, *ēre* 2 бачити
viginti двадцять
vir, *virī m* чоловік, мужчина
Viōla, *ae f* фіалка
virīdis, *e* зелений
virus, *i m* вірус, збудник інфекційного захворювання
viscēra, *um n (pl)* нутрощі, внутрішні органи
viscus, *ēris n* нутро, внутрішній орган

visus, *us f* зір
vita, *ae f* життя
vitium, *ii n* порок, вада, хиба
vitium cordis порок серця
vitrum, *i n* скло, пляшка
vivo, *ēre* 3 жити
vocālis, *e* голосний
vomitus, *us m* блювання, блювота
vulgus, *i n* юрба, натовп
vulnus, *ēris n* рана
vultus, *us m* обличчя, лице

X

xerodērma, *ātis n* ксеродерма, сухість шкіри
Xeroformium, *ii n* ксероформ
xerōsis, *is f* ксероз, патологічна сухість (*шкіри, слизових оболонок*)
xiphoideus, *a, um* мечоподібний

Z

Zinci oxydum цинку оксид
Zincum, *i n* цинк
zoologia, *ae f* зоологія
zoophobia, *ae f* зоофобія, боязнь тварин
zoster, *ēris m* пояс
herpes zoster оперізувальний лишай
zygōma, *ae f* вилиця
zygomatīcus, *a, um* виличний

УКРАЇНСЬКО-ЛАТИНСЬКИЙ СЛОВНИК

аденографія adenographia, ae *f*
аденотомія adenotomia, ae *f*
акушерка abstetrix, icis *f*
але sed (спол.)
алое (сабур) Aloë, es *f*
алтея Althaea, ae *f*
алюміній Aluminium, ii *n*
амідопірин Amidopyrinum, i *n*
ампула ampulla, ae *f*
ангіна angina, ae *f*
анестезин Anaesthesinum, i *n*
антиастматичний antiasthmaticus, a, um
аорта aorta, ae *f*
апатія apathia, ae *f*
ароматичний (запахний) aromaticus, a, um
артерія arteria, ae *f*
астма (ядуха) asthma, ätis *n*
атлант atlas, ntis *m*
ацетилсаліцилова кислота acetylsalicylicum

Б

без sine (прийм. з Abl.)
безводний anhydricus, a, um
безкоштовно gratis
беладонна Belladonna, ae *f*
береза Betula, ae *f*
білий albus, a, um
біль dolor, öris *m*
блювота vomitus, us *m*

блювотний горіх Nux vomica
бовтати agito, are *l*
болюс (велика пілюля) bolus, i *f*
борозна sulcus, i *m*
брати recipio ěre 3 (візьми — recipe)
бромід bromidum, i *n*
бути sum, esse

В

в in (прийм. з Acc. на питання куди? у що?; з Abl. — на питання де? у чому?)
вагінальний (ніхвовий) vaginalis, e
важкий (тяжкий) gravis, e; molestus, a, um
вазелін Vaselinum, i *n*
вазелинове масло oleum Vaselini
валеріана Valeriana, ae *f*
ванна balneum, i *n*
варити coquo, ěre 3
велика гомілка tibia, ae *f*
вена vena, ae *f*
вертлюг trochanter, ěris *m*
верхівка apex, icis *m*
верхній superior, ius
весняний vernalis, e
вживання usus, us *m*
вживати adhibeo, ěre 2
вивих luxatio, önis *f*
видавати do, dare *l*
вилікуваний sanabilis, e

вимочувати macero, are *l*
виправляти corrigo, ěre 3
ліки, що виправляють смак remedium corrigens
виразка ulcus, ěris *n*
вирізка incisura, ae *f*
висипний exanthematicus, a, um
вислуховування auscultatio, önis *f*
вислуховувати ausculto, āre *l*
висок (скроня) tempus, öris *n*
висковий (скронеий) temporālis, e
витягання (виривання) extractio, önis *f*
відвар decoctum, i *n*
відросток processus, us *m*
вісім octo
віспа variola, ae *f*
вітамін vitaminum, i *n*
вказівний палець index, icis *m*
внутрішній internus, a, um
внутрішньовенний intravenosus, a, um
внутрішньом'язовий intramuscularis, e
вода aqua, ae *f*
вода гіркомигдальна aqua Amygdalārum amarārum
водень Hydrogenium, ii *n*
водний aquosus, a, am
водобоязнь hydrophobia, ae *f*
водянка черевна (асцит) ascites, ae *m*; hydrops (öpis *m*) abdominis
волокнистий fibrösus, a, um
вощений (восковий) ceratus, a, um
впорскування injectio, önis *f*
вуглець Carboneum, i *n*

вузол nodus, i *m*
вухо auris, is *f*
вушко auricula, ae *f*
вчити doceo, ěre 2

Г

галун Alumen, ĩnis *n*
гарячий (теплий) calidus, a, um
гематологія haematologia, ae *f*
гепатоптозіс hepatoptosis, is *f*
гідрофобія hydrophobia, ae *f*
гілка ramus, i *m*
гіпертрофія hypertrophia, ae *f*
гіркий amarus, a, um
гістологія histologia, ae *f*
глибокий profundus, a, um
глина (біла) bolus, i *f*
гліцерин Glycerinum, i *n*
глюкоза glucosum, i *n*
гній pus, puris *n*
голінка (ніжка) crus, cruris *n*
голова caput, itis *n*
горбик tuberculum, i *n*
горицвіт Adonis, idis *m*
горіх nux, nucis *f*
гортань larynx, ngis *m*
гострий acutus, a, um; acer, cris, cre
грам gramma, ätis *n*
гребінь crista, ae *f*
груднина sternum, i *n*
грудна клітка thorax, ācis *m*
груди pectus, öris *n*
грудний збір species pectorales
губа labium, ii *n*
губчастий spongiösus, a, um
густий spissus, a, um

Д

давати do, dare l
двоголовий м'яз musculus (i)
biceps (itis)
деревій Millefolium, ii n
десять decem
джерело fons, ntis m
дистильований destillatus, a, um
дитина infans, ntis m, f
дитячий infantilis, e
дитячий лікар paediater, tri m
дифтерія diphtheria, ae f
діагноз diagnōsis, is f
для pro
дно fundus, i m
доброякісний benignus, a, um
довгий longus, a, um
додавати addo, ēre 3
доза dosis, is f
доза разова pro dosi
на одну дозу pro dosi (на один прийом)
доля lobus, i m
достатньо (досить) satis
дрібний subtilis, e
дуб Quercus, us f
дуга arcus, us m

Е

евкаліпт Eucalyptus, i f
екзема eczēma, ātis n
екстракт extractum, i n
еластичний elasticus, a, um
емульсія emulsum, i n
емфізема emphysēma, ātis n

ендокардит endocarditis, itidis f
енцефаліт encephalitis, itidis f
епідемічний epidemicus, a, um
еритроцит erythrocytus, i m
етазол Aethazolum, i n
етиловий aethylicus, a, um
еуфілін Euphylinum
ефір aether, ēris m
ефірний aethereus, a, um

Ж

желатин gelatina, ae f
желатиновий gelatinosus, a, um
живіт abdomēn, īnis n
жити vivo, ēre 3
жито Secāle, is n
життя vita, ae f
жовч fel, fellis n; chole, es f (зр.)
жовчний felleus, a, um
жостір Rhamnus, i f

З

задній posterior, ius
залізо Ferrum, i n
залоза glandula, ae f
запах odor, ōris m
засіб (ліки) remedium, ii n
~ заспокійливий sedativus, a, um
зберігати servo, āre l
збір species, ēi f (у рецептах вживається тільки у множині)
зв'язка ligamentum, i n
здоровий sanus, a, um
здоров'я sanitas, ātis f
зелений viridis, e

зір visus, us m
злоякісний malignus, a, um
змішувати misceo, ēre 2
зовнішній externus, a, um
зовнішність (зовнішній вигляд)
habitus, us m
зоровий opticus, a, um
зуб dens, ntis m
~ молочний dens lacteus
~ собачий dens caninus
~ кутній dens molaris
різець dens incisivus

І

i et (спол.)
із ex (прийм. з Abl.)
ізотонічний isotonicus, a, um
інгаляція inhalatio, ōnis f
інфекційний infectiosus, a, um
іхтіол Ichthyolum, i n

Й

йод Iodum, i n
йодид iodidum, i n
йодоформ iodoformium, ii n

К

какао Cacao n (невідм.)
календула Kalendula, ae f
калій Kalium, ii n
камфора Camphora, ae f
камфорний camphoratus, a, um
канал canalis, is m
капсула capsula, ae f

катар catarrhus, i m
катетер catheter, eris m
кашель tussis, is f
проти кашлю contra tussim
квітка flos, floris m
кисень Oxygenium, ii n
кислота acidum, i n
кишка intestinum, i n
кінець (смерть) exitus, us m
кінцівка extremitas, ātis f
кістка: ~ променева radius, ii m
~ ліктьова ulna, ae f
клітина cellula, ae f
ключиця clavicula, ae f
коклюш pertussis, is f; tussis
convulsiva
коліно genu, us n
колір color, ōris m
конвалія Convallaria, ae f
кора cortex, icis m
кореневище rhizoma, atis, n
корисний utilis, e
корінь radix, icis f
короста scabies, ēi f
короткий brevis, e
костоїда, карієс caries, ei f
край margo, īnis m
крапля gutta, ae f
крижовий sacrālis, e
криза crisis, is f
критичний criticus, a, um
кріп Foeniculum, i n
кров sanguis, īnis m
кровоспинний haemostaticus, a, um
круглий rotundus, a, um; teres, ētis

крупний (*великий*) grossus, a, um
ксероформ Xerophormium, ii *n*
кулька globulus, i *m*
кут angulus, i *m*

Л

легеневий pulmonālis, e
легеня pulmo, ōnis *m*
легкий levis, e
лейкоцит leucocytus, i *m*
летальний (*смертельний*) letālis, e
липа Tilia, ae *f*
лист(ок) folium, ii *n*
лихоманка febris, is *f*
лівий sinister, tra, trum
лікарський medicatus, a, um
ліки remedium, ii *n*
лікування curatio, ōnis *f*
лікувати curo, āre *l*
лінімент linimentum, i *n*
лісовий silvester, tris, tre
лоб frons, ntis *f*
лобний frontālis, e
ложка cochlear, āris *n*
лопатка scapula, ae *f*
луска squama, ae *f*
лускатий squamōsus, a, um
любити amo, āre *l*
людина homo, īnis *m*
людський humānus, a, um
льон Linum, i *n*

М

магnezія magnesia, ae *f*
мазь unguentum, i *n*

мазь рідка linimentum, i *n*
мак Papāver, ēris *n*
малий parvus, a, um
масло oleum, i *n*
~ **персикове** oleum Persocōrum
масляний oleōsus, a, um
маса massa, ae *f*
матка uterus, i *m*
маткові ріжки Secāle cornūtum
мед mel, mellis *n*
ментол Menthōlum, i *n*
мило sapo, ōnis *m*
мистецтво ars, artis *f*
мієлографія myelographia, ae *f*
мікстура mixtura, ae *f*
мінімальний minimus, a, um
міологія myologia, ae *f*
міхур vesica, ae *f*
мозок cerebrum, i *n*
мозочок cerebellum, i *n*
молоко lac, lactis *n*
молочний lacteus, i *m*
м'яз musculus, i *m*
~ **триголовий** musculus triceps
~ **щічний** musculus buccinātor
м'язовий musculōsus, a, um; musculāris, e
м'ята Mentha, ae *f*

Н

на (*прийм. з Acc. на питання куди?; з Abl. на питання де?*)
найбільший maxīmus, a, um
наливати infundo, ēre *3*
наперстянка Digitālis, is *f*

налив abscessus, us *m*
наркоз narcosis, is *f*
для наркозу pro narcosi
насіння semen, īnis *n*
настій (*водний*) infusum, i *n*
настойка tinctura, ae *f*
натрій Natrium, ii *n*
натуральний naturālis, e
небезпечний periculōsus, a, um
невротомія neurotomia, ae *f*
негайно statim
нерв nervus, i *m*
нервова система systema nervōrum
нефроптозис nephroptosis, is *f*
нижній inferior, ius
нирка ren, renis *m*
ніс nasus, i *m*
носовий nasālis

О

область regio, ōnis *f*
облатка oblata, ae *f*
обличчя facies, ēi *f*
оболонка tunica, ae *f*
~ **головного мозку** meninx, ngis *f*
обстеження examinatio, ōnis *f*
обстежувати examino, āre *l*
окис oxĭdum, i *n*
око oculus, i *m*
олія oleum, i *n*
~ **рицинова** oleum Ricīni
операція operatio, ōnis *f*
опій Opium, ii *n*
осаджений praecipitātus, a, um

основа basis, is *f*
отвір forāmen, īnis *n*
отруєння intoxicatio, ōnis *f*
отруйний (*токсичний*) toxīcus, a, um
отрута venēnum, i *n*
очеревина peritonaeum, i *n*
очищений depurātus, a, um (*для твердих речовин*); rectificātus, a, um (*для рідких речовин*)
очний oculāris, e; ophthalmosus, a, um
ощупувати palpo, āre *l*

П

пазуха sinus, us *m*
палець digītus, i *m*
папір charta, ae *f*
папороть чоловіча Filix (īcis) mas (maris)
параліч paralysis, is *f*
патологія pathologia, ae *f*
пеніцилін Penicillīnum, i *n*
перевертати vtro, ēre *3*
перегородка septum, i *n*
перед ante (*прийм. з Acc.*)
передній anterior, ius
перекис, пероксид peroxĭdum, i *n*
переливання transfusio, ōnis *f*
перелом fractura, ae *f*
перетинка membrana, ae *f*
перець Piper, ēris *n*
період periōdus, i *f*
перцевий piperītus, a, um
печінка hepar, ātis *n*

під sub (прийм. з Асс. на питан-
ня куди? з Abl. на питання
де?)

пілюля pilula, ae f
пілюльна маса massa pilulārum
плазма plasma, ātis n (зр.)
пластир emplastrum, i n
плевра pleura, ac f
плід fructus, us m
пляшка lagoena, ae f
по, порівну ana (прислівник)
поверхня facies, ei f
повіка, віко palpebra, ae f
повітря aēr, aēris m
поганий malus, a, um
погано male
позначати signo, āre 1
покривати tego, ěre 3
пологи partus, us m
полоскання gargarisma, ātis m
поперековий lumbālis, e
поперечний transversus, a, um
порожнина cavum, i n
порошковий pulverātus
порошок pulvis, ěris m
потилиця occiput, ĩtis n
правий dexter, tra, trum
працювати laboro, āre 1
приготовляти praeparo, āre 1
приймати sumo, ěre 3
приймочка stigma, ātis n
прогноз prognōsis, is f
прозорий limpīdus, a, um
проносний purgans, ntis; laxans,
ntis
проносний збір species laxantes
простий simplex, ĩcis

проти contra (прийм. з Асс.)
протиотрута antidōtum, i n
прохід meatus, us n
пульс pulsus, us m
пустирник Leonūrus, i m
пухлина tumor, ōris m
пшениця Tritīcum, i n
п'ять quinque

Р

рак cancer, cri m; carcinōma, ātis
n
рана vulnus, ěris n
рваний lacerātus, a, um
ребро costa, ae f
ревінь Rheum, i n
рецепт receptum, i n
рис Oryza, ae f
рицина Ricīnus, i m
рициновий ricinōsus, a, um
рівний aequālis, e
ріг cornu, us n
рідина liquor, ōris m
рідкий fluīdus, a, um (у назвах
екстрактів)
різаний incisus, a, um
різний varius, a, um
ринорагія rhinorrhagia, ae f
розведений, розбавлений dilu-
tus, a, um
розгинач extensor, ōris m
розділений divīsus, a, um
розділяти divīdo, ěre 3
розрізняти distinguo, ěre 3
розтирати tero, ěre 3
розчин solutio, ōnis f

розчиняти solvo, ěre 3
ромашка Chamomilla, as f
рот os, oris n; stoma, ātis n (зр.)
ртуть Hydrargyrum, i n
рука (кисть) manus, us f
ряд series, ei f

С

сабур Aloë, es f
свіжий recens, ntis
свічка suppositorium, ii n
селезінка lien, enis m; splen, enis
m
сена Senna, ae f
середній medius, a, um
серце cor, cordis n
сечовий міхур vesīca urinaria
сечогінний diuretīcus, a, um
сечогінний збір Species diure-
ticae
сивина canities, ei f
симптом symptōma, ātis n
сироп sirūpus, i m
система systēma, ātis n
сідничний gluteus, a, um
сік succus, i m
сіль sal, salis m
сказ rabies, ei f
скипидар oleum Terebintīnae
скільки потрібно quantum satis
складка plica, ae f
складний composītus, a, um
склянка vitrum, i n
слиз mucilago, ĩnis f
слухати audio, ĩre 4
солодка Glycyrrhīza

солодкий dulcis, e
солянокислий hydrochloricus, a,
um
сон somnus, i m
соняшник Helianthus, i m
спина dorsum, i n
спирт spirītus, us m
справжній verus, a, um
стегно femur, ōris n
стегновий femorālis, e
стерилізувати steriliso, āre 1
стінка paries, ětis m
стопа pes, pedis m
стравохід oesophagus, i m
суглоб articulatio, ōnis f
суглобний articularis, e
судина vas, vasis n
сухий siccus, a, um

Т

таблетка tabuletta, ae f
таз pelvis, is f
тальк Talcum, i n
такий talis, e
твердий durus, a, um; solīdus, a,
um
темний fuscus, a, um; niger, gra-
grum; obscurus, a, um
теплий tepīdus, a, um
термопсис Thermopsis, ĩdis f
тетраборат Tetrabōras, ātis m
тиф typhus, i m
тіло corpus, oris n
тканина tela, ae f
токсичний toxīcus, a, um
трава herba, ae f

травневий *maialis*, *e*
третій *tertius*, *a*, *um*
трикольоровий *tricolor*, *ōris m*
трилисник *Trifolium*, *ii n*
трихлористий *trichlorātus*, *a*, *um*
тричі *ter*
туберкульоз *tuberculōsis*, *is f*
тулуб *truncus*, *i m*

У

уважно *attente*
удар *ictus*, *us m*
укус *morsus*, *us m*
укушений *morsus*, *a*, *um*
уремія *uraemia*, *ae f*
урографія *urographia*, *ae f*
урологія *urologia*, *ae f*
утворювати *formo*, *āre 1*
утворюватись *fio*, *feri*
у чистому вигляді *per se*
уявний, несправжній *spurius*, *a*,
um

Ф

фаланга *phalanx*, *ngis m*
фасція *fascia*, *ae f*
фенол *Phenolum*, *i n*
фенілсаліцилат *Phenyli salicylas*
(*ātis m*)
фіброма (сполучна тканина)
fibrōma, *ātis n*
фільтрувати *filtrō*, *āre 1*
фістула, нориця *fistula*, *ae f*
флебографія *phlebographia*, *ae f*
флегмона *phlegmōne*, *es f*

форма *forma*, *ae f*
фосфат *phosphas*, *ātis m*
фосфор *Phosphorus*, *i m*
функція *functio*, *ōnis f*
фурункул (чиряк) *furunculus*, *i m*

Х

хворий *aegrōtus*, *i m*
хворий *aeger*, *gra*, *grum*; *aegrotus*,
a, *um*
хворіти *laboro*, *āre 1*
хвороба *morbus*, *i m*
хворобливий *morbōsus*, *a*, *um*
хіна *China*, *ae f*
хірург *chirurgus*, *i m*
хірургічний *chirurgicus*, *a*, *um*
хірургія *chirurgia*, *ae f*
хлороформ *Chloroformium*, *ii n*
холецистит *cholecystitis*, *itidis f*
холодний *frigidus*, *a*, *um*
хребет *columna* (*ae f*) *vertebrālis*
хребцевий, хребетний *vertebrālis*, *e*
хронічний *chronicus*, *a*, *um*
хрящ *cartilago*, *inis f*
худий *macer*, *era*, *crum*

Ц

центральный *centrālis*, *e*
цинга (скорбут) *scorbūtus*, *i m*
цинк *Zincum*, *i n*
цистит *cystitis*, *itidis f*
цистографія *cystographia*, *ae f*
цитоплазма *cytoplasma*, *ātis n*
цілющий *saluber*, *bris*, *bre*
цукор *saccharum*, *i n*

Ч

чай *thea*, *ae f*
частий *frequens*, *entis*
частина *pars*, *partis f*
часто *saepe*
чепець (сальник) *omentum*, *i n*
червоний *ruber*, *bra*, *brum*
черевний *abdominālis*, *e*
череву *abdōmen*, *inis n*
через *per* (*прийм. з Асс.*)
череп *cranium*, *ii n*
черепне склепіння *calvaria*, *ae f*
четвертий *quartus*, *a*, *um*
численний *multus*, *a*, *um*
число (кількість) *numerus*, *i m*
чистий *purus*, *a*, *um*
читати *lego*, *ēre 3*
чоловік *vir*, *virī m*
чоловічий *masculinus*, *a*, *um*
чорний *niger*, *gra*, *grum*
чотири *quattuor*
чужий *alienus*, *a*, *um*
чутливий *sensibilis*, *e*

Ш

шавлія *Salvia*, *ae f*
швидко *cito*
шийка *collum*, *i n*
шийний *cervicālis*, *e*
широкий *latus*, *a*, *um*
шия *cervix*, *icis f*
шкіра *cutis*, *is f*
шкірний *cutaneus*, *a*, *um*

шлунковий *gastricus*, *a*, *um*
шлунок *ventriculus*, *i m*; *gaster*,
tris f (*зр.*)

шлуночок *ventriculus*, *i m*
шов *sutura*, *ae f*
шрам (рубець) *cicatrix*, *icis f*
штучний *fastitius*, *a*, *um*

Щ

щасливий *felix*, *icis*
щелепа: ~ верхня *maxilla*, *ae f*
~ нижня *mandibula*, *ae f*
щитоподібний *thyroideus*, *a*, *um*
щілина *fissura*, *ae f*
щоб *ut* (*спол.*)
щока *bucca*, *ae f*

Ю

юнак *iuvenis*, *is m*
юний (молодий) *iuvenis*, *e*
юність (молодість) *iuventus*, *ūtis f*

Я

я *ego*
ягода *bacca*, *ae f*
ядуха (астма) *asthma*, *ātis n*
язик *lingua*, *ae f*
язиковий *lingualis*, *e*
ямка *fossa*, *ae f*; *fovea*, *ae f*
ямочка *fossula*, *ae f*
ясна *gingiva*, *ae f*

Gaudeamus!

Старовинна студентська пісня

Guadeāmus igītur,
Juvēnes dum sumus!
Post jucundam juventūtem,
Post molestam senectūtem,
Nos habēbit humus.

Ubi sunt, qui ante nos
In mundo fuēre?
Transeas ad supēros,
Transeas ad infēros,
Hos si vis vidēre.

Vita nostra brevis est,
Brevi finiētur,
Venit mors velocīter,
Rapit nos atrocīter,
Nemīni parcētur.

Vivat Academia,
Vivant professōres!
Vivat membrum quodlibet,
Vivant membra quaelibet,
Semper sint in flore!

Vivant omnes virgīnes,
Gracīles, formōsae!
Vivant et muliēres
Tenērae, amabīles,
Bonaе, laboriōsae!

Vivat et respublica
Et qui illam regit!
Vivat nostra civitas,
Maecenātum caritas,
Quae nos his protēgit!

Pereat tristitia,
Perēant dolōres,
Perēat diabūlus
Quivis antiburschius
Atque irrisōres!

Веселімось!

Переклад А.О. Содомора

Гей, повеселімося,
Поки молодії!
Мине молодість квітуча,
Старість нас впов'є, мов туча,
І земля покрийє.

Де ті, що жили колись
На розлогім світі?
Треба чи під землі йти,
Чи на небо злинати,
Щоб їх зустрінути.

Те життя — лиш мить одна,
Вмить воно й пролине.
Смерть кістлява — тут як тут,
Чинить свій над нами суд:
Всіх — до домовини.

Хай живе науки храм,
Хай живуть учені!
Кожен з них нехай живе,
Процвітає гроно все
У добрі, натхненні!

Хай живуть дівчата всі —
Стрункі та ласкаві!
Хай усі жінки живуть,
Що любов, тепло несуть,
Ніжні, в праці жваві!

Хай живе наш край увесь
І хто править краєм!
Хай живуть мужі ясні,
Що з їх ласки, приязні
Знань тут набуваєм!

Геть, журбо-напаснице,
Геть од нас, лукавий!
Геть усяк, хто квапиться
З нас понасміхатися,
Заздрий нашій славі!

ДЛЯ НОТАТОК

ДЛЯ НОТАТОК

Навчальне видання

ШЕВЧЕНКО Євгенія Михайлівна

**ЛАТИНСЬКА МОВА І ОСНОВИ
МЕДИЧНОЇ ТЕРМІНОЛОГІЇ**

Навчальний посібник

Одинадцяте видання,
стереотипне

Підписано до друку 05.02.2021.
Формат 60×84 1/16.
Папір офсет. Друк офсет.
Гарнітура Times New Roman.
Ум. друк. арк. 13,95. Зам. № 23-158.

Всеукраїнське спеціалізоване видавництво “Медицина”
01054, м. Київ, вул. Стрілецька, 28.
Свідоцтво про внесення до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів книжкової продукції
ДК № 3595 від 05.10.2009.
Тел.: (044) 581-15-67, 537-63-62.
E-mail: med@society.kiev.ua
<http://www.medpublish.com.ua>

Шевченко Є.М.

ШЗ7 Латинська мова і основи медичної термінології : навч. посіб. /
Є.М. Шевченко. — 11-е вид., стер. — К. : ВСВ “Медицина”, 2021. —
240 с.

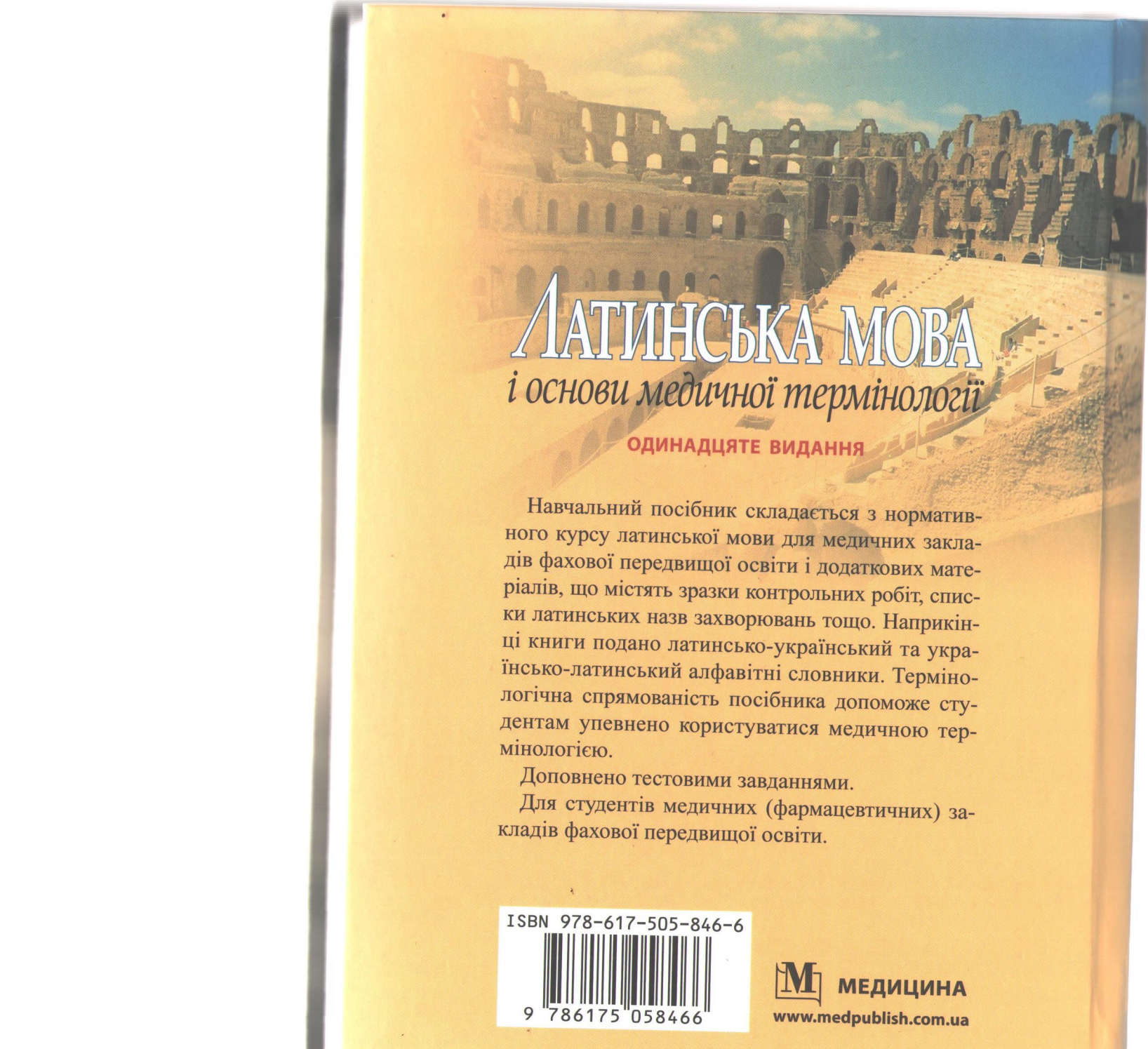
ISBN 978-617-505-846-6

Навчальний посібник складається з нормативного курсу латинської мови для медичних закладів фахової передвищої освіти і додаткових матеріалів, що містять зразки контрольних робіт, списки латинських назв захворювань тощо. Наприкінці книги подано латинсько-український та українсько-латинський алфавітні словники. Термінологічна спрямованість посібника допоможе студентам упевнено користуватися медичною термінологією.

Доповнено тестовими завданнями.

Для студентів медичних (фармацевтичних) закладів фахової передвищої освіти.

УДК 811.124
ББК 81.2 Латин. — 922

ЛАТИНСЬКА МОВА

і основи медичної термінології

ОДИНАДЦЯТЕ ВИДАННЯ

Навчальний посібник складається з нормативного курсу латинської мови для медичних закладів фахової передвищої освіти і додаткових матеріалів, що містять зразки контрольних робіт, списки латинських назв захворювань тощо. Наприкінці книги подано латинсько-український та українсько-латинський алфавітні словники. Термінологічна спрямованість посібника допоможе студентам упевнено користуватися медичною термінологією.

Доповнено тестовими завданнями.

Для студентів медичних (фармацевтичних) закладів фахової передвищої освіти.

ISBN 978-617-505-846-6

9 786175 058466

МЕДИЦИНА

www.medpublish.com.ua